

Torsdagen den 11 februari

Kl. 12.00–18.55

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 januari justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Désirée Pethrus* (KD) av sagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Janine Alm Ericson* (MP) av sagt sig uppdraget som ledamot i utrikesutskottet, i krigsdelegationen, i Nordiska rådets svenska delegation och i Utrikesnämnden samt som suppleant i finansutskottet, i skatteutskottet, i justitieutskottet, i civilutskottet, i försvarsutskottet, i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet, i kulturutskottet, i utbildningsutskottet, i trafikutskottet, i miljö- och jordbruksutskottet, i näringsutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och i EU-nämnden.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2020/21:22 för onsdagen den 10 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från försvarsutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:367

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:367 En kommunalisering av Arbetsförmedlingen

av Lars Beckman (M)

Interpellationen 2020/21:367 *En kommunalisering av Arbetsförmedlingen* av Lars Beckman (M) kan inte besvaras den 9 februari. Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Interpellationen besvaras tisdagen den 23 februari 2021.

Stockholm den 10 februari 2021

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark (S)

Enligt uppdrag

Charlotte Kugelberg

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:386

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:386 Trygghetsskapande åtgärder för lantbrukare

av Marléne Lund Kopparklint (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Interpellation 2020/21:389

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:389 Inrättandet av en viltmyndighet

av Sten Bergheden (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:390 Beslutet om att inrätta en viltmyndighet
av Marléne Lund Kopparklint (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Interpellation 2020/21:393

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:393 Djurskyddet vid hästförsäljning
av Sofia Westergren (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Interpellation 2020/21:398

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:398 Åtgärder för bättre djurskydd vid handel
med djur

av Marléne Lund Kopparklint (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Interpellation 2020/21:415

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:415 Åtgärder för att stärka det svenska medbor-
garskapet

av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2020/21:80
11 februari

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 5 mars 2021.
Stockholm den 9 februari 2021
Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2020/21:427

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:427 Det nordiska skatteavtalet och sjömännens beskattning

av Boriana Åberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 10 februari 2021

Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

Interpellation 2020/21:430

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:430 Tullverkets befogenheter
av Boriana Åberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 10 februari 2021

Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2020/21:ÖN1 till konstitutionsutskottet

EU-dokument
COM(2020) 825 och COM(2020) 842 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 7 april*.

§ 6 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU15

Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning (prop. 2020/21:50)
föredrogs.

Prot. 2020/21:80

11 februari

-----

*Skadeståndets
omfattning vid
finansiell rådgivning*

Anf. 1 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1.

Konsumentpolitik är inte helt lätt. Det är många lagar som man som konsument ska ha koll på, och det är inte alltid helt enkelt att veta vad man har för skyldigheter och rättigheter.

Propositionen handlar om att banker och andra näringsidkare som erbjuder finansiell rådgivning är skyldiga att ersätta konsumenten om denna förlorat pengar på grund av att rådgivaren varit oaktsam eller med flit orsakat en ren förmögenhetsskada. I den nuvarande lagstiftningen framgår det inte att näringsidkaren ska betala full ersättning för skadan i en sådan situation, och det vill regeringen nu alltså ändra på. Det innebär exempelvis att även ersättning för utebliven vinst ska betalas ut.

Sverigedemokraterna delar regeringens bedömning. Det är positivt att konsumenter nu ska kunna bli ersatta för utebliven vinst i samband med finansiell rådgivning som uppsåtligen eller genom oaktsamhet har orsakat konsumenten skada.

Men det finns en del problem. Först och främst ska det bevisas att en skada uppkommit och att den har orsakats uppsåtligen eller av vårdslöshet, den så kallade culparegeln. Redan här kan man som konsument stöta på problem då det gäller att påvisa att rådgivningen skett utanför gängse normer, att skadan hade kunnat förebyggas och att rådgivaren insåg risken för skada. Det är nämligen i enlighet med de skadeståndsrättsliga principerna den skadelidande, alltså konsumenten, som ska bevisa att motparten har vållat skadan och bevisa omfattningen av skadan.

Det är här vi kommer till det riktigt kluriga. Om ren förmögenhetsskada bevisligen uppkommit, hur ska konsumenten kunna bevisa att den uteblivna vinsten uppkommit och vilken typ av utebliven vinst det är som avses? Om jag till exempel har aktier i ett företag och får rådet att sälja dem och köpa andra aktier, gäller det då den vinst jag skulle ha fått om jag hade haft kvar mina ursprungliga aktier när skadan uppstod? Eller gäller det i stället en utlovad vinst som inte uppfylls? Hur ska jag som konsument i så fall kunna bevisa att det utlovats en viss avkastning? En oseriös rådgivare skriver självklart inte in detta i dokumentationen. Eller gäller regeringens förslag båda dessa scenarier?

Herr talman! Vad man kan konstatera är att situationen för konsumenterna, trots regeringens uttalade mål att klargöra läget, fortsatt kommer att vara oklar. Just tydlighet är precis vad som saknas i regeringens förslag, och det borde mer konkret framgå vilken typ av utebliven vinst som avses och hur bevisning av densamma ska ske. Det är också viktigt att påpeka att konsumenten i detta läge är i ett stort kunskapsunderläge, vilket såklart gör det ännu svårare att bevisa sin rätt.

Vi måste värna konsumentskyddet och stärka konsumenters rättigheter. Då duger det inte med oklara propositioner där mycket återigen lämnas åt domstolarna att tolka. Med anledning av detta hoppas jag att rege-

ringen inom kort återkommer med mer klara besked i frågan, så att det inte ska finnas några som helst tveksamheter kring när och hur en konsument ska få ersättning för en orsakad skada. Det tycker jag att Sveriges konsumenter har rätt till.

Anf. 2 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! På en väl fungerande fri marknad ska fria individer ha möjlighet att ta ansvar för sina egna handlingar. Samtidigt måste lagstiftningen skydda konsumenterna från att bli vilseledda av företag som använder ohederliga metoder för att sälja varor eller tjänster.

Banker och andra institut som erbjuder finansiell rådgivning har en särskilt stark ställning i samhället. Konsumenter har i allmänhet hög tillit till bankerna, och man ser nästan banken som en myndighet snarare än ett företag. Även de enklaste finansiella tillgångarna, till exempel företagsobligationer och aktier, är komplexa, och det krävs djupa kunskaper för att fullt ut förstå deras konsekvenser och risker. Detta ger bankerna ett stort maktövertag. Det behövs därför en stark lagstiftning som skyddar konsumenterna i relation till de finansiella rådgivarna, och den lagstiftningen står vi bakom.

Det som ligger för beslut här i dag är utformningen av det skadestånd som den som utsatts för vårdslös rådgivning har rätt till. Till skillnad från tidigare föreslås även utebliven vinst vara en del av skadeståndet. Vi har farhågor kring effekterna av det förslaget. För det första finns det en risk för att en större skadeståndsskyldighet för de finansiella rådgivarna kan drabba konsumenterna i form av högre priser. För det andra är det, precis som många remissinstanser påpekat, redan i dag väldigt få konsumenter som får rätt i den här typen av tvister. Det här kan göra att konsumenterna nu kommer att få det ännu svårare att bevisa sin rätt. Det kommer troligen att bli svårt att hitta rimliga nivåer för hur stor en potentiell utebliven vinst hade varit, särskilt i låg- och nollräntemiljö. Risk finns också att rättegångskostnaderna i dessa tvister kan bli ännu högre.

Herr talman! Alla investeringar är förenade med risk. Det måste även fortsättningsvis vara tydligt att den som investerar i finansiella instrument är ansvarig för sina egna förluster. Vi anser därför att skadeståndsskyldigheten normalt inte bör omfatta utebliven vinst. Detta motsvaras av alternativ ett i den promemoria som ligger till grund för propositionen. En skillnad från förslaget i promemorian är dock att utebliven vinst bör ersättas i de situationer där oseriös rådgivning har innefattat utfästelser om en viss garanterad avkastning på det investerade beloppet. Det behövs för att upprätthålla ett ändamålsenligt och starkt konsumentskydd med tydliga konsekvenser vid oseriös rådgivning.

Jag menar att lagstiftningen bör förtydligas i enlighet med det som anförts om att utebliven vinst inte bör ingå. Jag yrkar därför bifall till reservation 2 i betänkandet, som innebär att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändringar i den aktuella bestämmelsen.

För tids vinnande i kammaren yrkar jag inte bifall till reservation 3, där vi föreslår ett tillkännagivande om att regeringen ska låta utreda hur det kan bli lättare för konsumenten att skilja finansiell rådgivning från försäljning av finansiella instrument. Vi ser dock fortsatt ett behov av detta, då rådgivning och försäljning ofta sker vid samma tillfälle och då det kan vara svårt för den enskilde att särskilja de båda.

Anf. 3 SANNE LENNSTRÖM (S):

Herr talman! I dag debatterar civilutskottet betänkande CU15 och regeringens förslag till ändring i lagen om finansiell rådgivning till konsumenter.

Den nuvarande lagen om finansiell rådgivning till konsumenter trädde i kraft år 2004. Den omfattar finansiell rådgivning som en näringsidkare ger till en konsument och som omfattar placering av konsumentens tillgångar i finansiella instrument eller livförsäkringar som har sparmoment. Den här lagen innehåller både näringsrättsliga regler om hur rådgivningen ska utföras och civilrättsliga bestämmelser om själva rätten till skadestånd.

Dagens lagstiftning menar att en näringsidkare som genom finansiell rådgivning uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakar konsumenten en ren förmögenhetsskada ska ersätta denna skada. Skadeståndsskyldigheten är dock begränsad till det så kallade negativa kontraktsintresset. Detta innebär att konsumenten ska försättas i samma förmögenhetssituation som om avtalet aldrig hade ingåtts.

Det betänkande vi behandlar i dag har en proposition bakom sig som innebär att man i lagtexten uttryckligen ska ange att näringsidkaren i stället ska betala full ersättning när denna situation uppstått – det vill säga full ersättning för skadan, vilket även kan innebära ersättning för utebliven vinst. Det här kallas positivt kontraktsintresse.

Notera att investeringar alltid är förknippade med risker. Det här handlar inte om att kompensera för upp- och nedgångar på börsen utan om när finansiella rådgivare har agerat vårdslöst eller oaktsamt och avvikit från den gängse normen i sitt arbete eller i sina bedömningar och detta har lett till skada för konsumenten.

Herr talman! Detta är en konsumentskyddande reglering som gör det tydligare vilka rättigheter konsumenten har i lagtexten. Förutom att detta skyddar konsumenten kan det ha en positiv effekt när det gäller att förebygga vårdslös rådgivning.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april i år. Med anledning av det jag anfört yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Hyresrätt m.m.

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU7
Hyresrätt m.m.
föredrogs.

Anf. 4 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag skulle vilja inleda med att yrka bifall till våra reservationer och till förslaget i betänkandet i övrigt.

Jag är glad, för det är dags att prata om hyresrätter! Jag tycker nog att det är årets höjdpunkt i denna kammare. Det är något litet extra att få komma hit och prata med alla om detta.

Bostadspolitiken är ett område som jag tycker generellt får för lite utrymme i den politiska debatten. För mig är bostaden någonting som alla

Prot. 2020/21:80
11 februari

-----
*Skadeståndets
omfattning vid
finansiell rådgivning*

Hyresrätt m.m.

ska ha och som vi alla såklart behöver. Det är faktiskt också något som vi alla har rätt till. Därför tycker jag också att det är viktigt att prata om bostadspolitiken som en del av välfärdspolitiken. Jag tycker att vi ska benämna bostadspolitiken välfärdens fjärde ben.

Regeringen har levererat oerhört mycket bra under denna mandatperiod. Bland annat sticker bostadspengarna ut – det investeringsstöd som har gjort att vi har hållit uppe byggandet av hållbara lägenheter med rimliga hyror. Staten har också genom investeringsstödet tydligt börjat ta ansvar för bostadspolitiken. Detta är ett ansvar som jag tycker under många år har varit alltför svagt.

Kopplingen mellan bostadspengarna och det starka byggande som skedde under förra året är också tydlig. Man kan läsa i affärspressen om detta, och det finns också gott belägg för det i statistiken.

Räcker då de pengar som man satte av från början? Nej, inte alls. Det är också därför ramen för investeringsstödet har utökats. Jag tycker att detta är glädjande och hoppas också att det kommer att kunna ske i fortsättningen. Det är också ett bevis på att januariavtalet levererar när det gäller bostadspolitik, eftersom januariavtalet är en avgörande faktor för att vi ska kunna ha ett investeringsstöd.

Herr talman! På hyresrättens område har den svarta andrahandsmarknaden styrts upp. Vi har en lagstiftning som har förhindrat ytterligare olovlig uthyrning av hyreslägenheter, och det har enligt många hyresvärdar som jag har pratat med fått en väldigt normerande effekt. Det är inte jättemånga som döms, men det är tydligt att människors medvetande har förändrats. Hyresvärdarna känner också att de har fått ett viktigt verktyg att använda i diskussionerna kring den olovliga andrahandsuthyrningen.

Bostadsrättsfrågorna har varit i starkt fokus på sistone, vilket är viktigt och bra. Där kan jag med glädje konstatera att regeringen har levererat politik. Minoritetsskyddet har stärkts. Ett register för pantbrev är på gång. Det sedan länge efterlängtrade hyresregistret är också – på tal om register – en fråga som ligger i pipelinen tack vare januariavtalet. En ny fastighetsmäklarlag kommer dessutom att behandlas senare i vår. Det händer alltså mycket också när det gäller det ägda boendet.

Jag vill säga något om de reservationer vi har. När det gäller hyrköp finns det ett tillkännagivande som bereds. Det är en tämligen meningslös cirkus att hålla på och utfärda tillkännagivanden om sådant som det jobbas med. Vi har ju tidigare pratat här i kammaren om att det pågår något slags tillkännagivandebingo, och då förstår man också att detta handlar mer om att försöka göra något slags politiska markeringar och visa handlingskraft från oppositionen än vad det handlar om reell politik.

När det gäller hyrköp finns det också utmärkta initiativ från branschen. Både allmännyttiga och privata bolag har använt sig av hyrköpsmodeller – en del framgångsrika och en del mindre framgångsrika. Man kan fundera på hur väl avvägt det är att vi från kammaren ska in och lagstifta när det finns så mycket annat som vi behöver fokusera på.

Samma sak gäller ägarlägenheterna. Där finns en lagstiftning på plats sedan länge, och där finns ett tillkännagivande sedan länge. Då kan man ju fundera på varför denna kammare ska gå in och trycka på en marknad där marknadskrafterna styr. De fem partier som brukar tycka att marknaden ska få regera bryr sig inte om det i detta fall. Konsumenternas preferen-

ser är inte ägarlägenheter, utan de föredrar de andra upplåtelseformerna. Det nöjer sig dock inte dessa fem partier med, vilket jag kan tycka är synd.

Jag har inget emot ägarlägenheter; det är absolut okej. Men bostadsrättsformen är en form som står sig stark i Sverige – svensken tycker om sin bostadsrätt. Då är det kanske inte främst vår uppgift att driva fram förändringar i upplåtelseformerna, som detta handlar om.

En avslutande reflektion, herr talman, skulle vara att det pågår väldigt mycket arbete på det bostadspolitiska området. Jag skulle kanske önska att det skulle ske ännu mer, men det är inte så att det inte görs saker. Alltifrån bygglovsfrågor till bostadsrättsfrågor och hyresrättsfrågor ligger i pipeline, och där levererar regeringen politik löpande.

Jag tycker att det tyvärr är en märklig ordning att vi behandlar detta betänkande nu. Vi vet alla att det kommer ett antal utredningar framemot våren som kommer att klargöra mycket av den diskussion som kommer att föras här inne i dag. Vi kommer att få höra företrädare för oppositionen berätta exakt hur det kommer att bli – de vet ju uppenbarligen allting, medan regeringspartierna och samarbetspartierna faktiskt inte vet hur det kommer att bli. Utredningarna är långt ifrån klara; några är nästan bara påbörjade.

Profetiorna här inne kommer att vara tydliga, och katastrofer kommer att målas upp på grund av dessa utredningar. Men det hade varit bättre om vi hade tagit denna debatt till sommaren, för då vet vi faktiskt vad som ligger på bordet. Det är då det är dags för en djup och viktig diskussion om hyresrättens, bostadsrättens och andra bostadspolitiska områdens framtid.

Anf. 5 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Nio av tio svenskar bor i en kommun med bostadsbrist, enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät. Störst är problemen i storstadsregionerna, men det finns i stort sett problem i hela landet. I min hemstad Göteborg uppskattar kommunen att det behövs 4 000–5 000 nya bostäder årligen för att komma till rätta med bostadsbristen.

Bostadsbristen är ett fundamentalt politiskt misslyckande som drabbar många olika grupper i samhället. Den drabbar unga som vill etablera sig på bostadsmarknaden. Den gör att barnfamiljer får bo trångt, då de inte har råd eller möjlighet att flytta till något större. Den låser fast äldre i stora villor, trots att de egentligen vill flytta till lägenheter.

Det finns ingen enkel lösning på de här problemen, herr talman. Tvärtom krävs det flera olika saker som först tillsammans kan öka funktionen på bostadsmarknaden.

Sedan valet för två år sedan har regeringen varit extremt passiv. Det kanske är talande att den ansvarige ministern, Per Bolund, i dagarna valde att lämna posten som bostadsminister. Förhoppningsvis kommer hans efterträdare, Märta Stenevi, att uppbåda en lite högre reformtakt – svårt vore nog något annat.

Herr talman! Jag hade hoppats att ministern själv skulle ta chansen att i dagens debatt hålla ett linjetal där hon berättar om sina ambitioner som bostadsminister. Jag tror att vi alla här inne får hoppas att hennes frånvaro i kammaren inte är talande också för hennes ambitioner som bostadsminister.

Det är positivt att civilutskottet i dag föreslår att skicka två tillkännagivanden till regeringen, för när regeringen står passiv formerar riksdagen förslag och driver regeringen framför sig.

Dagens två förslag till tillkännagivanden kommer givetvis inte ensamma att lösa den enorma bostadsbristen i Sverige. Men de är, herr talman, två viktiga verktyg för att öka möjligheten för medborgarna att hitta en boendeform som passar deras behov.

Det första förslaget handlar om ägarlägenheter. Förenklat innebär det att en lägenhet blir en egen fastighet i stället för att, som en bostadsrätt, vara en del av en ekonomisk förening.

Ägarlägenheter har funnits i Sverige sedan 2009 men har hittills endast varit möjligt när nya lägenheter har byggts. Att kunna ombilda också befintliga bostäder till ägarlägenheter kommer att kunna öka flexibiliteten och valfriheten på bostadsmarknaden.

Det andra förslaget handlar om att införa ett hyrköpssystem. Hyrköp innebär att hyresgästen efter en viss tid ges rätt att köpa lägenheten och finns i bland annat Frankrike. Hyrköp skulle kunna sänka trösklarna för exempelvis ungdomar att få äga sin bostad. Tyvärr återkommer vi här till regeringens passivitet.

Våren 2016 antog riksdagen tillkännagivanden både om ägarlägenheter och om hyrköp, men regeringen har ännu inte kommit till skott i någon av dessa frågor. Det är symtomatiskt för den hastighet som regeringen rör sig i när det gäller bostadsfrågan.

Det hade som sagt varit intressant att höra om den nytillträdda bostadsministern ämnar plocka upp riksdagens tillkännagivanden eller om hon kommer att förhålla sig lika passiv i frågan som sina företrädare. Eftersom det nytillträdda statsrådet valt att inte delta i debatten borde däremot någon företrädare från något av regeringspartierna lämna svar i frågan.

Herr talman! I övrigt vill jag lyfta fram tre frågor gällande betänkandet.

Den första gäller hyressättningen i stort. Det hyressättningssystem som i dag finns gynnar de välbemedlade med kontakter och missgynnar dem som står utanför bostadsmarknaden. Man får i dag i princip betala samma hyra i en ytterförort, på Hisingen eller i nordöstra Göteborg, som på Kungsporsavenyn, trots att fler vill bo centralt. Dagens system skapar segregation och orättvisa. Jag undrar varför regeringspartierna håller så hårt i denna princip. Är det för att det finns starka lobbygrupper som kräver det?

Vi moderater vill i stället se en gradvis övergång till en friare hyressättning inom ramen för en bred bostadspolitisk överenskommelse och på ett sätt som inte ger orimliga konsekvenser för den som i dag bor i en hyresrätt.

Den andra frågan, herr talman, gäller andrahandsuthyrningen. Bostadsmarknaden präglas i dag, som sagt, av en stor bostadsbrist. Samtidigt står många bostadsrätter tomma eftersom deras ägare under kortare tid inte är i behov av dem, kanske på grund av arbete eller studier på annan ort. Hade ägaren haft större möjligheter att hyra ut bostaden i andra hand hade det kunnat bli ett viktigt tillskott på bostadsmarknaden. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att öka privatuthyrningen och återkomma till riksdagen med förslag till lagändring.

Den tredje frågan, herr talman, rör tillgången på hyresstatistik. I dag saknas offentlig hyresstatistik som ger upplysning om vad som är en rimlig hyresnivå. Offentlig statistik tillhandahållen av en opartisk aktör minskar

riskan för ockerhyror. Samtidigt skulle marknaden för uthyrning av privatbostäder gynnas av öppen och transparent information. Vi moderater anser därför att Boverket bör ges i uppdrag att tillhandahålla sådan statistik. Det skulle i allt väsentligt öka funktionen på bostadsmarknaden.

Herr talman! Med detta sagt och för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 samt i övrigt till utskottets förslag till beslut.

Anf. 6 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag tänker börja med våra yrkanden. Vi står bakom alla våra yrkanden och reservationer, men för att spara tid vid voteringen yrkar vi bifall bara till reservation 22.

Hyresrätt är alltså ämnet för dagen. Sverigedemokraterna har ställt sig bakom två av de tillkännagivanden som utskottet nu har majoritet för.

Vi tror att ökade möjligheter för människor att faktiskt köpa sina lägenheter är bra för alla på sikt. Då inte alla har de förutsättningar som krävs för att köpa en bostad borde det ligga i regeringens intresse med ett så kallat hyrköpssystem, inte minst för att ge mer lika förhållanden för alla.

Hyrköpssystem bygger antingen på att bostaden kan köpas till ett förutbestämt pris efter en viss tid eller att en del av hyran man betalar går till att köpa bostaden, så att man på sikt kommer att ha köpt sin lägenhet utan att ha behövt söka lån på banken eller att man måste ha en stor summa att betala in från början. Just den typen av hyrköp borde vara väldigt bra för alla, men framför allt för unga som ännu inte kommit in på bostadsmarknaden. Att hyrköpssystem inte redan är en naturlig del av den svenska bostadsmarknaden skulle jag säga beror på regeringens ovilja till privat ägande av bostäder överlag.

Redan för fem år sedan fick regeringen ett tillkännagivande om just hyrköp, men sedan dess har absolut ingenting hänt. Regeringspartierna skriver själva i sin reservation att de inte har fått ihop ett direktiv till en utredning av ett regelverk för hyrköp av lägenheter. Med andra ord har de inte ens kommit fram till vad de ska utreda ännu. Jag tycker att det är beklagligt att regeringen väljer att prioritera ned något som på riktigt skulle kunna ge många som saknar en stor besparing sin första egna bostad. Resonemanget om att åtgärden inte skulle trola fram fler nya bostäder är också lite haltande. När det gäller det som byggs i dag är det betydligt lättare för ett bostadsbolag att få en försvarbar ekonomi i att bygga bostadsrätter och ägarlägenheter, eftersom de ger inkomsten mer direkt efter att bostaden är färdig. Att bygga rena hyreslägenheter är betydligt mer riskfyllt, särskilt i mindre kommuner som min egen hemkommun Örkel-ljunga.

Jag tror att hyrköp är bra för alla inblandade. Sedan är det givetvis möjligheten som ska finnas. Hyrköp passar säkert inte alla, och det passar säkert inte heller överallt. Men det skulle definitivt underlätta för unga att komma in på bostadsmarknaden. Och till skillnad från regeringspartierna och det som de skriver i sin reservation anser vi att det är en angelägen fråga att få in även unga på bostadsmarknaden.

Herr talman! När vi nu ändå är inne på detta med att äga sin lägenhet vill jag även nämna det andra tillkännagivandet, där vi påpekar att det borde vara möjligt att omvandla hyreslägenheter till ägarlägenheter. Vi har tidigare här fått höra av Ola Möller att det är onödigt och att människor ändå väljer bostadsrätter, så varför ska vi då ha ägarlägenheter. Men san-

ningen är ju faktiskt att människor oftast inte kan välja ägarlägenheter, för det finns helt enkelt väldigt få ägarlägenheter i Sverige. Och där de finns är de nybyggda och därmed betydligt dyrare än andra lägenheter på marknaden. Då är det klart att den som inte är väldigt välbeställd hellre väljer en bostadsrätt.

Det finns till och med en tidigare utredning från 2012 som ger förslag på hur lagstiftningen ska se ut. Men liksom när det gäller hyrköp säger regeringen att det finns mycket mer angelägna problem på bostadsmarknaden som de vill prioritera just nu, och så är det ju.

Det finns många problem och mycket som borde prioriteras på den svenska bostadsmarknaden, men det är knappast troligt att regeringen kommer att lösa dessa problem med eller utan möjligheten att förändra hyreslägenheter till ägarlägenheter.

Den enorma brist på bostäder som regeringen har skapat genom sitt oansvariga flyktingmottagande, där man helt blundat för bostadsbristen och i stället lämpat över problemen på kommunerna, kommer man inte att lösa genom att strunta i tillkännagivanden från riksdagen.

Problemen med bostadsbristen avhjälpas mer av våra kommuners byggplaner och planarbete än av någon frigjord tjänst i Rosenbad. Men kommunerna måste få andrum för att hinna bygga i kapp, och det har faktiskt inget med de förslag som presenteras här i dag att göra.

Herr talman! Avslutningsvis konstaterar jag att vi har många reservationer men att jag tyvärr inte har möjlighet att gå in på alla våra förslag. Men vi kommer säkert att få möjlighet att återkomma i andra sammanhang och framföra våra andra förslag.

Anf. 7 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Mikael EskilanderSSon säger att det inte går att bygga lägenheter i mindre kommuner. Därför vill jag fråga Mikael EskilanderSSon hur byggnationen i en kommun som Älmhult förbättras av att man tar bort investeringsstödet, vilket Sverigedemokraterna gjorde när de hade möjlighet att bestämma budgeten. Investeringsstödet möjliggör nämligen att hantera K3-reglerna, det vill säga nedskrivningen.

Kan Mikael EskilanderSSon berätta för allmännyttan i Älmhult hur de ska göra för att inte ta nedskrivningen som uppstår när investeringsstödet försvinner?

Anf. 8 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Ola Möller har över huvud taget inte lyssnat på mitt anförande. Jag sa inte alls att det inte går att bygga i små kommuner. Det går alldeles utmärkt. Det byggs jättemycket i min lilla hemkommun Örkel-ljunga. Där byggs både bostadsrätter och hyresrätter. Det byggs massor, och jag tror inte att investeringsstödet har påverkat byggandet alls i min hemkommun. Byggplanerna fanns långt tidigare.

Det jag sa i mitt anförande var att anledningen till att människor väljer bostadsrätt framför ägarlägenhet är att det byggs och finns väldigt få ägarlägenheter. I min hemkommun byggs det inga ägarlägenheter, bara bostadsrätter och hyreslägenheter.

Det påstås att folk väljer bort ägarlägenheter. Men om det inte byggs några ägarlägenheter och inte tillkommer några nya ägarlägenheter genom

att man ombildar hyreslägenheter till ägarlägenheter finns det ju inga att välja.

När min dotter skulle skaffa sin första lägenhet fick hon leta på den marknad som fanns, och där fanns bostadsrätter. Hon fick väga att köpa en bostadsrätt mot att hyra en hyreslägenhet. Några ägarlägenheter fanns inte på marknaden.

Hur ska min dotter kunna välja en ägarlägenhet när det inte byggs någon ägarlägenhet och det inte tillkommer några ägarlägenheter genom att man gör om hyresrätter till ägarlägenheter?

Anf. 9 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Mikael Eskilandersson över huvud taget inte svarar på min fråga. Hur hanterar man nedskrivningen med K3-reglementet när man tar bort investeringsstödet i en ort som Älmhult? Där har man ett nedskrivningsbehov på 10–20 procent, och investeringsstödet täcker den mellanskillnaden.

När det gäller ägarlägenheter råder jag Mikael Eskilandersson att åka ut och besöka lite kommuner. I till exempel Jönköping byggs ägarlägenheter. Problemet är att det inte finns någon efterfrågan. Det är möjligt att Mikael Eskilanderssons dotter efterfrågar en ägarlägenhet, vilket jag har all respekt för. Men en marknad fungerar så att utan tillräcklig efterfrågan vill ingen producera en vara.

Mikael Eskilandersson får förklara varför han inte tycker att marknads ekonomin fungerar i denna del när han tycker att marknads ekonomin ska fungera när han drar undan investeringsstödet.

Låt mig åter fråga Mikael Eskilandersson: Hur ska en kommun som Älmhult hantera den nedskrivningsproblematik man ställs inför om investeringsstödet tas bort? Då blir inga hyresrätter byggda utan bara bostadsrätter.

Anf. 10 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Bristen på ägarlägenheter beror på att det i dag rent lagmässigt inte går att göra om hyresrätter till ägarlägenheter. Det kommer det inte att göra inom en rimlig tid heller, särskilt inte när det tar fem år för regeringen att försöka få fram ett direktiv till en utredning. Man har inte ens kommit till utredningen, trots att tillkännagivandet är fem år gammalt. Vi kommer att kunna diskutera detta i många år framöver innan man ens hinner få ihop direktivet.

Varför tar direktivet så lång tid i detta fall? Jo, det handlar om en ovilja att införa ägarlägenheter, inget annat. Det tar inte fem år att skriva ihop ett direktiv till en utredning. Vi har ju sett många andra utredningar tillsättas väldigt snabbt när man ansett att det har funnits behov.

Så till frågan hur Älmhult ska hantera sin nedskrivning om de inte får använda investeringsstödet. Jag satt med i Kommunutredningen, och vi lade fram förslag om att det skulle göras en översyn av reglerna just avseende problemet att skriva ned fastigheter. Att bygga är dyrt, och när små kommuner har byggt färdigt visar det sig att bostaden är mindre värd än vad den kostade att bygga. Det är dessa regler det handlar om, och de borde ändras. Man kan ändå ha en ekonomisk vinning på en sådan här fastighet, och därför kan det vara lönsamt för ett bolag att bygga fastigheten.

Det är svårt att på 14 sekunder sammanfatta hur detta skulle fungera, så jag får återkomma mer ingående till hur ett sådant här system skulle se ut enligt Kommunutredningen.

Anf. 11 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag vill börja med att glädja Momodou Malcolm Jallow. Systemet med presumtionshyror kommer att avskaffas. Om det inte sker genom ett beslut här så kommer de troligen att avveckla sig själva. Så gratis, Vänsterpartiet, till det!

Dagen hyressättningssystem kritiserats av många för att det motverkar rörlighet, bromsar renoveringar och nybyggen och medverkar till att bostäder står tomma. Det är därför vi har villkorat vårt passiva stöd till Stefan Löfven med att nya sätt att förhandla och fastställa hyror utreds.

Ingångna avtal ska hedras och hållas. Jag litat på att vi tillsammans innan mandatperioden är slut har genomfört reformer som innebär att hyran i nyproducerade bostäder kan sättas fritt om båda parterna är överens om det, att man på ett bättre sätt kan beakta lägesfaktorn när hyror bestäms i det befintliga beståndet och att förhandlingssystemet förenklas, snabbas på och utjämnar styrkeförhållanden mellan parterna.

Det är påfallande enigt i kammaren, låter det som. Det är endast ytterkantpartierna Vänstern och Sverigedemokraterna som är öppet kritiska. KD:s besked i reservationen är dock svårtolkat, och Larry Söder får gärna vara lite tydligare på den punkten.

Eftersom utredningsarbete pågår har Centerpartiet ett särskilt yttrande, men vår åsikt är identisk med den som Moderaterna ger uttryck för i reservation 1. Det är välkommet med ett sådant besked från riksdagens näst största parti.

Herr talman! Många vill äga sin bostad. Det är höga trösklar, men på sikt är en bostad en god investering som dessutom på sikt leder till lägre boendekostnader för de flesta – förutsatt att man är beredd att ta på sig det ansvar det innebär att äga.

Utskottet har uppmärksammat det och uppmanar i ett tillkännagivande regeringen att snabba på med att genomföra förslagen som innebär att det ska införas en lag som gör det möjligt att ombilda hyresrätter till ägarlägenheter. Ett hyrköpssystem införs som innebär att man successivt och i den mån man har råd med det kan bli ägare av sin bostad.

Det är ett sätt att stärka människors självbestämmande och ge dem frihet att hyra ut till någon som behöver en bostad. Samtidigt leder intäkterna från en sådan försäljning till att värdarna kan renovera, nyinvestera och bygga nya bostäder. Därför yrkar jag avslag på de båda reservationerna från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern under punkterna 22 och 23.

Men, herr talman, nu backar vi till punkt 20. Här har Centerpartiet en reservation, nummer 28, som jag vill yrka bifall till. Normalt sett är en bostadsrättsförening *en* fastighet med byggnader i nära anslutning. På landsbygden är förutsättningarna annorlunda. Trots att det finns en efterfrågan från exempelvis barnfamiljer är det svårare att få ekonomisk bärkraft i en nybildad förening på landsbygden. På grund av låga fastighetsvärden är det också många banker som inte vill ställa ut lån. Vi menar att det kan underlätta om det vore möjligt för en förening att knoppa av på en annan plats inom en ort och därifrån kunna växa i takt med efterfrågan.

Föreningarnas ekonomi byggs upp av medlemmarnas insatser och vad de har betalat för rätten att nyttja en lägenhet som sin bostad. Alla är inte medvetna om att det är förenat med risker att köpa en bostadsrätt. Detta kan ha olika orsaker, men jag tror att avsaknaden av en ägarnorm i Sverige är en sådan. För många har utbudet av hyresrätter varit allenarådande, medan det ägda boendet har varit synonymt med villor och radhus på en friköpt tomt. Ett uppvaknade inför att det kan finnas olika alternativ, till exempel ägarlägenheter, på svensk bostadsmarknad är bra.

I en bostadsrättsförening ska det såklart ställas höga krav på styrelse och revisorer. Dessa ska se det som sin uppgift att förvalta och underhålla sin fastighet till alla medlemmars bästa. Om inte detta görs riskerar man att förlora värdet på sin insats och stå med en bostad som är illa underhållen och därmed svår att göra sig av med. Denna osäkerhet har utnyttjats av personer som har plundrat föreningarna, misskött fastigheterna och sedan inte kan ställas till ansvar. Kinesiska muren i Rosengård är kanske det mest omtalade exemplet. Där är läget fortfarande väldigt tufft för medlemmarna. Vid en konkurs, som många gånger varit nära förestående, skulle de förlora sitt hem men ha kvar sina skulder.

Sedan Sydsvenskan började sin granskning har vi i riksdagen vidtagit fler åtgärder för att förhindra att människor drabbas. Men det räcker inte. Vi i Centerpartiet menar att regeringen behöver skynda på med att genomföra förslag som försvårar för oseriösa att komma åt en bostadsrättsförenings styrelseposter och plundra den på dess tillgångar. Vi har gemensamt med Liberalerna en reservation, nummer 25 under punkt 19, som jag yrkar bifall till.

Vi har också sett hur kriminella, genom att ha tillgång till en hyreslägenhet, kan skapa oro i ett område. Ingen vill bo i en trappuppgång där det pågår prostitution, knarkförsäljning eller förvaras stora mängder vapen. Exempelen här kan mycket väl vara grund för vräkning redan i dag, men det finns fall som är svårare att komma åt. Hur ska man bevisa att det i en lokal pågår maffialiknande affärsverksamhet, planeras brott, förvaras narkotika eller göms undan vapen? Vi i Centerpartiet menar att beviskraven måste sänkas och att man med hyreslagen ska kunna komma åt kriminella och skapa trygghet åt vanliga människor i deras boendemiljöer. Här har vi en reservation som vi inte har yrkat bifall till.

Herr talman! Att ha tillgång till en bostad borde vara en grundläggande rättighet för alla människor i alla skeden av livet och överallt i Sverige. Vi vill förenkla regelverken, snabba på planprocesserna och se till att bostäder byggs snabbt, kostnadseffektivt och miljösamt i trygga områden.

Vi vill se en social bostadssektor utvecklas där de som drabbats av långvarig och strukturell hemlöshet får en chans att bo till en låg kostnad och med det stöd som behövs. Vi vill att den som utsatts för misshandel av sin partner och behöver en bostad snabbt ska kunna få det, också om man måste flytta från sin hemort där förövaren bor kvar.

Vi vill ha en bostadsmarknad som klarar att ta emot människor med olika ursprung och förutsättningar. Men vi förstår att det finns utmaningar som bland annat ligger i den segregering bostadspolitik som förts sedan 60 år tillbaka i Sverige. Miljonprogrammen förde med sig mycket positivt – en egnahemsrörelse med många bra bostäder. Men medan landsbygdens folk flyttade skapades betongförorter, som i dag har ett stort renoverings-

behov och där vi nu ser enorma integrationsproblem med den otrygghet jag har beskrivit tidigare.

Jag hyser stora förhoppningar om att januariavtalet fullföljs och att vi får de reformer för hyresrätten som vi i dag ser att det finns en bred och blocköverskridande majoritet för i riksdagen. Det är ett första steg, men Centerpartiet är inte nöjda förrän vi har en bostadsmarknad i balans i hela landet, där den som får ett erbjudande om en utbildningsplats vid ett universitet eller en högskola i landet kan tacka ja till den i förvisningen om att det finns en bostad att få.

Partiella hyreskontrakt, där var och en av dem som delar på en lägenhet har ett besittningsskydd med ett eget kontrakt, är ett förslag som Centerpartiet och Liberalerna har fört fram i reservation 19.

Herr talman! Jag har nu redovisat Centerpartiets ställningstaganden i deras helhet. Vi står såklart bakom samtliga våra reservationer och i övrigt det betänkande där tillkännagivanden riktas till regeringen. Vi yrkar bifall till reservationerna 6, 25 och 28.

Anf. 12 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Herr talman! Det är en väldigt viktig debatt vi har i dag, och det är många viktiga punkter i betänkandet att diskutera. Jag tänker lägga min tid på hyressättning och marknadshyror. De som känner mig vet att det är en viktig fråga för mig och Vänsterpartiet. Jag önskar att det hade varit fri replikrätt i denna debatt, för jag hade velat ta replik på Socialdemokraterna. Men vi kommer att ha flera möjligheter att göra det.

Herr talman! Den svenska modellen för hyressättning, med kollektivt förhandlade hyror som sätts utifrån bruksvärdesprincipen, är i ett internationellt perspektiv unik. Målet med det svenska hyressättningsystemet är att skapa förutsättningar för en rimlig hyresutveckling som ger rättvisa hyror och trygghet för hyresgästerna. Vänsterpartiet värnar den svenska modellen för hyressättning. Den bygger på en grundläggande demokratisk princip: att alla människor ska ha rätten att kunna påverka sina livsvillkor.

Det är just denna princip och denna hyressättningsmodell som hotas här i dag. Det är rätten till bostad, en plats för alla att kalla ett hem, som Socialdemokraterna och Miljöpartiet med stöd av Centerpartiet och Liberalerna vill ta ifrån både dig och mig. Det är rätten att ha någonstans att bo med rimlig hyra. Detta kan vara värt att komma ihåg under kommande val 2022.

Det svenska hyressättningsystemet har under lång tid kritiserats av högern för att bidra till lågt byggande och långa bostadsköer. Högern vill i stället se marknadshyror och en förändring av förhandlingsystemet i syfte att begränsa Hyresgästföreningens möjligheter att tillvarata hyresgästernas intressen. Vi kan konstatera att dessa idéer nu även har anammats av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, två partier som vid det förra valet var väldigt tydliga mot sina väljare om att de aldrig skulle genomföra marknadshyror. Man kan undra vad som har hänt.

I den överenskommelse som träffades mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet i januari 2019 finns ett antal förslag som, om de genomförs, kommer att förändra den svenska modellen för hyressättning i grunden.

I april 2020 tillsatte regeringen en utredning om fri hyressättning vid nyproduktion av bostäder. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2021. Regeringens målsättning är att en proposition om fri hyressättning i nyproduktion ska kunna antas av riksdagen i början av 2022 och att ny lagstiftning ska kunna träda i kraft senare samma år.

Vänsterpartiet ser mycket allvarligt på de reformer av den svenska hyresmodellen som Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regeringen avser att genomföra med stöd av C och L. Vi har varit väldigt tydliga med vårt ställningstagande i denna fråga. Sammantaget innebär dessa förslag ett kraftigt försämrat konsumentskydd för landets hyresgäster och ett allvarligt ingrepp i partsmodellen på hyresmarknaden. Ifall jag inte har varit tydlig nog, låt mig vara extra tydlig en gång till för alla: Herr talman! Vänsterpartiet säger nej till marknadshyror i såväl nyproduktion som det befintliga beståndet.

I dag sätts hyrorna i kollektiva förhandlingar mellan Hyresgästföreningen och de privata och de allmännyttiga hyresvärdarna. Hyresvärden kan alltså inte sätta hyran ensidigt utan måste förhandla med Hyresgästföreningen.

Hyrorna sätts utifrån en bostads så kallade bruksvärde. Bruksvärdesprincipen bygger på en värdering av att hyrorna för liknande lägenheter ska ligga på samma nivå. Det ska vara lika hyra för lika lägenhet. Och hyran ska bygga på bruksvärdet, det vill säga att den standard och kvalitet som finns i lägenheten, fastigheten och området.

Verkligheten har visat att bruksvärdesmodellen brukar fungera såväl i lågkonjunktur som i högkonjunktur och under stora påfrestningar. Den ger stabila vinster för företagen samtidigt som hyresgästerna får trygghet och inflytande.

Herr talman! Vi anser att nuvarande hyressättningsmodell och system och det arbete som parterna bedriver och som syftar till att uppnå en mer konsekvent och transparent hyresstruktur är tillräckligt för att lägenheternas kvalitet och läge ska få större genomslag i hyressättningen. Vi menar att utvecklingen och förhandlingssystemet, exempelvis vad gäller tidsgränser och sanktioner, ska hanteras av de förhandlande parterna och inte genom statliga ingrepp. Politikerna har inte med det att göra.

Till skillnad från regeringen och dess samarbetspartier vill vi värna och utveckla den svenska modellen för hyressättning med kollektivt förhandlade hyror enligt bruksvärdesprincipen.

Herr talman! Socialdemokraterna och deras samarbetspartier brukar ofta säga att det som ska införas inte är marknadshyror. Men det är bara att vilseleda befolkningen.

Jag ska försöka förklara vad konsekvenserna av marknadshyror blir. Marknadshyror innebär att hyresvärden själv kan bestämma hur hög hyran ska vara och att den som är beredd att betala mest är den som får hyra den lägenhet som hyrs ut. Det innebär alltså att hyresvärden själv kan bestämma hur hög hyran ska vara och att det beror på tjockleken på plånboken för var och en om man ska få någonstans att bo eller inte. Hyresgästernas gemensamma förhandlingsrätt försvinner och det gör även besittningsskyddet, det vill säga rätten att bo kvar. Förespråkarna av marknadshyror menar att marknadshyror skulle få fart på byggandet av hyresrätter. Om hyresvärdarna tillåts sätta en högre hyra kan de tjäna mer pengar och får därför större incitament att bygga fler hyresrätter. Det är kapitalismen.

Man öppnar hönshuset för vargen och hoppas att vargen inte ska kaka upp hönsen. Det är naivt att tänka så. Kapitalismens hela logik bygger på att maximera vinst, ofta på bekostnad av fattiga människor.

Faktum är att de främsta hindren för att kunna bygga fler hyresrätter är kopplade till kostnader för nyproduktion, bristen på byggbar mark, höga markpriser och planprocessen. Nyckeln till en jämn och hög nyproduktionstakt av hyresrätter ligger i stabil finansiering, där staten tar över en del av risken från hushåll och företag. Därför föreslår Vänsterpartiet bland annat ett statligt topplån med låg ränta som ersätter en större del av det egna kapitalet.

Marknadshyror skulle leda till kraftigt höjda hyror för alla, eftersom det inte skulle finnas något hyresförhandlingssystem som skyddar hyresgästerna mot oskäligen hyreshöjningar. Hyrorna skulle öka allra mest i innerstäderna där bara människor med väldigt god ekonomi skulle ha råd att bo. Vi ser det i Stockholm, och många människor flyr från Stockholm för att de inte har råd att bo kvar där på grund av hyrorna.

Dessutom skulle en del inte ha råd att bo i en vanlig bostad, och samhället skulle behöva ta fram enklare och billigare bostäder för hyresgäster med sämre ekonomi, precis som vi har hört från Liberalerna, så kallad social housing. Detta skulle leda till ett mer segregerat samhälle. Därutöver skulle samhällets kostnader för bostadsbidrag sannolikt öka kraftigt.

Vi kan inte prata om hyresrätten utan att prata om coronapandemins konsekvenser. Coronapandemin har avslöjat de djupgående klyftorna och bostadsjämligheten i det svenska samhället. Det har visat sig att bostaden har en central roll i bekämpningen men också i efterverkningarna av pandemin.

Boverket visar med en ny beräkningsmodell att 462 000 hushåll i landet är trångbodda, enligt Socialstyrelsens riktlinjer, och att drygt 56 000 av dem även har en ansträngd boendeekonomi, vilket försvårar eller omöjliggör deras möjligheter att ta sig in på den reguljära bostadsmarknaden. Detta visar på ett mycket tydligt sätt att svensk bostadsförsörjning har ett jämlikhetsproblem. Att införa marknadshyror kommer bara att förvärra problemet. Det har visat sig i flera undersökningar att mindre än hälften av hushållen i storstäderna kan söka en nybyggd hyresrätt och få en skälig levnadsstandard efter att hyran är betald.

De marknadshyror man avser att införa kommer att kräva ett parallellt system med sociala bostäder, eftersom det ena helt enkelt förutsätter det andra.

Herr talman! Förslagen från januaripartierna leder alltså rakt mot ett systemskifte i den svenska bostadspolitik. Att överge ambitionen om en generell bostadspolitik är att frånsäga sig det politiska ansvaret. Staten väljer att kapitulera, och samhällets mest utsatta får betala priset. Att cementera människors ojämlika förutsättningar och placera fattiga människor i "behovsbostäder" utan besittningsrätt är inte att föra en social bostadspolitik. Det är att spä på segregationen och fattigdomen.

Herr talman! Bostaden är en social rättighet, och alla ska ha rätt till ett hem.

Med dessa ord yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 2.

Anf. 13 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Momodou Malcolm Jallow håller ett eldande tal här. Men det är fullt av felaktigheter, till exempel att man måste förhandla med Hyresgästföreningen. Det är inte så som det står i lagen. Det är den dominerande hyresgästorganisationen som man måste förhandla med, det vill säga att det inte alltid är Hyresgästföreningen. Det finns exempel där det inte är så.

Dessutom finns det en stor andel egensatta hyror i beståndet i dag och där det fungerar bra, men där man har möjlighet att gå till hyresnämnden för att få sin hyra prövad.

Därför är det ett problematiskt sätt som Momodou Malcolm Jallow har, herr talman, i sin ganska yviga stil. Det mest problematiska med denna stil är att jag undrar med vem Momodou Malcolm Jallow ska styra detta land tillsammans med. Uppenbarligen är det så att Vänsterpartiet ska göra detta, eftersom de kan stoppa allting. De säger: Vi säger nej. Det kommer att bli så. Vi ska stoppa detta.

Men alternativet till nuvarande regering är en moderatledd regering. Läser man deras reservation i detta betänkande står det att det ska införas marknadshyror. Januariavtalet har stoppat det, det vill säga att de skrivningar som står i januariavtalet stoppar marknadshyror.

Framför allt talar Momodou Malcolm Jallow om förslaget som om det skulle finnas ett förslag. Men det finns inget förslag på bordet. Och det var precis detta som jag varnade för i mitt anförande, alltså att vi kommer att få se profeternas stora afton där bland andra Momodou Malcolm Jallow vet precis hur allting kommer att bli.

Men min fråga är: Vem ska Vänsterpartiet regera detta land med? Eller är det Momodou Malcolm Jallows uppfattning att Vänsterpartiet kommer att få 50 procent av rösterna i nästa val?

Anf. 14 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Vad glad jag blir att Ola Möller begärde replik. Jag hoppades att han skulle göra det.

Jag tycker att Ola Möller vilseleder befolkningen. Att prata om vem Vänsterpartiet vill styra med är inte frågan här. Vi lever i ett samhälle där det råder bostadsbrist. Människor är hemlösa i denna kyla och har ingentans att ta vägen. Det gäller fler och fler människor. Det finns ensamstående och familjer som är hemlösa i Malmö, där jag bor, och som inte har någonstans att ta vägen. Det finns kvinnor som är utsatta av sina män och som vill flytta och skilja sig men som inte kan göra det för att de är rädda för att de inte kommer att ha någonstans att bo. Vi har en trångboddhet som har skapat stora problem under pandemin för att människor inte har någonstans att ta vägen. De kan inte hålla en social distansering. Och Ola Möller står här och frågar mig med vem som vi ska styra landet. Det är inte det som är frågan. Frågan är: Varför vill Socialdemokraterna, trots alla de saker som jag säger, införa ett system som kommer att göra det omöjligt för många människor att ha någonstans att bo?

Ni har lovat era väljare att ni aldrig någonsin skulle ställa upp på att införa den här typen av system med marknadshyror. Det är frågan. Svara svenska folket: Varför sviker ni era väljare?

Anf. 15 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Det här är en fantastisk klargörande diskussion som är ett bra medskick i valrörelsen nästa gång. Vänsterpartiet behöver aldrig ta ansvar. Vänsterpartiet har alltid de bästa idéerna, enligt dem själva, och de vet alltid hur framtiden kommer att se ut.

Partier som tvingas ta ansvar i ett svårt parlamentariskt läge gör också kompromisser. Men vi kompromissar inte med våra grundläggande värden. Hade Momodou Malcolm Jallow inte stått här och varit så upprörd utan i stället hade lagt sin tid på att läsa vad som står i januariavtalet hade han också sett att det inte är fråga om några marknadshyror.

Det vilseledande här är ett högt tonläge från ett parti som inte har några alternativ mer än att gapa högt. Momodou Malcolm Jallow kan backa tillbaka till min fråga och svara på den: Vilken framtida koalition ser Vänsterpartiet sig som en del av? Om man nu ska in i en koalition – för det tror jag ändå att svaret skulle vara – är det då rimligt att måla ut framtida koalitionspartner som någonting i Dantes andra eller tredje cirkel? Jag tror inte det.

Jag tror i stället att man ska sänka tonläget, avvakta de förslag som läggs fram och se fördelarna med att vi har tagit ansvar. Vi har till exempel byggt väsentligt mycket mer under våra två mandatperioder än de som var tidigare. Alla de människor som Momodou Malcolm Jallow också värnar får faktiskt ett ökat utbud av lägenheter.

Svara på frågan. Det är det enda som är relevant här nu. Vem ska Vänsterpartiet styra Sverige tillsammans med?

Anf. 16 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att säga att ja, jag är upprörd, men inte över Ola Möller utan över att det finns människor som i dag inte har någonstans att ta vägen. Jag är upprörd över att det finns barnfamiljer som är hemlösa. Att Ola Möller inte är upprörd kan jag inte hjälpa. Men jag är genuint upprörd. Jag har träffat många av dessa människor i min hemstad.

När det gäller ansvar vet Ola Möller bättre. Vi har samarbetat med Socialdemokraterna. Ola vet hur mycket vi har fått gjort tillsammans. Det är att ta ansvar. Vi har visat det då, och vi har visat det också nu.

Vi har visat det när det gäller nedläggningen av Arbetsförmedlingen. Vi har tagit ansvar. Vi har visat det när det gäller att ge mer pengar till kommuner. Vi har tagit ansvar. Det handlar inte om att bara snacka. Vi visar i handling det vi snackar om.

Nu är det upp till Socialdemokraterna att också visa att detta inte är er politik. Förra gången vi hade samma debatt här sa Ola Möller: Det här är inte vår politik. Jag har mer respekt för det än att Ola står här och försvarar den politik som han vet kommer att få fruktansvärda konsekvenser.

Frågan är återigen: Vad vill Socialdemokraterna göra? Att alla inte kan bo i staden med marknadshyror är ett faktum. Detta är något som borgarna inte ryggar för. Men är det ett sådant samhälle som även Socialdemokraterna vill ha? Människor flyr från staden. Man ska ha ett område för fattiga människor och ett område för rika människor. Är det ett sådant samhälle som Socialdemokraterna vill ha? Det tror jag inte.

Därför är det väldigt svårt att se Ola Möller stå här och försvara just ett system som skapar den typen av splittring, segregation och fattigdom i det här landet.

Anf. 17 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag gick delvis upp i talarstolen för att ta tillbaka mitt yrkande 28, som är en centerreservation. De övriga gemensamma reservationer som vi har med L respektive M och L vill jag gärna ha kvar. Det var mitt ärende.

Sedan vill jag gärna föra ett sansat resonemang med Momodou Malcolm Jallow om vad det är för drivkrafter som ligger bakom att vi får nya bostäder i Sverige. Momodou Malcolm Jallow är kritisk till presumtionshyressystemen.

Presumtionshyressystemet infördes för att man insåg att bruksvärdesatta hyror inte skapade tillräckliga drivkrafter och incitament för både allmännyttan och privata bostadsföretag att nyinvestera i bostäder.

Presumtionen sattes först till 10 år. Sedan insåg man att det inte räckte utan förlängde tiden för presumtionssystemet till 15 år. Momodou Malcolm Jallow kritiserar i sin egen motion att vi initialt har en hyresnivå som efterliknar det som skulle kunna vara en marknadssatt hyra men som egentligen är kostnadsbaserad.

Det är en hyresnivå som innebär att fastighetsägaren under de första 15 åren kan känna sig trygg med att hyrorna täcker de investeringskostnader som man har haft. Nu vill Momodou Malcolm Jallow ta bort detta.

Samtidigt låter Centerpartiet tillsammans med Socialdemokraterna utreda en modell som innebär att man initialt sätter hyrorna fritt i ett avtal mellan den presumtiva hyresgästen och fastighetsägarna – som ett alternativ till bruksvärdesatta hyror, som det fortfarande är möjligt att ingå avtal om – som därefter omvandlas till en tariff.

Jag undrar lite grann: Hur många miljarder menar Vänsterpartiet behövs i bostadspolitiken för att kompensera för de bostäder som utifrån båda dessa modeller har tillkommit under förutvarande år och förhoppningsvis också även tillkommande år?

Anf. 18 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Ola Johansson!

Jag tänker så här: För oss i Vänsterpartiet är det viktigaste att vi ska ha ett system som fungerar för alla människor och inte bara för de rika. Om vi har en bostadspolitik där människor, oavsett om de är rika eller fattiga, har några alternativ och någonstans att bo är vi nöjda.

I det presumtionshyressystem som Ola Johansson talar om är principen att man får tillbaka det man investerat och vinst utöver det under en längre period. Det är ett slags kompromiss. Man måste se till kontexten. Läget som det är i dag är att vi har bostadsbrist. Det byggs inte för vanliga arbetare som har låga inkomster, utan det byggs för de rika.

Vi måste på något sätt tänka om. Vi måste skapa reformer som förändrar systemet så att det blir en nivå där alla ska kunna ha råd. Vägen som Centerpartiet tillsammans med regeringen nu tar gör saken värre och inte bättre. Det är därför vi säger att vi håller oss till att bostaden är en rättighet. Därför måste vi ha ett system som hjälper alla.

Det är som jag nämnde tidigare. En stor del av dem som bor i hyresrätt i dag är trångbodda. Det vet vi. Många av dem har problem med ekonomin. Vi vet att det är många som under pandemin har blivit av med sina jobb. Det innebär att de kommer att ha det ännu svårare att kunna betala sina räkningar och sina hyror.

Det är inte presumtionshyran som vi ska utgå ifrån, utan vi ska utgå ifrån att vi ska bygga bostäder som alla ha råd att bo i.

Anf. 19 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det är lätt att ha sympati för inställningen att alla ska ha råd och möjlighet att bo. Jag är den förste att skriva under på att det borde vara så. Alla har rätt till tak över huvudet.

När man skiljer på rika, mindre rika och kanske ännu mindre bemedlade är det klart att de ekonomiska villkor som olika människor har ger olika förutsättningar att skaffa sig olika typer av bostad. Jag tror inte att det längre, ens i Vänsterpartiets samhälle, är någonting som vi någonsin kommer att utjämna och förändra.

Man kan kalla det för klyftor, och man kan också kalla det för skillnader i ekonomiska förutsättningar. De kommer aldrig att gå att överbrygga, såvida man inte inför ett totalt socialistiskt system. Det tror jag inte att ens Vänsterpartiet förespråkar längre.

Momodou Malcolm Jallow fångar det väl när han beskriver presumtionshyror som en kompromiss, för det är det.

Presumtionshyror handlar om att vi inser att det system som Momodou Malcolm Jallow förespråkar – förhandlade hyror enligt bruksvärdessystemet – inte fungerar för att få fram de bostäder som behövs. Då söker man ett mer marknadsanpassat system som ger fastighetsägarna möjlighet att få en lönsamhet som gör att de kan investera i ytterligare bostäder längre fram. Men när man inför ett sådant system är det någonting som Momodou Malcolm Jallow kritiserar och sedan kallar för en kompromiss.

Då kan man säga att det finns två ytterligheter: Antingen har vi den totalt reglerade bostadsmarknad som Momodou Malcolm Jallow förespråkar och som innebär att man också måste subventionera bostadsmarknaden med flera miljarder mer än de 3,2 som vi har kommit överens med regeringen om, eller så har vi ett system som innebär att vi renodlar möjligheterna att hitta en modell för hyressättning där man förhandlar direkt med den presumtiva hyresgästen som ett alternativ till att förhandla med Hyresgästföreningen.

I valet mellan de här båda alternativen föredrar jag det som både Ola Möller och jag har förespråkat här framför den nuvarande kompromissen med presumtionshyror. Men vi får se om de kommer att finnas kvar. Det vet vi inte, för det är fortfarande bara ett förslag som är på väg fram.

Anf. 20 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman och Ola Johansson! Jag tänker så här vad gäller subventioneringen: Vi har föreslagit att man ska ha statligt topplån, som jag nämnde här tidigare i mitt anförande. Statligt topplån är ett sätt att subventionera. Det är ett sätt att erbjuda 25 procent av det egna kapitalet, så det enda man behöver betala för är 5 procent.

Det ska också vara låg ränta. Problemet brukar ju vara att det kostar väldigt mycket, men om staten går in och hjälper till, delar risken och erbjuder 25 procent av det egna kapitalet kommer det att underlätta. Vi måste kunna satsa. Det kostar, men vi måste satsa på att bygga bostäder om vi ska bygga bostäder åt alla.

Ola Johansson har inget problem med att subventionera bostadsrätter och villor. Han spenderar ganska mycket pengar på att subventionera för

de välbärgade, som faktiskt har pengar för att betala själva. Men varje gång vi pratar om att man ska subventionera hyresrätter låter det så här: Nej, varför ska vi göra det? Det kostar väldigt mycket pengar.

Det här går inte ihop. Om ni är ärliga förstår ni att det inte går ihop. Varför ska vi subventionera för människor som är rika och har råd? Om man har en bostad i Spanien och ska renovera eller bygga en pool får man göra avdrag och får bidrag från skattebetalarna. Men jag, som bor i en hyresrätt i Sverige, kan inte ens renovera den utan att hyran blir så pass hög att jag inte kan bo kvar. Det är inte rimligt.

Vi i Vänsterpartiet tycker att staten måste komma in och subventionera, finansiera och satsa pengar. Det är också ett sätt att sätta igång ekonomin efter coronapandemin. All renovering som behöver göras skapar arbetstillfällen för många människor. Det sätter igång ekonomin på ett bra sätt. Så gör man i Danmark. Varför kan inte vi göra det i Sverige? Varför måste det alltid vara ett problem när det gäller att ta skattebetalarnas pengar och finansiera bostadsbyggande för alla som bor här? Det är trots allt någonting som står i grundlagen. Alla ska ha rätt till en bostad.

Anf. 21 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Det är intressant att komma in i en debatt när det har gått en liten stund. Jag lyssnade på Ola Möllers anförande, som jag i stora delar tyckte var ganska bra.

Jag kan konstatera att jag och Ola Möller har samma åsikt om åtminstone en sak: att bostäder är en del av välfärden. Men sedan, när det kommer till hur vi ska se till att varje människa har en bostad eller hur stort problemet med bostadsbristen är i Sverige, slutar vår gemensamma ståndpunkt.

Vi anser som parti att vi har en bostadsbrist i Sverige. Kommuner runt om i landet vittnar om en brist och om en ojämn fördelning av bostadsbyggandet. Vi tror att kommuner har en otillfredsställande planberedskap. Det genomförs för lite byggnation i Sverige för att kunna uppnå just det som både Ola Möller och jag vill: att bostäderna ska vara en del av välfärden. Vi hoppas att vi framöver kan se målet i stället för problemen och hitta lösningarna. Nog om den delen.

Jag skulle vilja prata om hyresstatistiken. Statistik kan användas på många olika sätt och är allt som oftast väldigt bra, då den ger en oberoende bild av läget. Offentlig statistik som är tillgänglig för alla är en förutsättning inom många olika områden – dock inte inom hyresstatistiken, enligt regeringen.

Offentlig hyresstatistik skulle vara betydelsefullt ur ett konsumentperspektiv. Det är bra om man kan jämföra pris med standard och typer av lägenheter både för dem som är blivande hyresgäster, som kan jämföra kostnaderna, och för dem som är marknadsaktörer, som kan behöva få bättre information kring prisläget där de har sin fastighet.

Vi kristdemokrater har försökt att driva på för att detta ska komma till stånd då vi ser att nyttan av det vida överstiger eventuell kostnad för det samma. Vi tror att det blir allt viktigare i framtiden att genom statistik kunna kontrollera om en hyra stämmer med vad som är brukligt i området med en viss kvalitet.

Enligt Boverket skulle en sådan här statistik ha en samlad kostnad på någonstans mellan 10 och 20 miljoner kronor. Det är en summa som väl

är en god investering med tanke på att en offentlig hyresstatistik kan hjälpa många konsumenter att få veta om de betalar rätt pris för sin standard.

En offentlig hyresstatistik ger parterna kunskap om vad som är en rimlig hyresnivå. Vi ser ett ökat behov av detta i samband med den kommande reform med fri hyressättning i nyproduktion som regeringspartierna vill införa. Om parterna har god kunskap om hyresnivåerna förebyggs risken för ockerhyror.

Boverket har i sin senaste rapport kring hyresstatistik redovisat fem möjliga vägar för detta, men ministern har i ett svar på en direkt skriftlig fråga egentligen avfärdat allihop för att ett antal frågor kvarstod efter rapporten, som ministern sa. I min värld är det i så fall upp till politiken att finna svaret på de frågor som kvarstår – det vill säga om man har viljan att införa ett system för offentlig hyresstatistik. Det troliga scenariot är väl att regeringssidan vill förhålla detta så länge det går och hoppas att frågan rinner ut i sanden.

Jag tror att med fri hyressättning i nyproduktion, som regeringen vill införa, ökar behovet och därmed trycket på att införa detsamma. Jag tror därför att regeringen trots allt får återkomma när det gäller offentlig hyresstatistik.

Herr talman! Det är fem år sedan riksdagen i betänkande 2015/16:CU14 riktade ett tillkännagivande till regeringen om att man bör utreda ett hyrköpssystem. Jag tar det igen: i betänkande 2015/16:CU14. Det är fem år sedan.

Det här är ett system som givetvis kan vara komplicerat, som regeringssidan skriver. Men är det så komplicerat att man inte ens kan lyckas få fram en utredning på fem år? Man kan inte ens ställa de relevanta frågorna i en utredning för att se hur detta skulle kunna se ut.

För mig är fem år en lång tid, och det här säger mig att något annat ligger bakom att regeringen inte fullföljer tillkännagivandet. Man prioriterar inte, eller man anser sig inte behöva fullfölja, riksdagens majoritets vilja och beslut.

I regeringssidans egna texter framgår det att man inte anser att det finns ett reellt behov. Det spelar alltså egentligen ingen roll hur många tillkännagivanden vi riktar eller hur stor majoritet i riksdagen som är av annan åsikt; regeringen känner inte att man behöver utreda detta.

Jag kan leva med detta bakslag, och vi i riksdagen kan leva med det. Men hyrköpssystemet finns i andra länder, och det fungerar. Det skulle kunna stimulera bostadsägandet. Men det kanske är där som regeringen har sitt problem: De vill inte att vanligt folk ska äga sin egen bostad. Hyrköp är en möjlighet, och den vill vi ge människor. Det vill inte regeringssidan.

Jag tycker att det skulle vara bra att få detta utrett så att vi får veta hur ett svenskt hyrköpssystem skulle kunna se ut. Jag hoppas att regeringen vid detta tillfälle och med en ny bostadsminister tar seriöst på riksdagsmajoritetens vilja. Jag säger det igen – på riksdagsmajoritetens vilja. Jag hoppas att man följer den genom att starta en utredning. Jag tror även att det finns ett behov ute i landet av hyrköp.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 9 om hyresstatistik och hyresrättsregister.

Herr talman! Alltför få unga kan i dag flytta hemifrån på grund av bostadsbristen. Alltför många äldre känner sig nödda och tvungna att bo kvar i villan trots att de gärna skulle vilja flytta till något enklare. Alltför många familjer bor också trångt utan möjlighet för barnen att ha en lugn plats att göra läxorna på.

Ett av de problem som orsakar bostadsbristen är en icke fungerande hyresmarknad. Genom januariavtalet har vi förhandlat fram viktiga reformer för en mer liberal hyresmarknad där det blir fri hyressättning i nyproduktion, där lägesfaktor ska spela en större roll vid hyressättning och där en tvistlösning införs så att dagens hyressättningsmodell ska fungera bättre. Men det finns mer att göra.

Kötiden till en hyresrätt i storstäderna räknas inte i månader utan i år. De många sociala kontrakten och den alltför omfattande hemlösheten visar dessutom att modellen inte klarat av att ta de sociala hänsyn som behövs. Lösningen är fler bostäder, och inte bara fler hyresrätter utan bostäder av alla olika typer.

Därför är vi glada att en majoritet i utskottet ställt sig bakom två av våra motioner. Den ena handlar om att tillkännage för regeringen att det är dags att på allvar ta tag i ett fungerande hyrköpssystem i syfte att ge fler människor möjlighet att äga sitt boende.

De kommunala bolag som i dag prövat att låta de boende successivt omvandla ett hyreskontrakt till ett ägande av den hyrda bostaden har stött på problem. Ett hyrköpssystem skulle kunna bidra till ett mer varierat bestånd och öka flexibiliteten på bostadsmarknaden eftersom det öppnar för fler personer som inte har tillräckligt med kapital att äga sitt boende. Det är viktigt inte minst i de utsatta områden som finns runt om i vårt land, där hyresrätten ofta dominerar. Regeringen bör därför snarast tillsätta en utredning i syfte att kunna införa ett hyrköpssystem.

Den andra motionen handlar om ägarlägenheter. Vi ser nu att bostäder med denna upplåtelseform börjar produceras i större utsträckning, vilket är positivt. Dock finns det fortfarande inte möjlighet att bilda ägarlägenheter i det befintliga bostadsbeståndet.

Att äga sitt eget boende ger människor större inflytande över sina bostäder. Det skulle även möjliggöra att vi relativt snabbt skulle kunna få fler ägda bostäder i områden som i dag domineras av hyresrätter och där marknadsförutsättningarna för nyproduktion av bostadsrätter och ägarlägenheter är begränsade. Att möjliggöra större inslag av ägande i områden som domineras av hyresrätter innebär också att personer som bor där i dag inte skulle behöva flytta från området om de vill inleda en bostadskarriär, vilket skulle motverka bostadssegregationen.

Det har gått fem år sedan riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med förslag som gör det möjligt att omvandla hyreslägenheter i flerbostadshus till ägarlägenheter, men ingenting har hänt. Om regeringen delar Liberalernas ambition att minska antalet utsatta områden i vårt land, herr talman, borde den skyndsamt ta tag i frågorna om att skapa förutsättningar för ett hyrköpssystem och möjlighet att bilda ägarlägenheter i befintligt bestånd.

Liberalerna ser även andra möjligheter att öka bostadsutbudet. Till exempel borde lagstiftningen för privatuthyrning och andrahandsuthyrning ses över. Dagens lagstiftning leder nämligen till att bostadsrätter står tom-

ma i onödan. Utgångspunkten ska vara att den som har en bostadsrätt ska ha rätt att hyra ut den om inte bostadsrättsföreningen har särskilda skäl att motsätta sig uthyrningen. Det finns även ytterligare åtgärder som bör övervägas för att öka privatuthyrningen, exempelvis bättre information om dagens regelverk.

Herr talman! Antalet inskrivna på våra universitet och högskolor ökar på grund av den arbetslöshet som orsakats av coronakrisen. Studentbostäder behöver prioriteras i större uträkning, och vi anser att det behöver tas in en definition av studentbostäder i hyreslagen. Att bättre kunna anpassa regelverket efter studenternas förutsättningar och studentbostadens användning och syfte skulle leda till en mer flexibel marknad för studenterna och lägre kostnader för studentbostadsföretagen, vilket skulle kunna öka byggandet av studentbostäder.

En annan åtgärd som skulle kunna skapa fler möjligheter för unga och studenter att hitta en bostad är möjligheten att teckna ett hyreskontrakt för ett enskilt rum i en lägenhet. Det skulle kunna effektivisera utnyttjandet av studentlägenhetsbeståndet om det fanns en möjlighet att hyra varje rum separat.

Herr talman! Boendet spelar en central roll i nyanländas möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. Boendesegregation och trångboddhet är utbredda problem som får sociala konsekvenser. Utöver de lagändringar som gjorts på området behövs ytterligare åtgärder. Fastighetsägare, både privata och kommunala, måste arbeta för att motverka otillåten vidareuthyrning och även förekomsten av fiktiv uthyrning. Hyresvärden har ett ansvar att följa upp att de som står på kontraktet faktiskt också är de som bor i lägenheten i verkligheten. Det behövs också ett ökat samarbete mellan fastighetsägare för att motverka svarthandel med hyreskontrakt och andrahandsuthyrning. För de fall då kriminella grupperingar använder bostäder eller förråd för olaglig verksamhet behövs skärpt lagstiftning.

Herr talman! En fungerande hyresmarknad är en viktig del för att motverka bostadsbristen liksom för att förbättra människors möjligheter att köpa och äga sin egen bostad. Liberaliseringar på hyresmarknaden är på gång, men det finns mycket kvar att göra. Några av våra förslag har jag utvecklat här i dag.

Vi står såklart bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinande i kammaren yrkar jag bifall endast till reservation 15.

Anf. 23 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Vi diskuterar hyresrätter här i dag. Det naturliga hade förstås varit att Miljöpartiets talesperson i frågan tillika utskottets ordförande Emma Hult stod här. Med hänvisning till rådande omständigheter, som det numera brukar heta, är det dock jag som står här i stället.

Hyresrätter är hem för mer än var fjärde människa i vårt land. Bland dem som bor i flerbostadshus är det nästan 60 procent som bor i hyresrätter. Hyresrätten är viktig inte minst för att unga ska kunna flytta hemifrån och få sin första lägenhet.

Vi har dock en stor brist på hyresrätter. Vi måste bygga fler hyresrätter som människor har råd att bo i och som är hållbara ur ett resursperspektiv och ett klimatperspektiv.

Herr talman! Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Det handlar om att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter och om att utreda ett hyrköpssystem. Utskottet anser att regeringen bör prioritera arbetet med dessa frågor i enlighet med ett tidigare tillkännagivande.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är andra frågor som bör prioriteras på området med hänsyn till läget på bostadsmarknaden. Sverige har en stor bostadsbrist, även om byggandet har ökat, och vi ser med oro på den strukturella hemlösheten. Vi ser ökande problem i kommunerna med äldre som saknar tak över huvudet och ett hem. Pensionärer ska inte vara hemlösa. Barn ska inte vara hemlösa. Barnfamiljer ska inte kunna vräkas till hemlöshet. Våldsutsatta kvinnor ska kunna få ett eget hyreskontrakt efter att de har lämnat den relation där de har blivit misshandlade.

Boendesegregationen måste brytas med bekämpning av fattigdom, men också genom att kommunerna i sin planering bygger blandade bostadsområden. I områden som totalt domineras av hyreslägenheter finns redan i dag möjlighet att ombilda hyreslägenheter till bostadsrätter eller kooperativa hyresrätter.

Miljöpartiet är positivt till en blandning av olika slags bostäder med olika upplåtelseformer i samma område. Det är någonting som vi just nu också driver väldigt starkt i min hemvalkrets, Stockholms stad.

Jag ska också säga någonting om de föreslagna tillkännagivandena.

När det först gäller främjande av ägarlägenheter är det en komplex fråga att omvandla hyreslägenheter i flerbostadshus till ägarlägenheter. Det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med anledning av det tidigare tillkännagivandet. Det har hållits flera möten med myndigheter och intresseorganisationer, bland annat för att undersöka om det finns någon verkligt intresse hos olika aktörer av att ombilda hyreslägenheter i flerbostadshus till ägarlägenheter. Mot den bakgrunden anser vi att riksdagen inte nu bör göra ännu ett tillkännagivande till regeringen om ägarlägenheter.

När det gäller hyrköpssystem konstaterar utskottets majoritet, vilket vi har hört ett par gånger tidigare i debatten, att det har gått långt tid, drygt fem år, sedan riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen om att utreda bland annat ett hyrköpssystem. Det kan naturligtvis framstå som en väldigt lång tid. Men frågan om att införa ett sådant system är inte helt enkel. Det krävs underlag och överväganden för att ta fram gedigna direktiv till en utredning. Sådant tar tid.

Just nu – det är det viktiga – pågår ett arbete på Regeringskansliet med att utvärdera de underlag som departementet har fått genom de samrådsmöten som har ägt rum.

Flera bostadsbolag, både privata och allmännyttiga, arbetar också redan med intressanta initiativ till hyrköp inom ramen för den lagstiftning som finns i dag. Eftersom det redan finns väl fungerande modeller för hyrköp är det enligt vår bedömning tveksamt om det finns ett reellt behov av att införa ett regelverk för hyrköp. Vi litar på att regeringen följer utvecklingen på området mycket nog.

Herr talman! Jag ska avsluta med att yrka bifall till Miljöpartiets båda reservationer, alltså reservationerna 29 och 30.

Anf. 24 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten Berglund. Jag förstår att du har kastats in i den här debatten. Du sitter som sagt inte i vare sig regeringen eller civilutskottet, men du representerar det regeringsparti som innehar bostadsministerposten. Därför vill jag ändå ställa min fråga, som egentligen har mer av konstitutionell betydelse än bostadspolitisk.

Som jag sa i mitt anförande är jag lite förvånad över att bostadsministern inte har tagit sig tiden att representera sitt parti i den här debatten. Det hade varit ett ypperligt tillfälle att berätta vad hon tänker göra som bostadsminister. Jag kan givetvis inte lasta ledamoten Berglund för att ministern inte är här. Men jag vill ändå ställa lite frågor utifrån det han säger om de två tillkännagivanden som riksdagen redan 2016 fattade beslut om.

Ledamoten resonerar bland annat om att Miljöpartiet inte tycker att det är frågor som ska prioriteras, utan det finns viktigare frågor. Det är Miljöpartiet fria att tycka. Men grunden i en parlamentarisk demokrati är att partier tycker olika saker och sedan röstar om dem. Sedan är det den parlamentariska majoriteten som bestämmer och inte ett enskilt parti.

Ledamoten talar också om att det krävs gedigna utredningsdirektiv, inte ens gedigna utredningar. Utredningsdirektiv som tar fem år att ta fram måste vara extremt gedigna. Jag skulle säga att en gedigen utredning tar fem år.

Herr talman! Jag vill därför fråga om vi nu kan förutsätta att regeringen utan dröjsmål kommer att behandla riksdagens tillkännagivanden om ägarlägenheter och hyrköp.

Anf. 25 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag vill tacka David Josefsson för frågorna. Jag har som sagt slängts in i debatten och ska göra mitt bästa för att duka för frågorna.

Jag kan inte svara på varför ministern inte hade möjlighet att komma hit i dag. Det har helt nyligen varit en regeringsombildning. Jag förmodar att ministern just nu har mycket på sitt bord men att hon gärna hade velat vara här. Det tror jag är det bästa svaret i det här läget.

Det tar lång tid att ta fram direktiv. Som David Josefsson var inne på förväntar vi oss ett gediget underlag och ett gediget direktiv till utredningen. Det ska förhoppningsvis också göra utredningen så bra som möjligt.

Som jag nämnde i anförandet finns det redan i dag möjligheter, inom rådande lagstiftning, att agera på det sätt som utskottsinitiativet tidigare har påpekat.

Svaret är att arbete pågår i Regeringskansliet. Eftersom jag har lite slängts in här har jag inte insyn i det arbetet.

Anf. 26 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Mats Berglund! Jag förstår att det är svårt att svara på, men frågan har egentligen mer konstitutionell betydelse.

Till att börja med hoppas jag att statsrådet, eftersom hon inte är här, lägger sin tid på att arbeta med bostadsfrågor. Vi kan ju konstatera att det finns mycket att göra.

Jag vill återgå till den konstitutionella frågan. I min tidigare politiska gärning har jag arbetat med både kommunpolitik och regionpolitik. Där har jag alltid upplevt miljöpartister som tydliga försvarare av det parlamentariska systemets principer. Oavsett vad man har tyckt i sak har det

funnits ett egenvärde i att respektera och helga de demokratiska församlingarna. I de fallen har det handlat om att respektera och helga fullmäktiges beslut. Jag har upplevt att synen på demokratin och parlamentarismen jämsides med engagemanget för miljöfrågor har varit i det närmaste ett ideal för inte bara miljöpartister utan också Miljöpartiet som parti.

Därför är det lite uppseendeväckande att vi i dag måste rikta två nya tillkännagivanden till regeringen i ärenden där det sedan nästan fem år tillbaka redan finns tillkännagivanden. Dessutom är svaret på varför det inte har hänt något att man dels vill prioritera andra frågor, dels att det tar tid att bereda frågorna.

Min följdfråga är som sagt egentligen högst konstitutionell och har kanske inte med bostads- eller hyrespolitiken att göra. Är det viktigt för Miljöpartiet att följa riksdagens beslut när det gäller tillkännagivanden? Kommer man i sådana fall att, som regeringsparti, följa dagens beslut i kammaren?

Anf. 27 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Demokratifrågor och konstitutionella frågor är absolut viktiga för Miljöpartiet. Det gäller såväl i riksdagen, den här församlingen, som i de församlingar i kommuner och regioner runt om i Sverige som vi sitter med i. Vi ska självklart följa de lagar och direktiv som finns för beslutsfattande.

Jag uppfattar David Josefssons fråga som att han insinuerar någon form av förhållning från regeringens sida och att vi därmed inte följer de riktlinjer som finns. Jag vill inte gå i den fällan utan hänvisar till mitt anförande där jag också framförde orsaker till att det har tagit så lång tid. Fem år, lite drygt, är lång tid för att ta fram utredningsdirektiv. Det är jag helt på det klara med.

Jag får återigen hänvisa till att arbete pågår i Regeringskansliet. Det är ett tråkigt svar, som man ofta kommer med. Men det är det svar jag har att ge.

Anf. 28 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, som jag förstår har kastats in i den här debatten! Jag har absolut överseende med om du inte kan svara på mina frågor. Men jag tänker ändå ställa frågor utifrån vad du sa i anförandet. Jag hoppas att du ska kunna svara på mina frågor som miljöpartist och utifrån partiets ideologiska ställningstaganden.

Mats Berglund nämnde i anförandet att det måste byggas fler hyresrätter som människor har råd att bo i. Han nämnde den strukturella hemlösheten, som drabbar människor. Han nämnde att det finns pensionärer som är hemlösa och att det finns barn och barnfamiljer som är hemlösa. Han sa att det inte är acceptabelt. Jag håller med till hundra procent. Det är precis vad Vänsterpartiet hela tiden har sagt och kommer att fortsätta säga. Vi har hemlöshet, och vi har bostadsbrist. Det drabbar många människor. Vi måste göra något för att förändra det.

Min fråga gäller att det finns så många människor, pensionärer och barnfamiljer, som är hemlösa. Hur kan just marknadshyror hjälpa dessa människor? Det finns människor som inte har råd att betala de hyror som finns i dag. Hur kan införandet av ett nytt system, där man ska bygga nya bostäder vars hyror kommer att bli ännu högre än de hyror som finns i dag,

hjälpa alla de människor som Mats Berglund hänvisade till i sitt anförande? Handlar det bara om retorik? I så fall är det bra om man säger det. Men om det inte är retorik vill jag gärna få ett svar.

Anf. 29 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Momodou Malcolm Jallow, för att du tar upp frågan om marknadshyror i det nybyggda beståndet! Jag tackar också för att du tar upp de viktiga frågorna som gäller strukturell hemlöshet och problemet med alldeles för dyra hyresrätter. Även Miljöpartiet driver detta hårt. Vi gick till val på det, och vi driver frågan hårt i de kommuner där vi är med och styr. Vi försöker hitta lösningar för att bygga billigare i den mån det går. Under Miljöpartiets ledning i regeringen har dessutom investeringsstödet tillkommit.

Det finns flera svar på frågan om den fria hyressättningen i nybyggnadsbeståndet.

Ett svar är att det här är en överenskommelse mellan regeringen, Centern och Liberalerna. Detta är en del av den överenskommelse som krävdes för att till exempel hålla de högerextremistiska krafterna borta från svensk politik. Denna överenskommelse kom till för att landet över huvud taget skulle kunna styras. Det tog ju många månader innan det skedde.

Ett annat svar är att det här inte är Miljöpartiets linje. Det är en överenskommelse och jämkning med andra partier.

Ett tredje svar är att man inte ska överdriva och höja tonläget i debatten. Min tro är att detta inte kommer att få den enorma, negativa konsekvens som man hör om i debatten. Det rör sig trots allt om ett litet antal bostäder. Vi har redan i dag höga priser i nybyggnationen, och det är inte alls säkert att just detta driver upp priserna.

Anf. 30 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för svaret!

Alla förstår att det är en överenskommelse. Alla förstår också att man är tvungen att följa överenskommelsen. Men min fråga handlade egentligen inte om det utan om en annan sak. Tror Mats Berglund och Miljöpartiet verkligen, oavsett överenskommelsen, att just denna reform kommer att hjälpa de hemlösa, människor som inte har någonstans att ta vägen, barnfamiljer, pensionärer och låginkomsttagare som i dag inte har råd att betala nuvarande hyror? Kommer förslaget att lösa detta problem? Om det inte gör det vill jag höra Miljöpartiet säga: Vi tror inte att det här kommer att lösa problemet, och det är inte vår politik. Vi tycker inte att det är bra.

Det vore åtminstone ärligt. Man kan säga att man gör detta för att andra partier kräver det men att man själv inte tror att det löser problemet.

Jag har problem med att man säger att det här inte är den egna politiken men ändå försvarar det hela. För mig är det djupt problematiskt. Jag köper det om man säger: Det här är inte vår politik. Vi tror inte att det kommer att lösa problemet. Vi tycker att den strukturella hemlösheten är ett stort problem, och det här förslaget kommer bara att försämra det hela. Gjorde ni det vore vi på samma linje.

Är det viktigt för Miljöpartiet att vi bygger fler hyresrätter som människor har råd med och som hjälper alla som är strukturellt hemlösa, som hjälper alla pensionärer så att de har någonstans att bo och som tar bort

den trångboddhet som vi i dag ser i Sverige? Kommer den här reformen för marknadshyror att stoppa eller lösa problematiken?

Prot. 2020/21:80
11 februari

Hyresrätt m.m.

Anf. 31 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har drivit en rad andra förslag för att komma till rätta med de problem som Momodou Malcolm Jallow nämner och som också jag tog upp i mitt anförande. I till exempel kommunerna driver Miljöpartiet frågan om att man måste satsa på dem som står längst bort från bostadsmarknaden. Jag tror att man behöver jobba mer med bostadsbidraget. Exempelvis behöver kanske inneboende få söka bostadsbidrag. Man behöver utnyttja det befintliga bostadsbeståndet betydligt mycket bättre än man gör i dag. Där finns stora problem.

Jag nämnde min hemkommun, Stockholms stad. Där har vi stora problem av detta slag. Det gäller inte minst i innerstaden. Där bor en del singelhushåll i väldigt stora bostäder. Flexibiliteten i bostadsbeståndet är dålig. Vi behöver utnyttja det bättre. Fler bostäder behöver dessutom byggas.

Jag går dock inte på den förhöjda retoriken om att alla nya hyresrätter kommer att få en mycket högre hyra bara för att vi genomför den överenskommelse som finns mellan januariavtalets fyra partier. Det bästa sättet för att få ned talen är att bygga mer och dela på det vi har samt att alla kommuner i hela Sverige tar ansvar för att skapa bostäder och hem för alla grupper i samhället.

Detta var några av de svar jag har på frågan.

Anf. 32 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Även om jag uppskattade Momodou Malcolms engagerade inlägg var det inte meningen att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 15, utan min avsikt var att yrka bifall till reservation 20 som är Liberalernas och Centerpartiets reservation under 15.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Associationsrätt

Associationsrätt

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU8
Associationsrätt
föredrogs.

Anf. 33 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Talmannen har nog skrämt upp oss ordentligt för det är mycket diskussion om reservationer, och vi gör felaktiga yrkanden. Därför ska jag bara yrka bifall till en enda reservation i detta ärende. Som tur är har vi bara en reservation. Jag yrkar bifall till den. Jag ber också om ursäkt för mitt tidigare övertramp mot överenskommelsen. Jag yrkar givetvis också bifall till resten av förslaget i betänkandet.

Nu har vi kommit in på associationsrätten, som är ett kärt barn. Området är spännande eftersom det är så brett. Förra året pratade vi om det

personliga ansvaret vid konkurser, storleken på aktiekapital när man startar aktiebolag och hållbarhetsredovisningar. Det är ämnen som säkert kommer upp också i dag, men det är inget som jag tänker gå igenom i detalj.

Jag vill däremot upplysa alla som lyssnar till debatten om att associationsrätten är väldigt styrd av EU. Om man tycker att vissa saker inte ska göras inom associationsrättens område får man ofta ta steget fullt ut och säga att vi inte ska vara med i EU. Men nu för tiden finns ingen som tycker det här i kammaren. Därför ska man ha det i minnet när någon gör hetsiga angrepp och säger att saker och ting inte ska göras och att det hela är regeringens fel. Alla här står bakom EU-medlemskapet, och därmed måste vissa saker göras. Det är viktigt för alla er som lyssnar att ha det i åtanke.

Herr talman! En reflektion man kan göra gällande förra året är att den våg av konkurser som förutspåddes aldrig infann sig. Att det ser väldigt olika ut i olika branscher vill jag givetvis trycka på och ha sagt, men det är inte så att antalet konkurser var väsentligt större under 2020 än vad de var året före – jag tror till och med att antalet var något mindre, vilket ju är intressant. Det är ett tydligt bevis för att regeringens insatser under föregående år har gjort stor nytta för svenskt näringsliv som helhet.

Återigen, det finns givetvis branscher som har blivit väldigt hårt drabbade. Fördelen har dock varit att många andra branscher till och med har klarat sig bättre än de brukar göra när det gäller frågan om att undvika konkurs.

Jag ska också säga ett par ord om den reservation vi har, herr talman. Den rör en fråga där det finns ett tillkännagivande sedan tidigare, nämligen bolagsmålvakter. Jag blandar alltid ihop det med bilmålvakter, så vi får hålla tungan rätt i mun här, allihop – det är ju lätt hänt att man yrkar fel eller säger fel. Detta handlar alltså om bolagsmålvakter.

Här är det återigen så att det redan finns ett tillkännagivande, och därmed är nyttan av ytterligare ett tillkännagivande tämligen begränsad. Då är vi tillbaka i det där lustiga skådespelet att man vill göra ett tillkännagivande inte för att det behövs utan för att stöka till det för regeringen. Anledningen till att jag kan säga det i det här fallet är att de fem partier som driver igenom detta inte är konsekventa. Hade man velat komma till rätta med kriminaliteten inom bolagssektorn hade man nämligen bland annat lagt fram förslag om att höja aktiekapitalet för att starta bolag. Det är en fråga som Riksrevisionen tydligt har pekat ut som något som spelar stor roll.

En annan fråga som var aktuell under föregående år var frågan om det personliga betalningsansvaret vid konkurser. Där skulle några av partierna bakom detta tillkännagivande givetvis underlätta för gäldenären, med borgenärens pengar som risk, alltså den som har lånat ut pengarna eller som har fordringar på bolaget. Detta är också en fråga där Arbetsmiljöverket, Skatteverket och andra pekar på att det finns risk för kriminalitet.

Tilkännagivandet om bolagsmålvakter är alltså, återigen, en del av det tillkännagivandebingo som pågår.

Herr talman! Jag ska avrunda det här anförandet med att säga att Sverige har gått igenom den svåraste krisen sedan andra världskriget. Det är en socialdemokratiskt ledd regering som har tagit oss igenom detta och som via korttidspermitteringar – vilket inte fanns under finanskrisen, när vi hade en annan regering – har räddat över 550 000 jobb. Man har und-

vikit konkurser genom stora krisstöd till de svenska företagen. När det gäller dem som tyvärr blev arbetslösa, vilket är många färre än vi trodde, gick regeringen in och höjde a-kassan och förbättrade skyddet för arbetstagarerna.

Detta kunde regeringen göra tack vare en stark ekonomi som har byggts upp under många år och tack vare att det finns ett fungerande parlamentariskt avtal som gör att vi kan lägga fram budgetar som går igenom i den här församlingen. Det är att ta ansvar för landet. Det har vi gjort under krisen, och det kommer regeringen och Socialdemokraterna givetvis att göra även fortsättningsvis.
(forts. § 10)

Prot. 2020/21:80
11 februari

Associationsrätt

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Statsministerns frågestund

Statsministerns
frågestund

Informationskampanj om och tidsplan för vaccinationen

Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Hoppas gärna på det bästa, men planera alltid för det värsta! Det är den stora lärdomen Sverige måste dra av 2020.

Gång på gång har Sverige underskattat riskerna och svårigheterna i pandemin, och nu ringer varningsklockorna igen. Den nationella vaccinationen fungerar inte som den ska.

Ansvar att sätta sprutan i armen på var och en av oss ligger på regionerna. Det är i sig en enorm utmaning. Sverige ska genomföra den största massvaccinationen någonsin, mitt under en pandemi. Det är en uppgift som självklart blir helt omöjlig om det inte finns vaccin och som blir mycket svårare om den nationella ledningen brister.

Trots det fick regionerna information om att tusentals doser skulle bli försenade och levereras alldeles för sent. Det var information som hade funnits i veckor.

När regionerna tidigare i år ville spara vaccin, den andra dosen, blev de i stället tillrättavisade av både myndigheter och socialdemokrater. Inte heller diskuterades den nya, komplicerade vaccinprioriteringen med regionerna i förväg.

I månader har regionerna bett regeringen om en nationell informationskampanj för att nå de allra mest utsatta och svårnådda i vårt samhälle, men ingenting händer.

Mina två frågor till Stefan Löfven är dessa.

För det första: När kommer Sverige igång med en ordentlig nationell informationskampanj om vaccinationen?

För det andra: Regeringen bedyrade precis att tidsplanen att alla ska ha fått vaccination senast den sista juni kommer att hålla. Vad gör Stefan Löfven för att se till att den tidsplanen håller och är trovärdig?

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Först ska vi komma ihåg att den upphandling och det avtal som gjorts EU-gemensamt på vaccinationsområdet är enastående. Det är det som har gjort att vi är där vi är och att vi över huvud taget har kunnat påbörja en vaccination. Utan den gemensamma ansträngningen hade vi inte varit där nu. Det är ett enormt genombrott och en stor framgång för samarbete och för forskning.

I avtalet ingår att medlemsstaterna ska få ett antal doser utifrån den befolkning de har. Alla länder ska behandlas rättvist, transparent och öppet för att skapa trovärdighet i detta. Därför får Sverige de doser som levereras i tid.

En utmaning i hela vaccinationsprogrammet är naturligtvis att det levereras exakt när det har producerats. Här finns ingen buffert. Det är svårt att förutse om produktionen inte flyter på.

Nu har vi fått ett antal besked från producerande företag att man inte kunnat upprätthålla de planer som var uppgjorda och de avtal som skrivits. Man har helt enkelt levererat för lite. Då drabbar det också Sverige.

Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner är överens om att vi ska hålla fast vid det mål som vi har kommit överens om: att den vuxna befolkningen ska vara vaccinerad till halvårsskiftet. Det kommer att bli en större utmaning nu, inget tvivel om det, men vi är överens om att målet ska hållas. Än så länge ser vi att vi kan göra det.

Informationskampanjen redovisade så sent som i dag att Sveriges Kommuner och Regioner är överens med Folkhälsomyndigheten om att man nu kan dra igång en rejäl kampanj om nyttan av att faktiskt vaccinera sig.

Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Jag uppfattade inte svar på någon av mina båda frågor.

För det första undrade jag när den kommer igång. När kommer den informationskampanj som alla tycker är viktig igång? Vi hoppas på mars, var Folkhälsomyndighetens svar i radio i morse. Är det även Stefan Löfvens uppfattning?

Mina samtal med regionerna är av en helt annan karaktär. De efterlyste starkt denna kampanj i går. De tycker inte alls att det är bra att vi inte har kommit igång.

För det andra är min bild av regionerna att de är extremt frustrerade. De bygger upp en organisation för att kunna vaccinera, men det finns inte vaccin i den omfattning som krävs. Min fråga var vad Stefan Löfven gör för att tidsplanen att alla ska ha fått sin vaccinationsspruta nummer två senast den sista juni ska hålla.

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag upprepar att Sveriges Kommuner och Regioner och Folkhälsomyndigheten har det samarbetet, den dialogen, om vilken informationskampanj som ska igång och när.

Det kommer att bli flera kampanjer. En kommer att handla om behovet av vaccination, att vaccinera sig är en bra sak att göra. Sedan kommer nästa fas, och då måste man naturligtvis vara mer specifik – nu kommer just den grupp som du tillhör att bli aktuell – så att du kan söka och få information om var du ska vaccinera dig.

Målsättningen är som sagt kvar. Än så länge ser vi att vi kan uppfylla den. Det beror hela tiden på om det levereras vaccin, och det är respektive företag som ska leverera. Vi får i precis den takt vi ska ha, precis som alla andra. Det är precis samma situation för Sverige som för alla andra länder.

Regeringens energipolitik

Anf. 38 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Krigsbrukerna om elbrist har avlöst varandra den senaste tiden. Elbristen har drivits på av att regeringen tillåtit att man stängt fullt fungerande kärnkraftsreaktorer trots varningar från Svenska kraftnät om bristande marginaler.

Det borde inte överraska regeringen att det blir kallt i Sverige under vintern, men nu kan vi se resultatet av dess politik: Vi får elda med tjockolja och importera kolkraft från våra grannländer. Elpriset i delar av landet är nu det högsta på nio år, något som fått till följd att delar av industrin fått dra ned sin produktion då priset på el är för högt.

Regeringens mantra har återkommande varit att vi exporterar mer el än någonsin, vilket understryker att man inte förstår skillnaden mellan energi och effekt. Därför vill jag fråga statsministern om han anser att det är rimligt att vi nu har en energipolitik som tvingar industrin att stänga ned sin produktion när det blir kallt och elpriset rusar.

Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Faktum är som sagt att vi producerar mer el i Sverige än någonsin, och vi kommer att behöva öka produktionen ytterligare.

Vi importerar mindre än någonsin, och vi ser nu till att producera det som är förnybart. Det är väl i stort sett bara Sverige och Norge som klarar av att hålla så stor del av sin elproduktion förnybar.

Sedan är det sant att vi har effektbrister, och det är inte första gången. Det är precis därför vi måste investera mycket mer i kraftnäten, och det är därför Svenska kraftnäts investeringsplaner är så omfattande. Det kommer att investeras mer än på många år.

Dessutom måste vi nog tillföra mer kraftvärme för att hantera situationen i syd. Här och nu pågår dock ett arbete med att gradera upp mellan zon 2 och zon 3.

Anf. 40 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Ett av problemen har varit att det inte spelar någon roll hur mycket el vi exporterar om vi inte kan producera den själva när vi behöver

den. Det är just effektproblematiken som är viktig. Vi kan se hur elpriserna rusar när kölden slår till.

Samtidigt är det ett faktum att Sverige inte har något mål för leveranssäkerheten. Det finns ingen som är långsiktigt ansvarig för energiförsörjningen, och det finns inte heller majoritet i kammaren för den energiöverenskommelse som har ingåtts. Ska Sverige framöver vara ett framstående industriland behöver vi mer planerbar kraftproduktion, och vi behöver kunna säkerställa att vi har el under årets alla timmar.

Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vi slöt en långsiktig överenskommelse precis för att vi skulle få upp investeringarna i elproduktion, och det har vi fått. Sällan har det investerats så mycket i elproduktion, men vi kommer att behöva göra mer.

I denna överenskommelse ingick bland annat att vi tog bort effektskatten för kärnkraften, som den borgerliga regeringen faktiskt höjt. Vi sänkte också fastighetsskatten, och vi gjorde det billigare att hantera avfallet. Men sedan måste alla bestämma själva om man vill investera i kärnkraft eller inte.

Vi har ett stort elöverskott i Sverige.

Utbetalningen av stöd till restaurangbranschen

Anf. 42 ANNIE LÖÖF (C):

Fru talman! Om ungefär 45 minuter kommer det att skramlas med grytor och kastruller utanför många av landets restauranger. Varje dag klockan tre skickar restaurangföretagare och deras anställda ett starkt larm och ett rop på hjälp. Det råder en enorm kris för väldigt många företag runt om i landet, inte minst inom besöksnäringen och restaurangbranschen. Med hjälp av kastrullerna vill de visa hur hårt de drabbas men också att de verkligen behöver få ut de stöd som de har rätt till och som statsministern har varit med och tagit fram.

Trots detta och trots att jag vet att statsministern förstår vilken enorm belastning det just nu är på landets många småföretagare väntar alltför många på att få stöd utbetalade. Man väntar på omsättningsstödet från Skatteverket, och man väntar på att Tillväxtverket ska betala ut stödet vid korttidspermittering.

I går träffade jag en företagare vid den norska gränsen i Västerbottens inland, som inte har fått stöd utbetalat sedan i somras trots att 75 procent av hans omsättning kommer från gränshandeln. Man förstår hur oerhört krisdrabbade många är.

Dessutom känner väldigt många nu att man är på randen till konkurs. Det handlar till syvende och sist om att man riskerar att få se sitt livsverk gå upp i rök och människor bli arbetslösa.

Min fråga är: Hur kan statsministern acceptera att det tar så pass lång tid att få dessa stöd utbetalda? Kan statsministern i dag ge ett konkret besked om vad regeringen gör för att snabbt förändra situationen? Företagarna behöver nämligen sina stöd omedelbart.

Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Detta är, precis som Annie Lööf säger, en av flera ansträngda branscher. Det är också en av de branscher där stödet är som störst i förhållande till antalet anställda.

Vi har sett till att myndigheterna har fått mer resurser för att kunna snabba upp hanteringen av detta. Det har anställts några hundra människor – jag kommer inte riktigt ihåg – för att detta ska gå så snabbt som någonsin är möjligt. I en pandemi som slår så hårt är det klart att det inte är helt lätt att hålla takten uppe. Men jag vill ändå påstå att myndigheterna har gjort ett fantastiskt jobb. Men det är klart att detta slår mot de restauranger som får vänta.

Enligt den information jag har och de siffror jag ser hanteras ändå den stora delen på ett hyggligt sätt. Men det finns de som får vänta alldeles för länge. Därför infördes också möjligheten att säkerställa likviditeten via skattekontot. De skatter som man betalat in skulle man alltså få tillbaka med en viss retroaktivitet – jag tror att det var tre månader – för att kunna hantera en sådan besvärlig period.

Vi menar att det är bra om vi kan använda de stöd som vi redan är överens om. Det finns en ordning och rutiner för dem. Men vi har också sagt att vi är beredda att göra mer om detta inte håller. Den dialog som vi upplever att vi har med bland annat denna bransch, men också med de andra, är bra. Vi förstår fullt och väl att man är under mycket stor press.

Vi skjuter till resurser för att hanteringen ska gå så snabbt som möjligt. Vi tittar på de resurser som finns och ser om det går att skruva på dem för att förbättra situationen. Och vi utesluter inte ytterligare åtgärder.

Anf. 44 ANNIE LÖÖF (C):

Fru talman! Jag förutsätter att regeringen jobbar stenhårt för att de stöd man har rätt till också ska betalas ut. Men det många företagare nu kämpar med är att det är svårt att få plus och minus att gå ihop. Man har nu i nästan ett år levt utan vare sig gäster eller intäkter, och det tär på den ekonomiska situationen.

Vi hör nu om många, inte bara ett fåtal, som har fått vänta i över ett halvår och om att det nu inte ens går att söka stöden på grund av havererade datasystem och utökade kontroller. Nu är det viktigt att utbetalningarna kommer och att det sker mycket snabbare. Skramlet med kastruller och grytlock måste bytas ut mot klirret av det stöd man har rätt till.

Jag har därför ett medskick till statsministern: Här behöver regeringen ta sitt ansvar. Det är inte rimligt att det tar ett halvår att få stöd som man har rätt till.

Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Självklart gör regeringen och myndigheterna det bästa vi kan för att stöden ska betalas ut så snabbt som möjligt. De har kommit till för att de behövs.

Men återigen – bilden är inte att ingenting fungerar utan att de flesta ändå får sitt stöd, kanske inte inom den tid som alla skulle önska men ändå inom rimlig tid. Det är en gigantisk pandemi vi har att hantera. Den har, precis som Annie Lööf säger, pågått i ett års tid. Då slår det oerhört hårt.

Men detta är ändå en av de branscher som per anställd nog har fått det bästa stödet. Det behöver man, så det är inget konstigt med det. Kulturen kanske har fått ännu mer.

Vi tillför som sagt mer resurser till de myndigheter som ska hantera detta – det har redan gjorts. Myndigheterna jobbar så hårt de kan, och vi är beredda att göra mer.

Januariavtalet och de fackliga rättigheterna

Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Fru talman! Häromdagen såg vi hur den arbetsmarknadspolitiska talespersonen från Centerpartiet, Stefan Löfvens samarbetspartner, poserade med en tavla där LO-borgen hade stuckits i brand. Till en början jublade många centerpartistiska riksdagsledamöter och hyllade denna tavla. Därefter fick man på grund av medietrycket ta avstånd från detta.

Märk väl att detta sker samtidigt som många vittnar om ett hårdnande fackligt klimat. Många förtroendevalda och medlemmar som jag talar med är inte nöjda med regeringens insatser genom januariavtalet. Skyddsombud på våra arbetsplatser hotas, trakasseras och hindras från att utföra sitt arbete i dag. Kanske är detta också förklaringen till att många skyddsombud slutar eller över huvud taget inte ställer upp. Fackförbundet GS sa till exempel häromdagen att antalet skyddsombud hos dem har halverats jämfört med för 18 år sedan.

Enligt lag har regionala skyddsombud inte tillträdesrätt till alla arbetsplatser. Detta har regeringen inte fått igenom. Vi har i dag ingen avdragsrätt för dem som är medlemmar i facket; det har däremot arbetsgivarna. På en rad punkter har regeringen inte gjort någonting för att skydda rätten att organisera sig som löntagare och ha fackliga förtroendeuppdrag.

Min fråga till statsministern är: På vilket sätt har samarbetet med Centerpartiet genom januariavtalet stärkt respekten för de fackliga rättigheterna?

Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Tavlan blev jag mycket illa berörd av. Vi måste alla ta starkt avstånd från den typen av uttryck, och jag noterar att också Annie Lööf snabbt reagerade. Det tackar jag för, för det visar att vi delar uppfattningen att vi får vårda vårt språk oavsett om det är bild eller ord.

Jag delar uppfattningen och oron när det gäller fackliga ombud som trakasseras för sitt uppdrag. Man ska kunna utföra sitt uppdrag i trygghet. De fackliga ombuden och representanterna utgör en mycket viktig del av svensk arbetsmarknad tillsammans med arbetsgivarparterna. Detta partsförhållande ska vi vara rädda om och se till att vårda.

Januariavtalet syftade bland annat till att stimulera parterna till att komma överens om regler som vi delvis kan införa i lagstiftning. Det handlar om sådant som parterna redan var igång att diskutera. Det diskuterades när jag var förbundsordförande för IF Metall. Jag tror att det var 2009 som Svenskt Näringsliv hoppade av diskussionerna. Det är diskussioner som har pågått i 15 år.

Jag tror att det är väldigt bra att parterna kommer överens om förändringar. Nu har inte alla förbund i LO ställt sig bakom den här uppgörelsen, men IF Metall, Kommunal och PTK har gjort det. Då får det arbetet fort-

sätta. Det är en styrka i att parterna har en överenskommelse. Arbetet med de delar av överenskommelsen som vi ska ta vidare i lag är igång. Jag är övertygad om att detta på sikt kommer att stärka parternas roll, och då stärker man just båda parter roll, inklusive den fackliga organisationen.

Prot. 2020/21:80

11 februari

Statsministerns
frågestund

Anf. 48 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Fru talman! Det är nog otroligt många fackligt aktiva och medlemmar i de olika fackförbunden som inte är lika nöjda som statsministern över den process som har skett i samband med förändringarna i till exempel lagen om anställningsskydd.

Regeringen har nu möjlighet att få igenom avdragsrätt för fackföreningsavgiften. Man har möjlighet att gå fram med en lagstiftning som innebär att skyddsombuden ska ha tillträdesrätt till alla arbetsplatser. Det finns stora möjligheter för regeringen att nu genomföra förbättringar för de fackligt organiserade. Det handlar om att förstärka våra försäkringar och på olika sätt stötta den rättighet som är så viktig, nämligen rätten att organisera sig.

Min fråga till statsministern är: Varför har inte detta hänt? Är statsministern nöjd med det arbete han har gjort genom januariavtalet hittills?

Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Precis som Nooshi Dadgostar säger är uppfattningarna delade. Det finns också de som tycker att det där var väldigt bra, för nu har vi en överenskommelse på plats. Vi har förhandlat i 15 år, och nu finns det en överenskommelse på plats. Låt oss nu ta den vidare!

Det går snabbare att omvandla visstid till tillsvidareanställning. Hyvlingen regleras på ett sätt som många har önskat. Inte minst kommer omställnings- och kompetensutvecklingsmöjligheterna att öka rejält. Det kommer alla löntagare att vara betjänta av.

Därutöver har vi sedan tidigare förstärkt arbetsmiljöarbetet. Vi har förstärkt Arbetsmiljöverkets arbete med att kolla upp arbetsplatser. Vi har förstärkt arbetslöshetsförsäkringen.

Vad gäller frågan om de regionala skyddsombuden vet Nooshi Dadgostar att det inte fanns majoritet i riksdagen för det. Det är ingenting som regeringen kan bestämma genom att bara knäppa med fingrarna, utan det krävs majoritet här i kammaren. Den fanns inte, men jag tycker fortfarande att det är lika rätt att driva den frågan.

En nationell standard för medicinska journaler

Anf. 50 EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Vid det möte som partiledarna hade med statsministern angående coronapandemin den 15 januari tog vi upp problemet med att våra 21 regioner har olika it-system och att de inte är samordnade med varandra. Att diskutera it-system vid statsministerns frågestund kan tyckas lite perifert, men det är faktiskt en mycket viktig fråga, för den har stora konsekvenser för vårdkvaliteten.

Dagens situation innebär exempelvis att om en kalmarit besöker sin mor i Linköping och skulle råka ut för en stroke kan man inte på akuten i Linköping se hans fulla journal eller om han till exempel tar blodförtunn-

ande medicin. Detta kan potentiellt leda till en livshotande situation och till felbehandling.

Att it-systemen inte är samordnade med varandra har också inneburit problem med till exempel vaccinationsrapporteringen, något som Folkhälsomyndigheten också tog upp med socialutskottet den 19 januari.

Kristdemokraterna har både i den här kammaren och i samhällsdebatten i stort drivit på för en nationell och obligatorisk standard för alla journalsystem i hela Sverige. Vi har sett det som ett första steg i processen att avveckla regionerna och låta staten ta över ansvaret för sjukvården. Men för att en nationell standard ska bli verklighet kommer det sannolikt också krävas ett nationellt ledarskap för vården.

På mötet den 15 januari tyckte jag mig höra att även statsministern numera instämmer i vår uppfattning och kan tänka sig en gemensam journalstandard. Min fråga till statsministern är därför om han planerar att agera för att skapa en gemensam standard för journalsystemen i vården i Sverige under den här mandatperioden.

Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Det pågår ett arbete när det gäller att förstärka vården. Det handlar om att utveckla vårdvalet och fast läkarkontakt och om att tillföra resurser. Nu är jag inte it-systemexpert, så jag vet inte exakt om den frågan ingår i den diskussionen, men jag delar Ebba Buschs uppfattning att vi har mycket att vinna på att samordna oss på ett helt annat sätt där. Det gäller både regioner och myndigheter. De flesta myndigheter har ju också sina egna it-system, och där skulle vi kunna samordna oss betydligt bättre.

Det viktigaste är att själva journalhanteringen underlättas, så att patienterna kan få vård i olika regioner och att det fungerar smidigt. Det är det viktigaste. Det får ansvarigt statsråd diskutera med regionerna – både med regionerna var för sig och med Sveriges Kommuner och Regioner. Det måste också finnas en beredvillighet och en vilja från regionerna att gå i den riktningen.

Vi har inte en sådan styrning att regeringen kan bestämma att vi ska införa ett gemensamt journalsystem, men jag tycker absolut att diskussionen är befogad.

Anf. 52 EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Om jag tolkar det välvilligt hör jag en viljeinriktning åt det här hållet, men jag tycker inte att det räcker. Vi kan styra svensk sjukvård betydligt mer från nationell nivå om vi vill. Jag tror att det är nödvändigt att vi lyssnar på vården och på sjuksköterskorna och läkarna som säger att detta är ett problem. I mötet med patienterna innebär detta hög risk för felbehandlingar, och det finns dokumenterade felbehandlingar.

Vi har en myrstack av förlegade journalsystem som inte pratar med varandra. Jag säger inte att man ska bestämma vilket journalsystem vi ska ha, men det ska vara en standard. Faktum är att vi fick hela den här kammaren med oss, alla partier, på ett tillkännagivande. Regeringen har alltså fått detta uppdrag. Frågan är: Är regeringen och Stefan Löfven beredda att agera på detta, med ett nationellt ledarskap för vården, och föreslå en gemensam standard för journalsystemen i Sverige? Till syvende och sist kan det faktiskt handla om att rädda liv.

Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag hoppas att jag sa att jag tycker att det här är en relevant diskussion. Det är relevant att fundera på hur man kan få ett mer enhetligt system.

Jag kan dock också se framför mig att det finns behov av att regionerna är med i den diskussionen. Att regering och riksdag bestämmer att man ska ha ett visst journalsystem kommer inte att få någon framgång. Nu säger jag inte att det är det som Ebba Busch föreslår, men min poäng är att det behövs en dialog med alla regioner och med organisationen Sveriges Kommuner och Regioner. Det måste till en sådan, så att vi har ett gemensamt arbete. Någon gång ska det implementeras, och då måste regionerna vara med. Det kommer att bli komplicerat – det är jag helt övertygad om – och då måste det göras rätt.

Jag vet inte exakt var den frågan ligger nu. Jag förstår tillkännagivandet, och det är ansvarigt statsråd som måste hantera frågan.

Sveriges ekonomi och nedstängningen av Ringhals 1

Anf. 54 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Vid årsskiftet stängde Ringhals 1, och de kraftigt stigande elpriserna har gett Vattenfall rätt. För företaget Vattenfall har det åtminstone än så länge varit en mycket bra affär. Ännu mer planerbar elproduktion försvann från södra Sverige.

Vi kan välja att se detta som att elmarknaden fungerar som den ska. När efterfrågan ökar stiger priset, och elförbrukarna anpassar sig. Baksidan är att de brutala prissvängningarna på elmarknaden får mycket allvarliga konsekvenser. Kunderna betalar dyrt. Industrin har till och med fått dra ned produktionen.

Min fråga till statsminister Stefan Löfven är: Hade det varit gynnsamt eller ogynnsamt för svensk ekonomi om Ringhals 1 varit i drift i dag?

Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Eftersom vi har mer elproduktion än någonsin är det inte just det som är problemet, utan det är ett effektproblem. Det har framför allt med transmission att göra: Hur för vi över el, inte minst från norra Sverige till södra Sverige? Men vi behöver också fler kraftvärmeverk.

När energiöverenskommelsen slöts var syftet att skapa långsiktiga spelregler, och det gjorde vi. Det är därför vi nu har en sådan ökning av investeringar i energiproduktion och i elproduktion. Det är en rejäl ökning. Vi underlättade för svensk kärnkraft. Vi gjorde det billigare. Men det har visat sig att man inte vill investera, och det beror på att priset ofta har varit för lågt. Jag har inget emot ett lågt elpris, men detta är faktiskt anledningen till att det inte sker några investeringar. Med de kalkyler som finns kan man väl säga att kärnkraftselen kommer att vara ungefär dubbelt så dyr som den el vi har nu. Sveriges företag har den billigaste elen i EU.

Anf. 56 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Vi betalar dyrt för att polsk, tysk och dansk kolkraft ska dra på extra för vår skull. Det är inte en hållbar politik. Med all respekt för statsministerns svar tycker jag nog att han svävar lite på målet. Därför

frågar jag: Vad är statsministerns budskap till Holmen AB, som förra veckan såg sig tvungna att dra ned på produktionen?

Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Återigen: Vi måste bygga bort effektbristen. Det är där som vi måste sätta in våra insatser. Det innebär mer kraftledningar. Det är därför Svenska kraftnät har större investeringsplaner än på många, många år. De är historiskt stora. Det gäller från norr till söder men också i de regionala näten. Sedan kommer vi att behöva bygga ut decentraliserade elnät och se till att vi kan lagra el. Men vi har stora industrier som gör stora investeringar i Sverige just nu tack vare att vi har så billig el.

Åtgärder mot oseriösa arbetsgivare

Anf. 58 ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har ett utbrett problem med arbetslivskriminalitet i Sverige. Allt oftare kommer rapporter om hur inte minst utländska arbetstagare, som lurats till Sverige av oseriösa arbetsgivare, tvingas arbeta under fruktansvärda förhållanden. Det handlar om människor som har blivit lovade goda löner och arbetsvillkor men som i själva verket blir hänsynslöst utnyttjade.

Det ska aldrig löna sig att begå brott eller att skaffa sig konkurrensfördelar genom att inte följa regler och avtal. Vi måste agera med kraft mot oseriösa arbetsgivare som utnyttjar människor och snedvrider konkurrensen. Jag vill därför fråga statsministern: Vad gör regeringen för att motverka den här kriminella verksamheten, som också kostar samhället både liv och pengar?

Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! De här brotten gör mig upprörd. Detta bevisar att vi i Sverige har ett alltför liberalt regelverk, som möjliggör för oseriösa arbetsgivare – det är långt ifrån alla, men det är tillräckligt många – att lura hit människor och tvinga dem att jobba under vidriga förhållanden.

Det är därför som vi har sett till att öka Arbetsmiljöverkets möjligheter att kontrollera arbetsplatser och polisens möjligheter att gå in och titta på arbetsplatser. Men det handlar också nu om att se till att arbetsgivarna får en anmälningsskyldighet om man ska ändra arbetsvillkoren – det görs under sanktion också. Det handlar också om att utvidga brottet för organiserad människosmuggling.

Vi kommer att se till att vi gör allt vad vi kan för att stoppa detta. I grunden skulle vi faktiskt behöva en prövning: Finns det behov av den här arbetskraften? Nu har vi inte majoritet för det.

Korrekt information om det svenska energisystemet

Anf. 60 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det sprids just nu en felaktig bild av Sveriges energisystem. Påståenden om elbrist haglar samtidigt som Sverige nu importerar mindre el på ett år än när tio kärnkraftverk var i drift.

Den förnybara energin exploderar, och Sverige har genom kloka investeringar blivit Europas gröna batteri. Förut var vi nettoimportörer, men nu exporterar vi mer än tidigare, sett över hela år. Samtidigt har vi en stor omställning, där kolkraftverk efter kolkraftverk läggs ned runt om i Europa.

Jag vill fråga statsministern hur regeringen arbetar för att motverka den desinformation som finns och som verkar ha till syfte att gamla kärnkraftverk som inte klarar europeiska säkerhetskrav ska startas.

Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Ja, regeringen jobbar via sina myndigheter med att informera om hur elmarknaden faktiskt ser ut. Det var skönt att få höra ett nyanserat bidrag i den här diskussionen.

Vi har en målsättning om 100 procent förnybar elproduktion till 2040. Det är ett mål, men det är inte ett stoppdatum för kärnkraft. Med överenskommelsen förenklade vi faktiskt för kärnkraften, men den är inte ekonomiskt försvarbar, och det är därför det inte sker några investeringar. Vi har alltså det målet, men kärnkraften kommer samtidigt att vara en del av energiförsörjningen under en lång tid framöver.

Nu ser vi en rejäl ökning av investeringar i vindkraft. Nu gäller det för oss att se till att också bli bättre på att lagra el. Det finns möjligheter. Det finns mycket bra exempel redan nu, men vi måste skala upp detta. Och vi måste se till att bygga bättre elnät, så att vi kan transportera elen över större ytor.

Det kommunala självstyret

Anf. 62 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Under rådande pandemi har den ekonomiska krisen blivit ett faktum. Bransch efter bransch vädjar efter kraftfulla åtgärder, men regeringen blottar enbart sin totala oförmåga att ta ett ordentligt ansvar för landet.

I Malmö har Moderaterna med framgång lett oppositionen mot ett socialdemokratiskt styre och gjort vad man kunnat för att rädda en utdöende krogbransch, genom bland annat beslut om att tillåta så kallad mikrocaatering i enlighet med alkohollagstiftningen. Det är en lagstiftning som länsstyrelsen inte äger rådighet över och därför inte heller har rätt att överpröva. Trots det anstränger sig länsstyrelsen för att göra just detta.

Vi har alltså hamnat i en bisarr situation, fru talman, då regeringens tjänstemän vid länsstyrelser i flera delar av landet överträder sina befogenheter, utmanar folkvaldas beslut och därmed sätter det kommunala självstyret ur spel.

Jag undrar därför om statsministern avser att återställa den demokratiska ordning som vi är vana vid i det här landet och åter garantera det kommunala självstyret.

Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag uppfattade frågan, men det kommunala självstyret är grundlagsskyddat. Det är det som gäller, och

då får alla förhålla sig till det. Jag kan inte kommentera den exakta händelse som Noria Manouchi redogör för – det går inte.

Men vi ska också komma ihåg detta: De stöd som är utfärdade och utformade under den här krisen har vi inte sett maken till i Sverige någonsin – inte någonsin. Jag kommer mycket väl ihåg finanskrisen 2008 och 2009. Då gjordes det inte mycket för det svenska näringslivet, kan jag säga. Nu görs det mycket.

Det är klart att vi fortfarande har de utmaningar som Annie Lööf pratade om. Det handlar om att expediera detta snabbare. Men det stöd som nu riktas till de olika branscher som drabbas har vi icke sett motsvarighet till någonsin tidigare. Men vi är ändå beredda att göra mer.

Välfärden och invandringen

Anf. 64 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD):

Fru talman! All empirisk erfarenhet talar för att asylinvandring till Sverige är oerhört kostsamt och att det går ut över välfärden. Trots det planerar regeringen nu att öka invandringen till Sverige genom att införa så kallad humanitär skyddsgrund som ett nytt asylskäl.

Det här sker i ett läge när i synnerhet den kommunala välfärden redan går på knäna. I min hemkommun Uppvidinge tvingades vi under flera års tid ta emot 2 000 asylsökande på en befolkning av 9 000 fasta invånare. Liksom många andra kommuner i landet sitter vi nu fast med den springnota som regeringens oansvariga politik lämnade efter sig.

År 2019 tvingades man lägga ned gymnasieskolan i min hemkommun, och alldeles nyligen beslutade det socialdemokratiska styret i kommunen att lägga ned äldreboendet i Norrhult för att täcka underskotten. Flera av de äldre säger att de hoppas att de hinner dö innan de tvångsförflyttas från sin hemby och sina anhöriga.

Mot bakgrund av det här skulle jag vilja fråga statsministern om vilka delar av den kvarvarande välfärden i Uppvidinge och liknande kommuner som statsministern primärt tycker att man bör skrota för att täcka kostnaden för den ökade invandringen.

Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag tror att Mattias Karlsson vet att det stöd som har gått ut till kommuner och regioner saknar motstycke i svensk historia. Bara under den förra mandatperioden tillsköts 35 miljarder kronor till välfärden. Nu fortsätter vi att skjuta till ytterligare, tror jag, 35–40 miljarder till svensk välfärd – till skolan, till äldreomsorg och till sjukvården i regionerna.

När det gäller den asylinvandring som Mattias Karlsson pratar om var det regler som tillkom under hans samarbetsparti Moderaternas regeringsinnehav. Dessa regler ärvde vi, och det är de reglerna som vi har förändrat. Det är inte sant att asylinvandringen ökar, utan den minskar. Nu ska vi under våren och sommaren diskutera och förhoppningsvis fatta beslut om en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Men det vill också till en integrationspolitik, och då håller det inte, som Sverigedemokraterna vill, att dra ned på utbildning för människor som ska in i arbete.

Anf. 66 HANNES HERVIEU (C):

Fru talman! ”Ha det bra i värmen på en Sarakrog. Rosenrött och himmelsblått.” Så sjöng Hasse & Tage på 70-talet. Men i dag är det kallt på krogarna – varken rosenrött eller himmelsblått utan nattsvart. Och trots att Centerpartiet har drivit fram ökade stöd till landets krogar brister det i hanteringen.

Statsministern är ju ansvarig i den regering som är ytterst ansvarig för att stöden ska nå fram. Han är så att säga regeringens hovmästare: ansvarig för att rätt sak serveras vid rätt tid. Men stöden serveras inte i rätt tid. De kommer för sent eller inte alls.

Nu har vi tagit del av rapporter från polisen om att kriminella nätverk försöker att utnyttja krogarnas allvarliga situation och bland annat erbjuder dem snabba lån när stöden inte går fram.

Fru talman! Samhället kan inte ta en springnota och lämna krogarna i sticket. Min fråga till statsministern är: Hur agerar regeringen för att förhindra att kriminella nätverk utnyttjar en krogbransch i kris?

Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Hannes Hervieu pekar precis på det som gör att vi måste ha ordning och reda i hur stöd utformas och betalas ut. Det finns nämligen också i den ändan en brottslighet som vi måste se upp för.

Helst skulle man bara vilja hålla ut pengar och säga ”ta det ni behöver för att täcka upp allt”. Men det fungerar inte så. Vi måste hantera skattebetalarnas pengar på ett vettigt sätt, och då måste man ha regler för det. Det måste ansökas, det ska redovisas och det ska gå sjyst till. Vi har ju redan sett att här finns en brottslighet.

Svaret är naturligtvis att stöd måste utformas så effektivt som möjligt, men vi kan inte komma ifrån att vi har den allvarligaste pandemi vi har haft på mycket, mycket länge. Det är svårt för arbetsmarknaden, det är svårt för olika sektorer och därför utformar vi och redovisar stöd som saknar motstycke i svensk historia och ser naturligtvis till att de betalas ut så snabbt som möjligt.

Jämlik tillgång till vaccin

Anf. 68 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Att bryta prioriteringsordningen vid vaccinering är att bryta mot hälso- och sjukvårdslagen. Den som har störst behov ska gå först.

I början av vaccineringen i december fanns enligt uppgift osäkerhet hur en restdos skulle användas. Nu börjar vi se en trend, ett mönster, där privilegierade går före i kön. Osäkerhet i vaccineringen kan inte användas som ursäkt. Vi ser chefer, chefers familjer, pr-konsulter och chefsläkare som inte är i riskgrupp gå före både inom privat och inom offentlig verksamhet.

Vilka åtgärder tänker statsministern vidta för att stoppa möjligheten att tränga sig före i vaccinationskön? Vi kan se en ökad trend, och vi befärar att det kan bli värre.

Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vi är överens med Sveriges Kommuner och Regioner om en prioritetsordning, och det är när man följer den som man får betalt. Jag menar att det måste vara glasklart i vilken ordning detta ska ske. Det måste vara transparent och öppet, för det är det som bygger tillit i hela vaccinationsarbetet.

Sedan kan jag förstå att det i början i regionerna var lite svårt att hantera det faktum att man planerat för ett visst antal doser eller sprutor som man kunde få ut men fick något annat. Vad gör vi av det här då? Jag kan förstå att det då uppstår frågetecken, men vi menar att det ändå ska hanteras i prioritetsordning.

Där Sveriges Kommuner och Regioner och respektive region upptäcker sådana här felaktigheter arbetar man för att komma till rätta med det så att det ska ske på ett öppet och transparent sätt.

Reglerna för arbetskraftsinvandring

Anf. 70 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I valrörelsen sa statsministern att han vill ha ett stopp för arbetskraftsinvandring till de yrken där det inte råder någon brist på egen arbetskraft, detta för att den svenska modellen ska gälla. Det vill säga, den som kan jobba ska jobba.

I den här kammaren finns det nu en majoritet för en sådan linje. Först presenterade vi kristdemokrater det, men nu har också Moderaterna lagt fram ett förslag om en form av lönegolv för arbetskraftsinvandring som i realiteten faktiskt sätter stopp för arbetskraftsinvandring till yrken där det inte råder brist. Även Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna har uttalat sig positiva till en sådan reform.

Min fråga till statsministern blir därför: Kommer Socialdemokraterna att göra verklighet av det löfte som man gett till sina väljare, eller har man förhandlat bort den här delen till Miljöpartiet så att de får diktera villkoren även i fortsättningen?

Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vi måste komma till rätta med de avarter vi ser på svensk arbetsmarknad. Det vallöfte vi gav var inte det som Hans Eklind här ger uttryck för, att ett visst belopp skulle gälla. Det var inte det vi lovade, utan vi sa att det bör ske en prövning. Där vi har brist på arbetskraft ska vi naturligtvis se till att ha arbetskraftsinvandring, men där vi har arbetskraft på hemmaplan som kan utföra de jobben behöver vi inte detta.

Min favoritmodell, och den finns det inte majoritet för vad jag vet, är att man gör någon form av arbetsmarknadsprövning. Den behöver inte ske som förut, men någon form av prövning bör ske.

Belopp kan man tycka låter bra, men det kan faktiskt vara så att det finns arbetskraft som vi behöver och som tjänar något sämre än precis det beloppet, exempelvis doktorander. Det vore inte så smart att säga att doktorander som tjänar 28 000 i månaden inte får komma hit, eftersom de tjänar för dåligt.

Låt oss pröva olika modeller. Vi är beredda att pröva även detta. Vi måste komma till rätta med det som är fel.

Anf. 72 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Sverige har under många år varit en förebild och ett föregångsland globalt när det gäller förskolan. Nu ser vi i olika uppföljningar att kvalitetsskillnaderna ökar och likvärdigheten brister både mellan kommuner och inom kommuner.

Vi ser utanförskapsområden där man från verksamheterna säger att hälften av sexåringarna inte behärskar svenska språket. Detta riskerar att leda till ett gigantiskt utanförskap inte minst i de mest utsatta områdena, och den personalkategori som har ökat mest i landets förskolor är de som helt saknar utbildning för att jobba med barn i förskolan.

Ett av Liberalernas förslag har varit att införa ett slags språkrav för den pedagogiska personalen. Är det något som också regeringen är beredd att gå fram med för att höja kvaliteten och förbättra integrationen?

Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag får bli svaret skyldig när det gäller exakt vad man ska göra, om det är språkrav eller inte. Men vi tycker naturligtvis att integrationen är viktig, och både skola och förskola är en grund i detta. Vi vill att så många som möjligt går i förskolan, och när man väl gör det ska man naturligtvis också ha möjlighet att lära sig språket på ett riktigt sätt.

Det är viktigt att fortsätta att satsa på förskolan, som är ett av de fina exemplen i den svenska modellen som många andra länder tittar på, där vi ändå successivt över åren har höjt nivån på verksamheten. Vi behöver absolut göra mer. Exakt vilken reform som ska till låter jag vara osagt, men det är ingen tvekan om att vi måste ha en bra verksamhet. I den ska naturligtvis ingå att man ges möjlighet att lära sig språket på ett bra sätt.

Attacker mot kyrkor

Anf. 74 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! För några veckor sedan skedde två attacker mot Spånga kyrka. Vi vet ännu inte vem gärningsmannen är, men man kan konstatera att den personen saknar empati, kärlek och respekt.

Attacken mot Spånga kyrka är en attack mot kristenheten i Järva och en attack mot religion generellt. Det är också en attack mot det svenska kulturarvet. Oavsett bakgrund delar vi samma kulturarv på Järva och bär med oss det in i framtiden.

Kyrkan har stått där sedan 1100-talet, i snart över tusen år, och den är en oas för hela Järva. Samtidigt är det inte fråga om en isolerad händelse. Sedan 2012 har det skett 829 kristofobiska attacker i Sverige, enligt Brottsförebyggande rådet.

Jag vill veta hur statsministern ser på attackerna och om han fördömer attacken mot Spånga kyrka.

Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Ja, jag fördömer attacken å det kraftigaste. Det är en attack på människors integritet, religionsfrihet och demokratin. Det är naturligtvis också en attack på kulturarvet. Det här gäller kyrkor, gravplatser, syna-

gogor, moskéer och så vidare. Det är klart att människor ska känna sig trygga när de utövar sin religion eller när de vistas i kyrkorna.

Vi är mitt uppe i en kraftig upprustning av svensk polis, och det innebär att det aldrig har funnits så många poliser som nu. Vi kommer att behöva fler poliser, och det ska vi se till att det blir. Vi har höjt straffen för skadegörelse, och vi har sett till att det finns statliga pengar för att öka skyddet för de trossamfund som behöver förbättra säkerheten. Det är klart att vi alla kan hjälpa till att också informera polisen.

Jag fördömer detta å det kraftigaste, och vi måste systematiskt arbeta med att undvika den typen av dåd.

Företagares otrygga situation

Anf. 76 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! En matbutik där entrén rammats av en bil. En livsmedelsfabrik som får lägga om schemat för att de anställda inte vågar ta sig till jobbet tidiga morgnar. Ett börsbolag som har svårt att rekrytera utländsk personal till Sverige på grund av otryggheten. Det är tre berättelser jag har hört från företag i Göteborg.

I veckan presenterade Företagarna sin rapport *Brott mot företagare 2021*. Siffrorna är skrämmande. Fler företagare är utsatta för brott, men färre orkar anmäla. Kostnaderna för säkerheten ökar för den stora merparten av företag. För en del innebär otryggheten att man funderar på att lägga ned verksamheter.

Jag vill fråga statsministern om han är nöjd med att otryggheten nu ökar till den grad att det går ut över företags benägenhet att utvecklas och investera i Sverige.

Anf. 77 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Det är klart att vi inte kan vara nöjda förrän människor känner sig trygga oavsett vad de gör i samhället, inklusive dem som driver handel, livsmedelsbutiker eller vad det än är. Vi ska vara trygga på gator, torg, hemma och var vi än vistas.

Det är precis därför som det nu finns fler poliser än någonsin tidigare. Vi underlättar för poliserna att inrätta kameraövervakning. Just nu finns 3 000 människor i polisutbildningen, vilket innebär att det kommer att skjutas till ännu fler poliser. Det finns kameraövervakning och möjlighet till dataavläsning, och vi ska skärpa straffsatserna för 50, snart 60, olika brott för att markera att de inte är okej. Fler finns i fängelse eller häkten än någonsin.

Detta arbete måste fortsätta, men vi måste också se till att bryta ny-rekryteringen till gången som ofta gör sig skyldiga till dessa brott.

Pensionerna och invandringen

Anf. 78 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Enligt statistik från SCB ökar andelen av befolkningen med låg ekonomisk standard i Socialdemokraternas Sverige. För första gången någonsin utgör också gruppen mer än 15 procent av befolkningen,

och nästan hälften av alla ensamstående kvinnor över 80 år lever med låg ekonomisk standard.

Många pensionärer blev besvikna när det uppfattade löftet om 600 kronor i pensionstillägg i stället blev 25 kronor för dem med lägst pension. Statsministerns löfte till Sveriges pensionärer blev som vanligt tunt. Förklaringen är förstås att pensionssystemet blöder. Pensionsmyndighetens skattning från 2016 visar på att varje asylinvandrare medför en nettokostnad om 800 000 kronor för pensionssystemet och statsbudgeten.

Min fråga till statsministern är varför regeringen gång på gång väljer att bland annat prioritera en fortsatt invandring före våra svenska fattigpensionärer.

Anf. 79 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Nu stämmer inte det. Sedan regeringen tillträdde 2014 har vi gjort, som jag har sagt tidigare, historiska tillskott till välfärden. Vi har höjt pensionen med i snitt över 2 000 kronor per månad.

För det första är det en felaktig bild. För det andra har den här regeringen sett till att minska asylinvandringen från den som var tidigare. Då var det ett system som inte var hållbart. Nu har det funnits en tillfällig lag, och vi ska fortsätta att se till att vi får en långsiktigt hållbar lagstiftning.

Satsningen på välfärden kommer vi att fortsätta. Det gäller pensionärerna, sjukvården och skolorna. Vi kommer att behöva göra mycket för att stärka vårt samhälle. En sådan sak är att se till att människor kommer i arbete. Då måste man ha en utbildning, och många behöver utbildning. Då går det inte att dra ned på just utbildningsinsatserna, utan då ska man öka dem och ge människor möjlighet att komma i arbete och ur fattigdom.

Försenade vaccinleveranser

Anf. 80 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Försenade vaccinleveranser har stora konsekvenser. I tisdags kväll vid 18-tiden fick regionerna besked om den senaste förseningen och minskade leveranser. I dag kom besked att nya leveranser är på gång men först under andra kvartalet. Regionerna är beredda. De har upphandlat, och de har slutit avtal – men det är vaccinet som saknas.

Region Skåne bedömde i går att i mitten av mars kan gruppen 65-plus börja vaccineras, och gruppen är färdigvaccinerad i juni. Fas 3 och 4 kommer alltså därefter.

Jag hörde statsministerns svar alldeles nyss, men mot bakgrund av den bedömning som Region Skåne och flera regioner gör i dag undrar jag om vi klarar att erbjuda vaccin till hela befolkningen före juni månads utgång.

Anf. 81 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Först och främst är ackordet alla vuxna över 18 år, och det är det ackordet vi har tagit på oss. Där är vi överens med Sveriges Kommuner och Regioner. Jag har inte uppfattat att de har ändrat det målet. Det är klart att det blir tuffare när det blir färre doser under det första kvartalet. Då skjuts mer över till andra kvartalet. Men det är ännu ingen som har sagt att vi inte kommer att klara detta. Vi är överens.

Prot. 2020/21:80

11 februari

Statsministerns
frågestund

Det är fullt förståeligt att regionerna är frustrerade när det blir så ryckigt när de ska planera. Men det beror på att allt som levereras precis just producerats. Det är ur hand i mun. Det är just in time som gäller. Det enda sättet att få till en långsiktig, planerbar vaccination är att vi säger till bolagen att de får sluta att leverera under ett par månader och bygga upp ett lager så att vi vet exakt hur mycket som ska komma. Det tror jag inte någon vill. Vi får dessvärre leva med lite osäkerhet. Men vi ska hjälpas åt, och vi är överens med Sveriges Kommuner och Regioner.

Polsk dom mot Förintelseforskare

Anf. 82 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! Två Förintelseforskare, Barbara Engelking och Jan Grabowski, dömdes i veckan av en polsk domstol att be om ursäkt för uppgifter i deras forskning. Forskningen handlar om judarnas öde i det tysk-ockuperade Polen 1939–1945. Situationen har uppmärksammats stort i medierna.

Forskarna har i sitt arbete och i sin forskning beskrivit hur polska civila hjälpte judar att fly nazismen men också hur lokalbefolkningen tvingades in i ett system av angiveri, förföljelse och mördandet av judar.

Jan Grabowski besökte Stockholm förra året och höll ett tal i Stora synagogan. Han träffade bland annat utrikesminister Ann Linde och medverkade vid ett seminarium på Utrikespolitiska institutet.

Vid ett seminarium på Forum för levande historia talade han under rubriken ”Varför ifrågasätts ny forskning om Förintelsen?”

Jag tänkte höra vad statsministern anser om domen och vad han tycker att vi måste göra för att förstärka den fria forskningen och fri kultur.

Anf. 83 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Yttrandefriheten är en grundpelare i ett demokratiskt samhälle. Det gäller naturligtvis också fri forskning, som är en central del i demokratin, och kanske i synnerhet den här typen av forskning, som handlar om Förintelsen. Vi måste nämligen lära oss mer. Vi måste göra allt vi kan för att se till att det aldrig någonsin händer igen. Vi måste veta sanningen bakom att det här kunde äga rum. Vad hände med individer? Hur såg samhällena ut? Vilken var statens roll i detta? Vi måste lära av historien.

Därför är också forskning ett tema som vi kommer att ta upp på Malmöforumet i höst, där vi ska göra nya åtaganden om hur vi ska bekämpa antisemitismen och komma ihåg Förintelsen. Forskningen kommer att vara en central del där. Det handlar om hur vi stärker forskningen för att lära oss så mycket som möjligt och ge oss själva möjlighet att bekämpa antisemitismen – och rasismen över huvud taget – på bästa möjliga sätt.

EU-medel till infrastrukturinvesteringar

Anf. 84 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! Sverige ligger i botten i Europa när det gäller att ta del av EU-medel för infrastrukturinvesteringar. Danmark har till exempel fått mer än dubbelt så mycket pengar som Sverige. Detta beror inte på någon

oförklarlig orättvisa, utan snarare på att den svenska regeringen inte ansökt till flera möjliga projekt. Danmark har haft ambitiösa utbyggnadsplaner och varit på tårna med att ansöka om medfinansiering, vilket har gett resultat.

Sverige ligger ganska långt ifrån viktiga europeiska marknader, och vi bör väga upp detta genom ett utbyggt transportsystem. Särskilt viktigt blir detta när vi ska återstarta Sveriges ekonomi efter krisen.

Min fråga är därför om och hur statsministern avser att verka för att Sverige framöver ska ta del av dessa medel ur EU:s infrastrukturfond.

Anf. 85 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag är glad att vi har höjt ambitionerna på infrastrukturområdet och att vi nu faktiskt har de största planer vi haft, men vi måste fortsätta. Arbetet med den nya propositionen pågår. När vi väl är framme och vet vilka objekt som ska till ska det naturligtvis också sökas pengar.

Nu finns det en ny möjlighet. För oss är det viktigt att göra det vi kan för att vi ska ha de bästa transportmöjligheterna, men också för att det ska vara klimatvänligt och klimatsmart. Vi flyttar över mer till järnväg och sjöfart, och det som behöver ske på vägar ska naturligtvis också ske klimatsmart. I detta passar de stöd som finns på EU-nivå väldigt bra, tycker jag, för det är uttalat att stöden måste betalas ut mer klimatsmart. Därmed bedömer jag att Sverige har bra möjligheter att få del av stöden.

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 10 (forts. från § 8) **Associationsrätt** (forts. CU8)

Associationsrätt

Anf. 86 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Hur kommer det sig att grovt kriminella år ut och år in kan fortsätta driva företag utan att bry sig om lagar och regler och utan att betala en krona i skatt? Hur kan det ske i närmast industriell skala i dagens Sverige? Det är en fråga som reportern Johan Fyrk på tidningen Byggnadsarbetaren försökte svara på. Han skrev 2019 en guldspadenominerad reportageserie med titeln *Svartjobbsfabriken*, som också getts ut i bokform. Det är rekommenderad läsning för alla som vill lära sig mer om hur grovt kriminella arbetar för att utnyttja människor, undfly skatter och konkurrera ut lagliga företag samtidigt som de tjänar grova pengar.

I reportaget om Svartjobbsfabriken handlar det om byggen, men liknande upplägg finns också i en rad andra branscher. I ett reportage i Svenska Dagbladet den 3 oktober 2019 pekas bland annat fordonsservice, nagelsalonger och livsmedels- och tobaksgrossister ut som branscher som är hårt utsatta för osjyst konkurrens från kriminella.

Jag vill vara tydlig med att det inte handlar om att alla i de här branscherna skulle ägna sig åt kriminalitet – långt ifrån. Problemen finns hos ett fåtal aktörer. Men nästan samtliga i de här branscherna blir utsatta för konkurrens från kriminella, och det påverkar hela branscherna negativt.

Fru talman! En av de absolut viktigaste delarna av de här kriminella uppläggen är möjligheten att använda bolagsmålvakter. Det är personer som formellt står som ansvariga i de olika bolagen och därmed både tar

smällen och ger de verkliga huvudmännen möjlighet att agera anonymt och utom synhåll för de brottsbekämpande myndigheterna.

I *Svartjobbssfabriken* beskrivs hur hemlösa personer från Lettland är en populär målgrupp för de kriminella nätverken. En föreståndare på ett härbärge för hemlösa i Riga beskriver hur en av de boende där på papperet ägde 17 bolag i Sverige. Det blev ett problem för härbärgets reception att ta emot all svensk myndighetspost.

Men priset blir också högt för bolagsmålvakterna. En 33-årig lettisk kvinna som i reportaget kallas för Jana blir erbjuden 70 euro för att åka till Sverige, skriva på papper och agera bolagsmålsvakt i den så kallade Svartjobbssfabriken. Efter ett antal resor grips Jana av polisen och sitter häktad i Stockholm i tre månader. Jana var gravid när hon greps men fick missfall i häktet. Huvudmännen bakom gick bara vidare till nya bolagsmålsvakter och kunde fortsätta den kriminella verksamheten.

Fru talman! Att bolag, eller så kallade bolagsfasader, i till synes helt lagliga verksamheter används som brottsverktyg har blivit alltmer uppmärksammat de senaste åren. Bakom en laglig fasad kan grovt kriminella bedriva högst olaglig verksamhet, exempelvis svartjobb men också penningtvätt och olika former av bedrägerier. Uppläggen blir alltmer sofistikerade, utarbetade och som sagt i vissa fall närmast industriella. Samhället måste därför möta den här typen av brottslighet genom alltmer skarpa och effektiva åtgärder.

Polisen och Ekobrottsmyndigheten kan inte ensamma beivra den här typen av brottslighet. Hela samhället måste mobilisera för att förebygga och tidigt gripa in för att sätta upp hinder och stoppa den grova kriminaliteten. Sedan 2019 bedriver Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden, Bolagsverket och Skatteverket ett gemensamt projekt för att motverka bolagsmålsvakter. I det arbetet har bland annat Bolagsverket skärpt sin hantering och efter ett antal kriterier nu börjat vägra registrering. Det arbetet är bra och har gjort att myndigheterna nu gemensamt kan motverka bolagsmålsvakterna.

Men Bolagsverket självt menar att nuvarande lagstiftning behöver skärpas. Man efterfrågar bland annat en tydligare associationsrättslig grund för att få neka registrering efter en samlad bedömning. Ekobrottsmyndigheten är inne på samma linje. De efterlyser bland annat möjligheten att göra djupare kontroller än vad man får göra i dag vid registrering av aktiebolagsstyrelser och möjligheten att ställa krav på personlig inställelse om det finns misstanke om att ett brott planeras.

Fru talman! Att lagstiftningen mot bolagsmålsvakter och grov ekonomisk brottslighet behöver skärpas är ingenting nytt – tvärtom. I augusti 2019, när myndigheternas arbete presenterades i medier, konstaterade till och med näringsministern själv i Dagens Nyheter att det mycket väl kunde vara så att lagstiftningen inte hängt med. Han lade till att det är viktigt med myndighetssamverkan, eftersom lagstiftningsarbete tar tid att genomföra.

Därför är det lite förvånande att regeringspartierna nu menar att ett tillkännagivande inte behövs eftersom myndigheterna redan bedriver ett arbete. Om man ska tillämpa näringsministerns resonemang är det ju snarare tidskritiskt – kanske ännu mer mot bakgrund av myndigheternas konstaterande – att så snart som möjligt initiera en översyn av lagstiftningen.

Fru talman! Jag vill i den här debatten också lyfta två andra frågor.

Den ena frågan handlar om den anomali som har uppstått efter att den lägsta gränsen för aktiekapital sänktes till 25 000 kronor förra året. Samtidigt ändrades inte reglerna kring tvångslikvidation vid kapitalbrist, utan principen att ett bolag vars eget kapital understiger hälften av aktiekapitalet ska gå i tvångslikvidation står kvar. Det innebär att ett nystartat aktiebolag med 25 000 i aktiekapital i stort sett ska gå i tvångslikvidation om bolaget exempelvis köper möbler och utrustning till sitt nya kontor. Detta är givetvis absurt och borde ändras.

Den andra frågan jag vill lyfta gäller den konkursvåg som har svept fram över många utsatta branscher under pandemin. För att ta ett exempel ökade antalet konkurser i restaurangbranschen med 35 procent förra året, och de spås öka ännu mer nu i takt med att restriktionerna ligger kvar.

Vi moderater lade i våras fram ett utskottsinitiativ om att se över tidsfristerna för personligt betalningsansvar under pandemin. Det initiativet resulterade i ett tillkännagivande som regeringen därefter lämnade utan åtgärd. Det är synd att regeringen missade denna chans att stärka möjligheterna att undvika konkurser av i grunden livskraftiga bolag, men det finns fortfarande tid att sätta in åtgärder för att dämpa fallet.

Fru talman! Vi i Moderaterna står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2 samt bifall till utskottets förslag till beslut i övrigt.

(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.11 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU15 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning

Punkt 2 (Lagstiftningens framtida utformning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

10 för res. 1

3 för res. 2

41 avstod

295 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Prot. 2020/21:80
11 februari

Huvudvotering:
41 för utskottet
10 för res. 1
3 avstod
295 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 2 MP
För res. 1: 10 SD
Avstod: 3 L
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU7 Hyresrätt m.m.

Punkt 1 (Det grundläggande hyressättningssystemet)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (V)
Förberedande votering:
11 för res. 1
4 för res. 2
39 avstod
295 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
36 för utskottet
11 för res. 1
7 avstod
295 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 3 L, 2 MP
För res. 1: 11 M
Avstod: 4 V, 3 KD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 4 (Andrahandsupplåtelse, privatuthyrning m.m.)

1. utskottet
2. res. 6 (M, C, L)
Votering:
31 för utskottet
19 för res. 6
4 avstod
295 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 10 SD, 3 KD, 2 MP
För res. 6: 11 M, 5 C, 3 L
Avstod: 4 V
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 6 (Hysesstatistik och hyresrättsregister)

1. utskottet
2. res. 9 (M, C, KD, L)

Votering:

32 för utskottet

22 för res. 9

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 2 MP

För res. 9: 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 15 (Kriminella gruppers användning av lägenheter)

1. utskottet
2. res. 20 (C, L)

Votering:

46 för utskottet

8 för res. 20

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 2 MP

För res. 20: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 17 (Bostadsrättsregister)

1. utskottet
2. res. 22 (SD)

Votering:

44 för utskottet

10 för res. 22

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

För res. 22: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 19 (Stärkt skydd för bostadsrättshavare)

1. utskottet
2. res. 25 (C, L)

Votering:

46 för utskottet

8 för res. 25

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 2 MP

För res. 25: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 22 (Främjande av ägarlägenheter m.m.)

1. utskottet
2. res. 29 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

22 för res. 29

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 29: 16 S, 4 V, 2 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Punkt 23 (Hyrköpsystem)

1. utskottet
2. res. 30 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

22 för res. 30

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 30: 16 S, 4 V, 2 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Associationsrätt

§ 12 (forts. från § 10) **Associationsrätt** (forts. CU8)

Anf. 87 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer men yrkar bifall bara till reservation 5.

Nu debatterar vi alltså associationsrätt. Vad är då det? Vi har redan fått lite förklaringar, men jag tar det igen. Associationsrätt är alltså rätten att tillsammans bedriva verksamhet. Det handlar om regler för föreningar, företag och bolag.

Man kan givetvis gå in på enskilda regler och lagar som styr, och visst finns det en poäng i att debattera just enskilda regler och lagar – särskilt då de stora skillnaderna mellan oss partier ofta syns i just detaljerna.

Sverigedemokraterna har fyra reservationer i betänkandet. Det gör att vårt parti avviker mest från regeringens politik, om man nu skulle mäta det utifrån antalet reservationer. Samtliga våra reservationer har det gemensamt att de handlar om regelförbättringar och regelförenklingar på ett eller annat sätt.

Vi står också bakom tillkännagivandet om att komma åt bolagsmålvakter, som till regeringspartiernas förtret fick majoritet i utskottet. Detta gjorde David Josefsson en utmärkt presentation av, så jag tänker inte gå in på det.

Det är många som gärna och ofta talar om regelförenklingar och om att ge företagen mindre byråkrati. Jag uppfattar det dock som att den tidigare alliansregeringen hade en tydligare målsättning än dagens regering. Dagens regering har givetvis också målsättningar, men så fort något dyker upp som man tycker verkar bra eller som innehåller ordet miljö eller ordet grön blir det plötsligt en ny rapport för företagen att redovisa, en ny certifiering att följa eller någon annan extra pålaga.

Ola Möller skylldes i sitt inlägg på EU och menade att det är EU som bestämmer det vi sedan tvingas införa. Men varför ska Sverige alltid vara bäst i klassen? Varför ska vi alltid gå lite längre, kräva lite mer och lägga lite större börda på våra företag än vad vi måste?

Jag konstaterar också att Ola Möller är i opposition mot sig själv när han säger att det bästa sättet att motverka kriminella företag vore att höja aktiekapitalet. Det var ju Socialdemokraterna som genomförde sänkningen till 25 000 i aktiekapital. Man gjorde det inte i enlighet med vad alla partier här tyckte, för jag vet att mitt eget parti hade invändningar mot de 25 000 som gällande gräns för alla aktiebolag.

Vi tyckte att man skulle titta på ett system med ökande aktiekapital. Vi stod visserligen bakom tillkännagivandet om att man skulle kunna starta ett företag med 25 000, men det är inte samma sak som att det alltid ska vara 25 000.

Regeringen hade kunnat välja att lägga fram ett system där man startar sitt företag med 25 000 men där det efter en viss tid höjs till 30 000, 50 000 eller vad som vore lämpligt. Men i stället lade sig Socialdemokraterna platt för sina samarbetspartier och körde på 25 000 – och nu står Ola Möller i talarstolen och säger att det var fel. Intressant.

Fru talman! Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag i skogsbranschen, långt från Rosenbad och ministrars middagsbord. Jag upplevde då många av de extra pålagor som regeringen ständigt lägger på andra. Det var miljöcertifieringar, ADR-kort, gröna körkort och diverse olika rapporter som skulle produceras. Allt kom inte från staten och myndigheterna, men det som gjorde det gjorde minst praktisk nytta.

Staten försöker ofta detaljstyra under förevändningen att man ska komma åt dem som missköter sig. Ändå missar man alltid dem som fuskar. Anledningen är enkel: Man kommer knappast åt någon som satt i system att bryta mot regler genom att skapa nya regler. Det borde faktiskt även regeringen kunna förstå.

Även under de senaste åren har regeringen tillfört mängder av små regelförändringar som innebär nya skyldigheter och krav för företagen. Det är hållbarhetsredovisningar, mångfaldsredovisningar och utökad revision, för att bara nämna några som civilutskottet har behandlat. Men vad jag kan komma ihåg har vi inte behandlat ett enda förslag om att ta bort någon påtvingande regel eller lag.

Dessutom är flera av de uppgifter som ska tas med i dessa rapporter högst personliga och privata. Det handlar om allt från kön till hudfärg och födelseland. Allt sådant som jag är uppväxt med inte ska ha någon betydelse har plötsligt fått stor betydelse. Under uppväxten fick jag höra att i mörkret är alla katter grå och att det viktiga är hur många möss de fångar.

Företaget Tesla publicerade sin första mångfaldsrapport den 7 december förra året. I den kan vi läsa att vad man benämner som vita är överrepresenterade på chefspositioner. Det är något sjukt när man börjar benäm-

na människor efter färgen på deras hud. Läser vi vidare ser vi att 83 procent av dem i chefsposition är män, vilket är högre än i den totala arbetsstyrkan där 79 procent är män.

Eftersom siffrorna sätts i relation till varandra kan vem som helst räkna ut att när företaget ska rekrytera nya arbetare på golvet kommer de manliga cheferna högst troligt undvika att anställa alltför många kvinnor för att inte ytterligare försämra siffrorna och därigenom riskera sin egen position.

Var det verkligen den effekten som var den tänkta med mångfaldsrapporten?

Om ett företag tycker att det är givande att göra en sammanställning av de anställdas kön, hudfärg och födelseland ska de givetvis få lov att göra det. Men i mina ögon är det helt meningslöst att tvinga alla större företag att göra detta varje år. Hudfärgen säger faktiskt inget om hur bra de anställda är på att göra sitt jobb och ännu mindre om hur det är att jobba på företaget eller vilka erfarenheter och kunskaper de anställda besitter.

Anf. 88 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Den 2 december förra året stod vi och diskuterade ESF-förordningen, och Mikael Eskilandersson berättade att han hade gått in på olika webbplatser: Skatteverket, Verksam.se, Bolagsverket, Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen.

Som jag nämnde i mitt anförande den gången är det Finansinspektionen som har ansvaret.

Mikael Eskilandersson var dock tydligt upprörd över att det inte fanns information på de webbplatser han besökt. Men hade Mikael Eskilandersson gått in på Finansinspektionens webbplats hade han fått gott om träffar. Han hade också fått veta att det finns manualer, riktlinjer, frågor och svar om ESF-förordningen.

Jag frågar därför: Undanhöll Mikael Eskilandersson medvetet för dem som lyssnade på debatten att Finansinspektionen är tillsynsmyndighet och har ansvar för detta? Eller är det så att Mikael Eskilandersson inte är det som han i sitt anförande tyckte att Sverige inte ska vara, nämligen bäst i klassen, det vill säga att han helt enkelt missat detta av okunskap? Var det bedrägligt beteende eller okunskap som Mikael Eskilandersson uppvisade i föregående debatt?

Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi kanske ska börja med att förklara vad förordningen betydde och vad det var som regeringen begärde att revisorerna skulle göra. Revisorerna skulle alltså kontrollera vilket programmeringsspråk som används och vilket programmeringsspråk som årsredovisningen presenteras i. Jag tyckte att det var ytterst märkligt att lägga detta på revisorerna över huvud taget och gjorde en snabb sökning på de platser som man brukar söka på som företagare. Jag sökte aldrig på Finansinspektionen eftersom det inte är det första ställe som företagare brukar söka på.

Det är klart att man kan tänka ett varv till. Det är Finansinspektionen som i sin tur ska kontrollera efterlevnaden. Men Finansinspektionen kanske inte är det första stället man tänker på när företag ska samla information. Jag var förvånad över att inte övriga ställen, till exempel Skatteverket, hänvisade till Finansinspektionen. Det hade varit lämpligt.

Det som är mer skrämmande är att regeringen, med Ola Möllers goda minne, inte hade någon större koll på vad det handlade om egentligen utan menade att man inte var utbildad revisor, som Ola Möller framhöll i debatten. Men utbildade revisorer läser ju inte programmeringsspråk. Det som jag var upprörd över var att revisionsfirmor nu måste anställa folk som kan programmeringsspråk, vilket aldrig direkt har ingått i revisorer- nas utbildning, såvitt jag vet. Det är något nytt – en helt ny pålaga. Det är en helt annan sak att kontrollera programmeringsspråk än att kontrollera det som revisorer tidigare har kontrollerat, det vill säga att företag sköter sig och att siffrorna stämmer med verkligheten.

Anf. 90 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att Mikael Eskilander-sson inte gick in på Revisorsinspektionen, som också har tydliga länkar om detta. De är inte så många, men det finns till guidelines om just översättning av programmeringsspråk.

Jag tycker inte att det är ett problem att revisionsbyråerna måste anställa folk. Det är väl bra att människor får jobb och får arbeta. Men nå- gonstans kan man fundera på om Mikael Eskilander-sson tycker att det ut- bildningsuppdrag som han argumenterar för i debatten är slutfört nu när Finansinspektionen, som är tillsynsmyndighet, har lagt upp det så att man kan mejla och ställa frågor till exempelvis finansiellinformation-fi.se. De har alla riktlinjer och guidelines liggandes där, och jag kan tycka att det som Mikael Eskilander-sson efterfrågar är uppfyllt.

Det är ett märkligt resonemang att säga att om man går in på Bolags- verket ska de hänvisa vidare. Det är som om jag skulle gå in på Sturehof och beställa en Big Mac och så ska de säga att jag får göra det på Mc- Donalds. Om man är i branschen vet man detta. Det är inte som Mikael Eskilander-sson framhåller i debatten, att det är vilka småföretagare som helst. Jag har all respekt för Mikael Eskilander-ssons bakgrund som skogs- företagare och förstår att han inte är inne på dessa sidor. Men det här handlar om börsnoterade företag – stora tunga aktörer. Att de inte skulle veta att Finansinspektionen är tillsynsmyndighet för dem är tämligen osan- nolikt. Återigen: Jag har förtroende för de svenska börsföretagen och tror att de vet vem som utövar deras tillsyn.

Jag blir lite fundersam över att Mikael Eskilander-sson har full koll på revisionsstandarden men inte vet att Finansinspektionen har tillsynsansva- ret. Då kan jag bara dra slutsatsen att Mikael Eskilander-sson antingen drog en medveten penna eller helt enkelt inte kan frågan speciellt djupt.

Anf. 91 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Ola Möller lämnar fullständigt själva huvudsaken och hu- vudämnet när det gäller revisorerna. Problemet är att revisorerna aldrig har sysslat med programmeringsspråk. Det är inte så att det är en massa pro- grammerare som sitter på våra revisionsbyråer, och nu får de en uppgift där de ska kontrollera vilket programmeringsspråk och vilka taggar som används och så vidare.

Det är faktiskt alla aktiebolag på Stockholmsbörsen som ska producera sin årsrapport enligt dessa grundförutsättningar, med rätt programmerings- språk, rätt taggar och så vidare. Det är klart att de kommer att lösa det, men det minskar möjligheten för små revisionsbyråer att ta på sig bolag som

ligger på börsen. Det är inte alla bolag som ligger på börsen som är jättestora. En hel del av bolagen där omsätter inte enormt många miljoner. Det kan handla om hundratals miljoner, vilket egentligen inte är särskilt mycket för att vara företag. Sedan finns det bolag som Volvo, Skanska och så vidare som omsätter ett antal miljarder.

De allra minsta bolagen drabbas av precis samma regler när det gäller att producera årsrapporter. Det var att regeringen inte tycker att det är lite konstigt att revisorerna ska kontrollera programmeringsspråk som jag tyckte var det anmärkningsvärda, för det är en helt ny uppgift. Man införde den utan att lyssna över huvud taget på revisionsbyråerna. De sa att de behövde mer information, mer tid att ställa om och mer utbildning om vad detta egentligen innebär. Men det struntar regeringen fullständigt i.

Anf. 92 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6 i betänkandet. Den berör kooperativt företagande.

I civilutskottets betänkande om associationsrätt finns många intressanta och viktiga frågeställningar, som flera talare före mig har tagit upp.

För mig som centerpartist är företagarfrågor och i synnerhet småföretagarfrågor en del av själva blodomloppet, kan man säga. Detta var tydligt på statsministerns frågestund när mina partikollegor ställde frågor om just småföretagarnas situation. Vi vill verkligen lyfta fram, underlätta för och hylla dessa modiga män och kvinnor som driver företag med stor passion, för sig själva men också för att andra ska ha en arbetsplats att gå till.

Trots att vi centerpartister gärna ser att vi förenklar och förbättrar för företagare är det inte alla företagare som är goda, vilket tidigare talare har exemplifierat. Det finns de som på olika sätt fuskar till sig bidrag, letar efter kryphål i lagstiftningen och ägnar sig åt rent kriminella handlingar. Dessa avarter måste vi såklart få stopp på. Det drabbar de företagare som sköter sig, och förtroendet för en hel bransch kan bli ifrågasatt.

Fru talman! Detta kräver precision, för alltför ofta vittnar småföretagare som jag träffar om att de upplever att de känner sig misstänkliggjorda när de har kontakt med eller får frågor från myndigheter. Det är alltså en svår balansgång. Vi ska värna våra företagare som driver sina företag på ett ärligt vis, vilket de allra flesta gör, men vi ska få bort dem som ägnar sig åt kriminell verksamhet. En översyn av gällande lagstiftning för att motverka förekomsten av bolagsmålsvakter är något som vi i Centerpartiet ställer oss bakom.

Fru talman! Vi är många som har sett och förstått allvaret för företagen, som har drabbats hårt, och vi förstår vikten av att få igång ekonomin så att de som har fått lämna sina arbetsplatser får återvända dit så snart som möjligt. Men mångas tillvaro har förändrats i grunden, och en del kommer inte att bli desamma igen. Det gäller att vi verkligen vänder på alla stenar.

En del företag kommer att försvinna, men det kommer också att bildas nya. Då kan kooperativ vara en möjlighet. Att driva företag tillsammans med andra och att kunna dela arbete och ansvar är kärnan i de kooperativa värderingarna. Det kan passa unga nya företagare eller kanske den som inte tidigare tänkt tanken att starta företag. Även om Kooperationen alltid har varit stark i Sverige är det en associationsform som vi inte pratar lika mycket om som vi till exempel gör om aktiebolag. I andra länder är Kooperationen en naturlig del av näringslivsstrukturen, exempelvis i Tyskland

eller i norra Italien, vilket jag fick en stark känsla av när jag var på besök där.

Vi kan titta på Sverige. De 100 största medlemsägda och ömsesidigt ägda bolagen i Sverige omsätter tillsammans 400 miljarder kronor per år och har över 100 000 anställda.

Villkor och regler för företag ska naturligtvis vara generella. Men den kooperativa företagsformen saknar en del förutsättningar som resterande näringsliv har. Kooperativa företag, inte minst nystartade, behöver tillgång till investeringskapital. Lagstiftningen för ekonomiska föreningar behöver ses över.

Fru talman! Därför vill Centerpartiet stärka kunskapen om kooperativt företagande i utbildningsväsendet. Likaså vill vi stärka förutsättningarna för kooperativt företagande genom en moderniserad lagstiftning och tillgång till råd och stöd för just denna bolagsform.

Anf. 93 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag är glad över att vi kan rikta ett tillkännagivande till regeringen när det gäller att motverka förekomsten av bolagsmålvakter. Ekobrottsmyndigheten och Bolagsverket har talat om behovet av viss lagändring för att försvåra möjligheterna att använda bolag för brottslig verksamhet. Jag tycker att det är ganska naturligt att vi gör så mycket som möjligt för att de som handlar med dessa bolag ska kunna veta att de gör det inom rättsliga linjer. Och andra bolag bör veta att konkurrensen faktiskt bedrivs på lika villkor, det vill säga inom lagens ramar.

Fru talman! År 2010 tog riksdagen ett första steg då man minskade kravet på aktiekapital i aktiebolag från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Hösten 2019 tog man ett andra steg då man minskade kravet på aktiekapital från 50 000 kronor till 25 000 kronor.

Från en synvinkel kan dessa åtgärder se ut som alldeles riktiga. Det blir kapitalmässigt enklare att starta ett aktiebolag, då många av våra bolag som startas är fåmansbolag och i de allra flesta fall inte är i behov av så mycket investeringar för att kunna komma igång.

Statistik från 2011 påvisar att minskningen av aktiekapital till 50 000 kronor fick avsedd effekt. Antalet nystartade bolag ökade 2011 och de efterföljande åren. Även andelen av de nya företagen som startades som aktiebolag ökade från 29 procent till 35 procent.

Man kan även se att antalet nystartade företag ökade 2020 jämfört med 2019. Om det är kopplat till det minskade kravet på aktiekapital får vi se lite längre fram.

Men en effekt som man inte riktigt har tagit i beaktande är att varje nystartat företag normalt sett har likvida problem i början då intäkterna inte alltid kommer direkt men utgifterna ramlar på en direkt. Ett alldeles för litet kapitalkrav innebär att nya företag med stor sannolikhet måste starta sitt företagande ganska snart med en kontrollbalansräkning, då man väldigt fort använder de 12 500 kronor som är halva kapitalkravet i bolaget.

Inte nog med att nya företagare ska ge sig in i en helt ny värld med skatter, blanketter med mera – det krävs även att de ska ge sig in i kontrollbalansräkningens värld.

Kristdemokraterna menar att oavsett om kapitalbristen uppstår vid 25 000 kronor eller vid 12 500 kronor är det uppenbart att reglerna inte kan anses vara ändamålsenligt utformade.

Flera statliga utredningar har också beskrivit denna problematik och bland annat pekat på att likvidations- och konkursinstitutet samt straffen för brott mot borgenärer är tillräckliga för att hindra att bolag drivs vidare vid obestånd. Regeringen har också uttalat att det finns anledning att överväga behovet av att se över de nu berörda reglerna. Jag hoppas att man gör detta.

Men ni ska förstå mig rätt. Jag är inte orolig för att vi får fler konkurser beroende på om aktiekapitalet är 25 000, 50 000 eller 100 000 kronor. Jag är dock orolig för att vi har för lågt aktiekapital tillsammans med de regler som vi har i dag och som innebär en onödig oro och administration för den enskilda företagaren. Samtidigt kan en icke upprättad kontrollbalansräkning, när bolaget kan anses vara på obestånd, innebära att man kan bli personligt skadeståndsskyldig långt senare, flera år senare. Och konsekvenserna som enskild företagare kan man då ha svårt att överblicka när man är ny företagare.

Med detta vill jag nog påstå att vi har en möjlighet att se över dessa regler. Jag tror att det är nödvändigt för att en företagare ska våga vara företagare.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 2 om kapitalkravet och tvångslikvidation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 13 Militära frågor och frågor om Försvarsmaktens personal

Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU8
Militära frågor och frågor om Försvarsmaktens personal
föredrogs.

Anf. 94 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag tänkte börja med en kort tillbakablick för att man ska förstå varför vi är där vi är i dag och vart vi är på väg när det gäller det som vi nu diskuterar.

När kommuniststaterna i Östeuropa och Sovjetunionen föll samman i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet ersattes de av fria och självständiga stater som utvecklades mot demokratiska och fria länder. Det gäller inte alla. Några har inte kommit dit än, men vi får hoppas att det blir så.

Denna utveckling ledde också till att det blev en avspänning i Europa och i hela världen. Vi gick helt enkelt mot en fredligare tid. För Sveriges del när det gäller försvaret av Sverige gick vi från det som vi kallade invasionsförsvaret till det som vi kallade för insatsförsvaret, ett försvar som skulle försvara Sveriges intressen långt borta från vårt lands gränser.

Jag tycker att det är värt att påminna om detta i dag. Många gånger framstår det i den allmänna försvarsdebatten, framför allt från Socialdemo-

kraterna, som att den upprustning som nu sker sker på grund av den regering som vi har och att det är försvarsministerns förtjänst.

Jag kan bara påminna Socialdemokraterna om att om de hade styrt Sverige även under dessa år hade utgångsläget varit betydligt sämre – närmare 5 miljarder kronor sämre i fråga om anslag.

Det är alltså det säkerhetspolitiska läget i vår omvärld som har förändrats med ett alltmer aggressivt och oförutsägbart Ryssland. Kriget i Georgien och Ukraina är de stora händelser som också påverkade Sverige och synen på omvärlden och vart vi är på väg. Men det är också värt att nämna det större intresset för Arktis från Ryssland och inte minst från Kina. Det är alltså omvärldsläget som i första hand påverkar dessa saker.

Fru talman! I december i fjol antog vi här i riksdagen en försvarsproposition som stärker den militära förmågan och som rustar Sverige bättre för att möta hot, kris och krig. Det var nödvändigt, och det var absolut viktigt.

Vi var dessutom till största delen också överens i denna kammare. Det stora undantaget handlade om de ekonomiska ramarna på längre sikt. Nu är det inte detta som vi ska diskutera här i dag. Men jag kan konstatera att jag tror att vi ganska snart kommer att få anledning att återkomma till just det med hänsyn till att Försvarsmakten inom bara några veckor kommer att komma med sitt budgetunderlag. Vi får återkomma till det.

Fru talman! Den som tror att det femåriga försvarsbeslutet som nyligen fattades var slutet på att tala om försvaret har fel. Så är det naturligtvis inte. Jag vill påstå att det var startskottet. Det var det enkla, om jag får uttrycka mig så. Det är nu som det ska bli verklighet av det som riksdagen har bestämt ska ske. Det är nu som förbanden ska växa. Det är nu som övningarna ska bli fler. Och det är nu som materielen ska införskaffas och omsättas. Det är nu provningarna startar.

I och med att vi ökar vår försvarsförmåga kommer det också att komma upp saker som vi måste lösa för att kunna uppnå det som vi vill och som riksdagen har beslutat. Jag tänkte i mitt anförande ta upp tre områden som vi moderater ser som viktiga för att vi ska lyckas nå det mål som riksdagen har satt upp, alltså att stärka landets försvarsförmåga.

Fru talman! Det första området handlar om personalförsörjningen. Det är den enskilt viktigaste parametern för att vi ska lyckas öka vår försvarsförmåga, någonting som Försvarsmakten ofta lyfter fram.

Jag är naturligtvis väldigt glad och stolt över att utskottet hörsammat Moderaternas förslag om att ge reservofficerare rätt till tjänstledighet när de ska tjänstgöra i Försvarsmakten.

Det är en pusselbit, och det finns flera. Vi skulle bland annat vilja se att också reservofficerare får samma ersättning som en yrkesofficer när han eller hon utbildar våra frivilliga försvarsorganisationer, till exempel hemvärnet eller sjövärnsskåren. I dag är nämligen den ekonomiska ersättningen väldigt olika.

Ska vi lyckas att få fler instruktörer till hemvärnet, sjövärnsskåren och alla andra viktiga frivilliga försvarsorganisationer är det också en pusselbit som vi måste lägga genom att ge dem samma förutsättningar. Vi ska öka incitamenten.

Ett annat område som rör personal handlar om våra gruppbefäl, soldater och sjömän. De är tidvis tjänstgörande eller kontinuerligt tjänstgörande,

Prot. 2020/21:80
11 februari

-----
*Militära frågor och
frågor om Försvarsmaktens personal*

det vi kallar GSS/K och GSS/T. Den personalkategorin ser vi att man måste jobba mer med. Vi har alldeles för stora vakanser i dag.

Här bör man se över vilka incitament vi kan ändra på för att få människor att söka sig till och inte minst stanna kvar i de yrkesgrupperna. De kontinuerligt och de tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldaterna och sjömännen är en minst sagt viktig del i att vara insatsberedda på väldigt kort tid. Här duger det inte med att vi har för stora vakansgrader.

Det finns andra områden om man tittar brett. Man kan titta på efterlevnadsskyddet för militärer, poliser och brandmän. Det är i dag enligt vår bedömning för svagt. Ska yrken inom denna sektor som rör Sveriges både militära och civila försvar bli attraktiva och ska vi få fler människor behövs en hel bredd av åtgärder. Det var långtifrån allt som fanns med i den nyss beslutade försvarspropositionen.

Fru talman! Det andra området som vi moderater tycker att man måste se över om vi ska nå de mål som finns om ökad försvarsförmåga handlar om möjligheterna för Försvarsmakten att öva. Det är väldigt krångligt och tar väldigt lång tid i dag att få de tillstånd som krävs för att ha ett militärt skjutfält eller flygfält. De processerna är väldigt utdragna.

Här har redan Försvarsmakten hemställt till regeringen om att se förändringar för snabbare beslut. Jag vill vara väldigt tydlig här. Det handlar inte om att man ska få lägre krav vad gäller buller eller utsläpp. Det handlar i det här fallet om att besluten ska fattas mycket snabbare. Tid är väldigt viktigt.

Ett annat område handlar om miljöprövningsförordningen. Det är kanske lite krångligt. I korthet går det ut på att det i dag är svårt att kunna kombinera ett tillstånd för till exempel drivmedel till en hemlig bergsanläggning utan att sekretessen röjs. Här finns det många fler saker att göra.

Fru talman! Det tredje och sista område jag vill avsluta med att lyfta upp är veteranfrågan. Det har gjorts en hel del på det området de senaste åren. Det är glädjande. Men vi moderater tycker det är dags att ta nästa steg och inrätta ett fristående svenskt veterancentrum.

Här skulle kompetens och kunnande kunna samlas tillsammans i vård- och stödinsatser. Vi vill se en samlingsplats för personal som varit utomlands på tjänstgöring och för anhöriga till dem. Vi tycker att de män och kvinnor som många gånger satt sina liv på spel för frihet, fred och demokrati förtjänar ett stöd på allra bästa möjliga vis.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till reservation 3 som rör veteraner och veteranstöd.

Anf. 95 ROGER RICHTHOFF (SD):

Fru talman! Jag håller i mångt och mycket med tidigare talare, men jag vill göra ett litet påpekande. Förslaget angående tjänstledigheten som ska kompenseras för reservofficeren har vi tidigare lagt fram. Att vi nu går samman för att förhoppningsvis få en majoritet i riksdagen för ett tillkännagivande beror på att vi tycker att det är bättre än ingenting. Det är riktigt bra i många stycken.

Vi hade i vår del även tagit med de civila. När civilplikten återinförs kommer man också att hamna i den sitsen. Det hade varit bra om vi haft med även de delarna som nämndes plus detta. Vi återkommer med den motionen för att se om vi kan få stöd för den.

Det skulle också vara intressant att höra vad övriga partier tycker. Är ni också beredda på att verka för och tycker att det är bra att de reservare som finns ska få tjänstledigt? Det hade man förr. Jag hade på min bataljon reservofficerare som tjänstgjorde. De fick då tjänstledigt för detta. I vissa stycken när det var väldigt svårt att få tjänstledigt fick man även ta reservare från andra ingenjörsförband. Det fungerade också. Men det kräver naturligtvis en viss planering, eftersom stora övningar planeras långt i förväg.

Jag kommer att beröra frågan om reservofficerarna lite mer. Det är viktigt att man nu återinför även reservofficersutbildningen på funktionsskolorna. Det finns ett antal. Jag tror att det fanns sju, och det fattas ett antal. Det gäller fältarbeten, för att ta ett exempel, och artilleri och luftvärn.

Det beror ofta på att man inte har tillräckligt många elever. De kommer kanske vartannat år. Det är viktigt att man stöder detta och återinför även reservofficersutbildningen där på deras skolor. Reservofficerarna har sina steg. Det är ofta från kompanibefäl, KB, eller på värnpliktsutbildningen på 15 månader. Därefter kunde man gå ROK1, reservofficerskursen 1, och sedan 2:an och 3:an och tjänstgöra på förbanden.

När de kallas in till tjänstgöring har de en viss lön, låt oss säga 40 000–50 000 kronor. Kallas de in ska de priskompenseras upp till det. De ska inte göra en ekonomisk förlust. Då tappar vi också. Man måste se till att man priskompenseras upp till den nivå man hade innan man kallades in. Det tycker vi är en viktig del i detta.

Det viktigaste är väl egentligen en annan del, som man själv påpekar i en skrift. Det handlar om att man har en kontaktperson. Jag tror att man beskriver det som en handläggare på förbanden. Det hade man också tidigare. Han sysslade inte bara med reservare. Det var en kontaktperson som man kunde ringa till. Då fanns inte e-post och sådant. I början fanns det inte heller några telefoner, i varje fall inte mobiltelefoner. Det handlar om satsningar på reservofficerare. Det är en av våra prioriteringar i kommande budgetar.

Sedan tänkte jag beröra marinen lite grann. I den satsning som vi har gjort ekonomiskt har vi satsat på armén. Det har varit en kraftfull satsning där med all rätt. I de kommande delarna kommer vi även att satsa på armén vad gäller logistikförband, fältarbetsförband och förbindelsebataljoner. Det måste upp så att vi får en jämnhet i förbanden och en bra balans i våra krigsförband.

I det här stycket ser vi också nya luftvärnsrobotsystem. Där har vi lagt fram förslag om kamrobotar. Det finns andra typer och andra robotar, men det här är ett mycket bra system. Man kan packa detta på Visbykorvetterna. Där vill vi tillföra ytterligare korvetter och ytterligare marina stridskrafter. Det kommer vi att återkomma till. Min talartid räcker inte alls till för att ta upp detta. Men det är en viktig bit, och vi kommer att satsa på marinen och även logistikbataljonerna där i de kommande delarna.

Hur ser det ut med armén, flyget och marinen? Först och främst ska ledordet vara den väpnade striden. Det är det ledord som ska stå över allt. Det är den väpnade striden som gäller. Allt annat är bra att ha, men det här är ledordet. Du ska vara beredd att dö, du ska vara beredd att döda och du ska vara beredd att skicka andra i döden. Det är precis detta det handlar om, och ingenting annat – den väpnade striden. Därför ska vi alltså bli så bra som möjligt på den.

Vi ser att utbildningsplatserna är för få. Sverigedemokraterna har tidigare motionerat om det här, och vi tycker alltså att man ska öppna en militärhögskola i Boden. Boden har militär trupp, vilket är väsentligt i det här stycket. Man behöver en högskola där. I samband med att de värnpliktiga volymerna ökar har vi under ett antal år motionerat om att man ska öppna ett rekryteringskontor, och vi har pekat ut Luleå som en lämplig plats för detta.

Det finns ytterligare en sak som oroar oss och som vi kommer att se över: Varför har man kallat in värnpliktiga med en skattning på muskelfaktor 3, 4 eller till och med ännu lägre? Detta är mycket allvarligt. Hur ska de orka med denna tunga tjänstgöring i vissa fall? Vi har kontaktat myndigheterna, och detta är ett direktiv från Försvarsmakten. Det här måste vi se över. När jag gjorde värnplikten gällde en skattning på 7 eller 8. Vi som byggde broar hade minst muskelfaktor 8 på den tiden. Det här är viktigt för att inte förstöra ryggar och annat på de kvinnor och män som ska orka med detta.

Jag har redan nämnt rekryteringskontoret, och jag ska nämna lite om budgeten när vi ändå är inne på den. Det här ska betalas, och därför har Sverigedemokraterna som enda parti hittills lagt fast tvåprocentmålet till 2030. Vi ser att andra partier, Moderaterna och Kristdemokraterna, vill ha en reell förstärkning efter 2025. Jag tror att man också kommer in på att lägga fast 2 procent som ett tydligt mål att gå mot. Vi tror att det är väldigt viktigt att göra det tydligt.

När man pratar om budgeten kan vi se det här på två olika sätt. Anningen har man ett mål, för till exempel värnkraft, och ser vad det kostar, och så tillskjuter man dessa medel. Det är den politik som vi vill ha. Eller också gör man som nu och anpassar målen och säger: De här pengarna får ni, men den målsättning vi tog fram för värnkraft gäller inte. Då får man börja jobba om och se vad man får för pengarna. Vänd om det här, och se till att man tilldelar de resurser som finns!

Vad gäller utbildning i övrigt tycker vi att den särskilda officersutbildningen, snabbkursen, ska läggas ned. Varje yrke kräver sin utbildning. Denna profession inom militären har 180 poäng i krigsvetenskap. Det kan man inte ersätta med 180 poäng i något annat ämne, som man nu gör. Man minskar därmed tiden för officersutbildningen när det gäller krigsvetenskapen. Den kan man dra ned på, och detta är fullständigt orimligt. Den officeren är inte lika kunnig som de övriga.

Jag brukar ta läkarutbildningen som ett exempel. Läs ett år naturvetenskap eller grekisk mytologi så kan du kapa läkarutbildningen med något år! Den läkaren är det ingen som vill gå till. Här måste man tänka om, och jag återkommer i det stycket.

Anf. 96 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Jag kommer att prata mest om personalfrågorna, för jag tycker att de är mest angelägna. Men jag ska även prata lite om miljöfrågor och veteranfrågor.

Jag lyssnade på överbefälhavaren under Folk och Försvar. Han lyfte fram att personalförsörjningen i Försvarsmakten är den största utmaningen man har framöver. Centerpartiet instämmer till fullo. Precis så är det, och jag är väldigt glad för den betoningen och att han sa precis så.

Vi markerar också från vår sida att det är precis nu vi lägger grunden inför 2025. Man måste tänka långsiktigt vad gäller personalförsörjning. Även om vissa regementen inte ska etableras förrän 2025 måste man börja planera för det nu och hänga på de initiativ som kommer från kommuner och regioner och kringliggande nätverk. Då är det såklart inte så lyckat om vi får signalen att det eventuellt inte blir utbyggt enligt den takt som ska råda. Det motverkar faktiskt personalförsörjningen.

Det vi upplever nu är en tydlig svacka. Vi har haft en låg utbildningsnivå under lång tid beroende på en annan inriktning på försvarspolitik. Nu kräver vi både ökad beredskap och ökad utbildning av värnpliktiga. Det gör att det blir brist på officerare, och vi har också en åldrande officerskår. Det är den svackan vi diskuterar nu, och den kommer vi att ha i ungefär tio år framåt.

Detta innebär att det är en väldigt stor utmaning. Vi vet att inom tio år går ungefär var femte yrkesofficer i pension. Men det finns också möjligheter i och med pandemin. Undersökning från till exempel Kantar Sifo visar att statliga jobb nu är mer attraktiva. Det beror på att man vill bidra till samhällets viktiga uppdrag, men de statliga jobben är ju också tryggare. Jag tror att det går att hänga på denna trend och att Försvarsmakten kan underlätta sin rekrytering tack vare det här.

När det gäller personalrekrytering säger Centerpartiet inte att det är ett stort grepp utan en stor palett av åtgärder som måste till. Det är många som har ansvaret – det är Försvarsmakten, men det är även avtalsparterna, Officersförbundet och Arbetsgivarverket, och dessutom politiken, alltså vi.

Jag tänkte lyfta fram några åtgärder som Centerpartiet ser som de lägst hängande frukterna och det som är viktigast att börja med.

Den absolut enklaste, och den som jag tror är den mest givna, är gruppen yrkessoldater, GSS/K, GSS/T – det finns lite olika benämningar på dem. De har ett system med visstidsanställningar, nämligen åtta år plus en förlängning på fyra år. Det gör att de som kom in först 2010 inom ett år faller inom gruppen som inte får fortsätta. Det tycker vi är väldigt dumt. De borde i stället permanentanställas och heltidsanställas och gå vidare till att bli specialofficerare. Ta bort regeln med visstidsanställning för den här gruppen! Det skulle vara den lägst hängande frukten.

Vi ser att värnplikten såklart är central för att det här ska fungera framåt. Vi måste snabbt komma upp till 8 000 värnpliktiga.

För att gynna officersförsörjningen framöver behöver man inte uppfinna hjulet. Man kan använda det som har varit tidigare och som har fungerat, nämligen att återskapa kompanibefäl och plutonsbefäl. Det är viktigt. Detta är alltså de längre utbildningarna på 15 månader. Det är de som skapar ett flöde in i yrket. Så har det varit förut, och vi vill gärna återskapa det.

Det finns också andra åtgärder som jag tycker är rimliga. Det finns ett erbjudande för parterna på arbetsmarknaden att förlänga anställningen och skjuta fram pensionsåldern, som är 61 år i dag, till 65 år. Man sparar alltså fyra år. Detta kan man stimulera via vissa åtgärder vad gäller både lön och utvecklingsmöjligheter. Det skulle vara väldigt välkommet för att motverka svackan.

Lönesättningen totalt sett är givetvis central. Just nu är det faktiskt så att ingångslönerna för militära uppdrag är de näst lägsta av alla inom För-

svarsmakten. Det kanske inte är rimligt om vi ska stimulera den militära rekryteringen framöver.

Det gäller också att värna återvändarna. Mitt hemregemente P18 som vi har återstartat har i hög grad varit, och är, bemannat med återvändare. Det är alltså de som tidigare har varit i yrket och sedan i det civila i 15 år som nu återvänder. En detalj är att när man väl återvänder efter 15 år kommer man tillbaka på samma lönenivå som man hade när man lämnade yrket för 15 år sedan. Det är givetvis inte rimligt. Jag vet att man inom P18 tappar 80 procent av sina officerare, som går i pension.

Det gäller att värdera specialistofficerarna rejält mycket, och det finns många olika delar som vi ska fortsätta med.

En grundläggande grej är att vi måste få till en jämställdhet som verkligen fungerar. Man måste kunna vara i det militära, som värnpliktig eller anställd, utan trakasserier och kränkningar. Jag vet att Försvarsmakten och ledningen har markerat stenhårt i de fall som har varit, vilket är jättebra. Men när vi hör dessa signaler märks det att detta inte alltid har sipprat ned till fotfolket. Det finns en hel del gammal kultur att ta tag i. Detta är en hygienfaktor om man ska kunna rekrytera personal framöver.

Jag är väldigt stor optimist. Det kommer att gå alldeles utmärkt bra att rekrytera i det läge som vi har just nu.

Jag ska också säga några saker om miljösidan. Vi är väldigt nöjda med att ha fått in skrivningar i regleringsbrevet om villkorade tillstånd vad gäller vindkraft och andra ansökningar. Det ser vi som en stor framgång. Det kommer att underlätta samexistensen mellan Försvarsmakten och totalförsvarets behov av förnybar energi. Totalförsvaret kommer att bli starkare ju starkare energiförsörjning vi har. Det stärker med en decentraliserad elproduktion som möjliggör e-bränsle och vätgas i stället för import av rysk olja.

Miljötillstånden är en kär fråga för mig som gotlänning. Jag ska säga några ord om Tofta skjutfält, som är ett exempel på hur dagens lagstiftning leder till en juridisk konflikt som låser en väldigt stor del av Gotlands utveckling.

I dag har Tofta skjutfält ett påverkansområde där det bor 4 400 människor. Det är okej enligt tillståndet, som är tills vidare. Skulle det komma till en bostad till skulle dock hela verksamheten känna sig hotad. Det är givetvis en helt absurd tolkning, men det är den juridiska konflikten som vi står inför. I verkligheten är det väldigt få som är störda, men detta gör att en väldigt stor del av Gotlands utvecklingsyta låses.

Man har också fyra utspridda platser som kallas skjutplatser för indirekt eld. Skulle man kräva tillstånd för påverkansområden runt dem på samma sätt skulle militären blockera 40 procent av Gotlands yta med dagens lagtolkning.

Så här kan vi faktiskt inte ha det. Vi måste hitta en samsyn och möjligheter för försvarets intressen att samexistera med bostadsintressena utan att sänka kraven. Den nöten måste vi hjälpa till att knäcka allihop.

Till sist vill jag säga att jag när det gäller veteranfrågorna instämmer i väldigt mycket av det som Jörgen Berglund från Moderaterna sa. Vi behöver jobba vidare med ett veterancentrum, gärna enligt norsk modell.

Med det yrkar jag bifall till reservation 9.

Anf. 97 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Kollegor i utskottet! Hej till alla er som tittar och lyssnar där hemma!

I dag debatterar försvarsutskottet en stor mängd motioner som handlar om personalfrågor. För Vänsterpartiet yrkar jag bifall till reservation nummer 1, som gäller vår motion om Plikträdet. Jag återkommer till den lite senare.

Fru talman! Det har nu gått ungefär ett år sedan coronapandemin började. Det har såklart berört många politikområden och många utskott i riksdagen. För oss i försvarsutskottet har frågorna om krisberedskap, om civilt försvar och om hur vi får ett robust samhälle som står emot stora störningar blivit ännu mer aktuella än vad de tidigare har varit.

En av de stora lärdomarna under det här året har varit betydelsen av välutbildad personal, goda arbetsvillkor och att engagerade människor kan hjälpa till när det verkligen behövs som allra mest. Under året har personal och engagerade inom Försvarsmakten, hemvärnet, de frivilliga försvarsorganisationerna, kommunernas frivilliga resursgrupper, Röda Korset och många andra stora och små ideella föreningar gjort enorma insatser för att vi ska kunna ta oss igenom pandemin. För det vill jag säga ett väldigt stort tack.

Men vi måste också vara lite försiktiga med hur och med vad vi förväntar oss att framför allt Försvarsmakten och dess personal ska kunna hjälpa till. Försvarsmaktens och hemvärnets stöd till det civila samhället vid kriser ska vara stort. Vi behöver använda alla resurser tillsammans för att motarbeta kriser. Men vi måste också ha med oss att det samtidigt finns ordinarie arbetsuppgifter att göra. En lärdom efter pandemin är att den civila organisationen för kriser, till exempel hur vi står emot bränder, översvämningar eller pandemier, måste bli mycket större och mycket starkare.

Fru talman! En viktig förutsättning för Försvarsmaktens personalförserjning är värnplikten. Alla ungdomar som fyller 18 år mönstrar och prövas för möjligheten att göra värnplikt. Vänsterpartiet tycker att detta är väldigt bra. Värnplikten garanterar en folkförankring av Försvarsmaktens verksamhet. Att så många olika människor som möjligt med olika bakgrund, olika utbildning och olika intressen deltar i försvaret av Sverige gör vårt land både säkrare och tryggare för alla.

Fru talman! För att de värnpliktiga ska få bästa möjliga utbildning och för att deras tillvaro under värnplikten i övrigt ska vara så bra som möjligt behövs ett fungerande pliktråd. Plikträdet är ett medinflytandeorgan som väljs av de värnpliktiga och har i uppgift att tillvarata de värnpliktigas intressen, att föra dialog om förändringar och förbättringar samt att granska det som rör de värnpliktigas tillvaro. Det är en viktig instans för folkförankringen och ett sätt för samhället att garantera att den utbildning som vi har bestämt ska vara tvingande för dem som väljs ut också är så bra som absolut möjligt.

Sedan det första nya Plikträdet sedan värnplikten återinfördes valdes våren 2019 har rådet uppmärksammat en del organisatoriska problem. Plikträdet saknar möjlighet att arbeta självständigt – till exempel har det inte nödvändiga kansliresurser till sitt förfogande.

I dag är Plikträdet en del av Försvarsmakten. Det hindrar rådet från att bedriva en självständig verksamhet. Det skulle därför behövas en förändring i den förordning som reglerar medinflytande i verksamheten för att

göra den mycket mer oberoende och självständig. Vi är glada över att flera partier stöder det här arbetet och hoppas kunna titta vidare på detta framöver för att kunna få en förändring i förordningen.

Fru talman! Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Sedan värnplikten återinfördes är den könsneutral. Det är otroligt viktigt att kvinnors deltagande i försvars- och säkerhetsarbetet ökar. Det är avgörande att både kvinnor och män är med för att vi ska kunna ha ett robust samhälle som står emot kriser och akuta händelser.

Försvarsmaktens verksamhet släpar lite efter när det gäller jämställdhet: 17 procent av de värnpliktiga är kvinnor. Det är ganska långt från en minimidefinition av vad jämställd verksamhet betyder. Men – man ska inte vara för negativ – Försvarsmakten arbetar väldigt hårt för att förbättra jämställdheten. I den utåtriktade kommunikationen framhäver man verkligen kvinnor, man gör framsteg när det gäller bättre utrustning och material och man tar jämställdhetsfrågorna på stort allvar. Det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter med detta arbete men också att man berättar om det arbete man gör och fortsätter att lyfta fram kvinnor som förebilder så att de nya kvinnor som går in i värnplikten vet att de har personer att se upp till.

Att överlag göra Försvarsmakten och hela försvarsverksamheten mer synlig i samhället och mer begriplig för allmänheten är också viktigt för att öka förståelsen för vad en modern försvarsmakt egentligen är och därmed förhoppningsvis öka både kunskapen och motivationen att själv vilja delta.

Fru talman! I detta betänkande behandlas också Vänsterpartiets återkommande motion om att ta bort systemet med att Försvarsmakten förser hovet med adjutanter. Adjutanter är högt utbildade officerare med lång erfarenhet som lånas ut till kungen och kronprinsessan för att göra allehanda sysslor under dagarna, en månad om året på ett rullande schema. Dessa bör definitivt ersättas med anställd civil personal. Vi har inte råd att låna ut våra bästa officerare till kungen. Våra officerare ska självklart göra det de är utbildade till att göra.

Vänsterpartiet står också bakom utskottets enhälliga tillkännagivande om att reservofficerare bör ges möjlighet till tjänstledighet för att tjänstgöra inom Försvarsmakten. Det skulle göra det enklare att delta i försvarrets verksamhet samtidigt som man har ett civilt yrke som huvudsaklig sysselsättning.

Fru talman! Försvarsmaktens verksamhet innebär, precis som räddningstjänsten, polisen och andra liknande verksamheter, stora risker. De ställer höga, framför allt fysiska, krav och är igång dygnet runt. För att verksamheterna ska fungera måste vi arbeta för att personalen ska ha så bra villkor som möjligt, så att man vill stanna i yrket under en längre tid, under hela sina yrkesverksamma tid.

Löner är inte en fråga för oss inom politiken. De sätts såklart i förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Så ska det också vara. Men det är viktigt att vi ser till att det finns utrymme i budgetarna för att höja lönerna för den personal som är anställd inom Försvarsmakten men även många andra viktiga yrken i vårt samhälle.

Löner, bra arbetsmiljö och goda arbetsvillkor är förutsättningar för en modern och välfungerande försvarsverksamhet i Sverige framöver.

Anf. 98 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi *Militära frågor och frågor om Försvarsmaktens personal*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 under punkt 6 om ett svenskt veterancentrum.

När vi talar om militärt försvar måste vi först konstatera att vi lever i en osäker tid. Hoten mot Sverige har ökat. Inte långt härifrån, faktiskt på kortare avstånd än till Bryssel, ligger Belarus och dess huvudstad Minsk, där vi ser oroligheter. Sedan 2014, en lång tid, pågår också ett krig i östra Ukraina. Det är lågintensivt, men det pågår alltjämt. Vi ser också tuffare övningsmönster i Östersjön.

Vi har ett ansvar för att kunna svara upp och försvara oss. Jag blev för tio år sedan verksam i riksdagens försvarsutskott och har under de åren försökt vara en röst för att vi måste satsa på vårt försvar. För Kristdemokraterna är det en hjärtefråga att vi kan försvara oss. Vår frihet är värd att försvara.

Före jul togs ett beslut om försvarsinriktning. Den är bra. Det görs rejäla satsningar. Vi är överens om tagen för den första perioden. Men vi har påpekat att det måste vara ett tioårigt perspektiv. Jag tror att kammaren och de som lyssnar och tittar på det här inser att det går lätt att riva ned någonting, men att bygga upp en försvarsförmåga tar tid. Därför har vi hela tiden sagt i Försvarsberedningen att det måste vara ett tioårigt perspektiv.

Kristdemokraterna gick tillsammans med Moderaterna fram med att vi vill att trappan, som tittarna säkert känner till och som ökar med 5 miljarder om året, skulle behöva fortsätta. Det hade redan nu behövt läggas fast för 2026 och 2027. Då hade man kunnat säkra finansieringen. Det är inte bra eller trovärdigt att peka ut militär förmåga som behövs men att inte lägga fram pengarna. Det var vår kritik mot beslutet. Det måste nu rättas till.

Det vi sa i Försvarsberedningen var att ett militärt angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Om man har den förståelsen måste man agera och se till att ändra på och rätta till de brister och problem som finns.

Hur bygger man militär förmåga? Det skulle jag kunna hålla ett långt anförande om. Men i grunden handlar det om att ha uppfyllda förband, att ha ändamålsenlig och rätt materiel och att man övar. Det är inte rocket science. Det är tydligt att det är på det sättet.

När det gäller ändamålsenlig materiel är det bekymmersamt att vi har långa reparationsköer och gammal materiel. Här finns något att jobba med. Det är viktigt att hänga med i utvecklingen och att vidta steg så att det inte blir förseningar. Det är ett skäl till att vi varnade för att inte nu lägga fast finansieringen. Vi har inte råd med förseningar. Det är en viktig sak.

Fru talman! I fråga om övningar är det viktigt att förstå att mycket handlar om övningstillstånd. Det måste hänga med under kommande år. Det får inte dras i långbänk. Det får inte dra ut på tiden.

Jag kan ta Uppsala, som jag kommer från, som exempel. Där kommer det nu att satsas på F16. Det är positivt att flottiljen återuppstår. Flygvapnet leds därifrån. Förhoppningen är att vi i och med nästa beslut också kan få två divisioner. Det skulle behövas för att försvara huvudstadsområdet. Men de och andra flygplatser kommer nu att behöva rejält utökade tillstånd för flygrörelser. Det är självklart. Då vill det till att man hänger med i processen, så att det inte blir förseningar och dras i långbänk.

Prot. 2020/21:80

11 februari

-----

*Militära frågor och
frågor om Försvars-
maktens personal*

Det går inte att välkomna och vara glad för satsningen – jag tänker på Gotland – utan att förstå att det bullrar. Har man köpt ett hus nära ett militärt område måste man förstå att man får räkna med en del buller. Det måste gå hand i hand, så att vi inte får se förseningar och fördröjningar. Då kan viktig militär förmåga gå förlorad.

När det gäller uppfyllda förband har det under lång tid varit ett stort problem i Sverige att vi har haft förband som inte har varit uppfyllda. Det såg vi till exempel under Auroraövningen. Det känner säkert många igen. På papperet har vi två armébrigader. Men det var bara en som övade under Aurora. Det var bara den som var uppfylld.

Nu är det viktigt att det blir uppfyllda förband, så att vi kan öva på riktigt och få militär effekt. Flera talare har varit inne på det, och Försvarsmakten har poängterat att den sannolikt viktigaste frågan är att få uppfyllda förband.

Då behöver man också bli en attraktiv arbetsgivare. Vi vet exempelvis att det är ett problem att soldater och även officerare slutar i förtid. Därför är det viktigt att Försvarsmakten hänger med i löneutvecklingen, så att man inte halkar efter.

Kristdemokraterna har pekat på att det också skulle kunna införas boenden av studentlägenhetskaraktär för att underlätta för soldater med låga löner. De ska inte behöva hoppa av för att de inte kan betala för sitt boende på grund av att de har för dåligt betalt.

Man skulle också kunna införa välfärdsofficerare på garnisonerna. De skulle kunna tillse sociala frågor och vara ett stöd för anhöriga.

Avslutningsvis är också veteranpolitiken viktig. Försvarsmakten har sedan 1948 deltagit i internationella insatser och har gjort stora, viktiga och fantastiska insatser på många ställen runt om i världen. Vi vet dock att många har ådragit sig skador, fysiska men också psykiska. Vi har inte varit tillräckligt bra på att stötta våra veteraner. I andra länder, exempelvis Amerika, har det alltid varit en självklarhet att stötta veteraner och att se till att de får bra villkor.

Det har skett mycket på senare år. Det är väldigt positivt. I vår reservation påpekar vi dock att ett fristående svenskt veterancentrum behöver inrättas. Där skulle man kunna få kostnadsfri hjälp i form av stödsamtal och vårdkompetens. Detta skulle kunna ges efter avslutad militärtjänst. Veterancentrumet skulle kunna bistå soldater i karriärväxling. Centrumet skulle vara fristående och utgöra en mötesplats för såväl soldater som anhöriga och frivilliga.

Sammanfattningsvis är läget för Sverige även fortsättningsvis tufft. Vi har en förhöjd hotbild, vilket vi måste ta med i beräkningen. Det är därför viktigt att detta blir verklighet. De punkter som jag tog upp i mitt anförande är viktiga pusselbitar för att vi ska nå dit.

Anf. 99 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 10. Jag tror inte att jag gjorde det i mitt anförande.

Jag vill ställa ett par frågor till Mikael Oscarsson. Sverigedemokraterna har lagt ett förslag, vilket är välkänt, om 2 procent till 2030. Jag vet att även Oscarsson och KD pratar om tvåprocentsmålet. Vi lägger dock fast ett sådant. Överväger ni att lägga fast ett sådant mål till exempelvis 2030, så som vi har gjort? Jag vet att ni har satsat pengar även efter 2025 –

2026 och 2027. Det blir ansenliga summor. Men hur är det med att ha ett sådant mål?

I vår budget lägger vi fast en treårsbudget. Vi har låtit riksdagens utredningstjänst undersöka detta, och där har man sagt att det är okej. Det skulle innebära stora fördelar för uppbyggandet av militären, men även det civila samhället, om man fick flytta resurserna. Om man har en treårsbudget kanske man inte använder pengarna det första året med hänsyn till de utredningar som pågår om den civila delen. Det togs bland annat upp i rapporten *Motståndskraft*. Av detta skäl vore det kanske lämpligt med en treårsbudget. Jag är förvånad över att ni inte stöder förslaget, och jag vill gärna ha en kommentar till det.

Jag vill även höra er uppfattning om hemvärnet. Det har vi inte berört nu. Men i beredningen tog vi upp att vi vill ge dem ökade resurser i form av drönare, övervakningscensorer med mera. Det handlar bland annat om mörkerriktmedel.

Jag vill alltså få en kommentar om hemvärnet liksom om övriga frågor, bland annat treårsbudgeten.

Anf. 100 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Roger Richthoff, för frågorna!

Det är väldigt viktigt att betala för sig. Jag hoppas att det av mitt anförande framgick att detta var vår kritik mot regeringen. Vi anser att det inte är trovärdigt att peka ut vilka militära förmågor som behövs om man inte lägger fram pengar. Detta ställde jag en fråga om till försvarsministern. Jag undrade hur vi skulle kunna tro på att han kommer att ha pengar om tre år om han inte har pengar i dag. Det finns ju också risk med förseningar.

Vi lade därför fast att det hela ska öka även 2026 och 2027. Det skulle frigöra 45 miljarder fram till 2030. Ett sådant tioårsperspektiv är väldigt viktigt att ha.

Kristdemokraterna vill att Sverige ska gå med i Nato. Vi borde göra en uppgradering. Vi är i dag nära partner till Nato, vilket är bra, men vi borde också bli fullvärdig medlem.

Sverige är det land i vårt närområde som satsar allra minst på försvarsmakt. Vi ligger i dag på 1 procent. Det duger inte. Vi anser och har sagt under lång tid att Sverige bör ha målsättningen att gå med i Nato. Men under tiden ska vi också se till att satsa de pengar som krävs. Därför har vi och övriga borgerliga partier slagit fast att Sverige senast 2030 ska nå upp till målet om motsvarande 2 procent av bnp. Annars är vi inte trovärdiga och kan inte se vare oss själva, våra barn eller våra grannländer i ögonen.

Roger Richthoff ställde flera andra frågor, men jag vill hinna ställa frågan om varför Sverigedemokraterna inte är med om att driva frågan om ett fristående svenskt veterancentrum. Detta stöder ju Moderaterna. Varför gör inte Sverigedemokraterna det?

Anf. 101 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag fick inte svar på min fråga om hemvärnet. Det var kanske inte så viktigt för Mikael Oscarsson. Jag upprepar detta: Det finns behov av ökade resurser. Det är en oerhört viktig del. Det finns ungefär 22 000 soldater i hemvärnet. Men det här är kanske inte så viktigt för er.

Ja, vi har lagt fast tvåprocentsmålet och vill att det ska lagstadgas. Välkommen i klubben!

Prot. 2020/21:80
11 februari

-----
*Militära frågor och
frågor om Försvarsmaktens personal*

Jag fick ingen kommentar om treårsbudgeten.

För övrigt var jag med och skrev Försvarsmaktens första miljöhandbok. Den skrevs tillsammans med Norge, Danmark och Finland för många år sedan. Den behöver säkert förbättras avsevärt. Vi har ju talat om det här. Jag har bett riksdagens utredningstjänst att titta på hur det ser ut med bullerzoner, som det så vackert heter. Jag hade tagit Kungsängen som exempel. Där får man inte bygga ut ens en veranda, då det ligger inom en bullerzon. Varför förhåller det sig så? Kommunen säger ju ja, men när man frågar Försvarsmakten får man alltid ett nej som svar. Det innebär bland annat komplikationer med överklaganden. Detta är ett stort problem.

Enligt RUT, om jag sammanfattar det hela, krockar miljöbalken med annan lagstiftning. Detta behöver därför ses över. Denna fråga kommer jag senare att rikta till Socialdemokraterna och i viss mån deras stödpartier.

Vad gäller Nato säger vi ett tydligt nej. Varför? Jo, för om vi går med i Nato gör förmodligen också Finland det, även om vi inte vet det. Att göra Östersjön till ett Natoinnehav utgör definitivt ingen stabiliserande faktor i vår del av Europa.

Anf. 102 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Låt mig först ta upp frågan om Nato. Det är välkommet att Sverigedemokraterna har tagit steget och vill vara med på att vi ska ha samma inställning som Finland, det vill säga ha en Nato-option. Jag hoppas dock att ni i likhet med en majoritet av era väljare vill ta det följdriktiga steget till medlemskap. Men vi får ta ett steg i sänder och vara glada över det som finns i dag.

Hemvärnet är ytterst viktigt. Frivilligorganisationer över huvud taget liksom hemvärnet har varit en hjärtefråga för Kristdemokraterna i alla tider. Vi har slagits för dem i Försvarsberedningen, vilket Roger Richthoff vet, för att de ska få ökade resurser. Det duger inte att bara säga att de ska göra den ena eller andra saken om man inte ger dem utrustning. Det håller inte. Det är därför viktigt att det här hänger ihop. Utan hemvärnet vore vårt försvar väldigt litet. Hemvärnet är en grundbult i hela vårt försvar.

Jag vet inte riktigt vad Roger Richthoff avser; vi har sagt att vi vill ha den här 5-miljardersökningen och sedan gå vidare. Vad jag förstod stöder även Roger Richthoff detta. Han verkar i likhet med oss vilja att Sverige senast 2030 når upp till 2 procent.

Jag tror att Roger Richthoff i hastigheten glömde att säga något om varför Sverigedemokraterna inte stöder ett fristående svenskt veterancentrum. Det kan han svara på vid ett annat tillfälle.

Anf. 103 LARS THOMSSON (C) replik:

Fru talman! Det är ett nöje att höra ledamoten Mikael Oscarsson, som jag hyser stor respekt för. Han har suttit tio år i försvarsutskottet. Själv har jag bara suttit där i två och ett halvt år. Det innebär att han kan mer, men det gör också att jag ställs inför olika frågor.

Som ledamoten hörde beskrev jag effekterna av en återetablering av militären på Gotland. Det gäller Tofta skjutfält och det som kallas externa skjutplatser för indirekt eld som kan blockera upp till 40 procent av Gotlands yta för bostadsbyggande.

När jag hör ledamoten Oscarsson beskriva Uppsala och återetableringen där slår det mig tydligt att man riskerar en exakt parallell. Då ska det

till nya miljötillstånd, och det blir nya påverkansområden. I det läget är det inte bara Uppsala som riskerar att begränsas, utan med dagens lagstiftning är det hela Upplands län som riskerar att begränsas. Då pratar vi alltså om en begränsning av bostadsbyggande i väldigt vid bemärkelse, utan någon ersättning över huvud taget till berörda fastighetsägare som annars hade förväntat sig att kunna bygga och exploatera. Om vi inte får en förändrad lagstiftning kring det här miljötillståndet blir det alltså dramatiska konsekvenser på de återetableringsställen vi ser. Vi har även ett annat exempel i Skåne, kring Revingehed.

Min konkreta fråga till ledamoten Oscarsson är därför: Är Kristdemokraterna beredda att stödja Centerns förslag att förändra reglerna kring miljötillstånd så att man kan få samexistens med bostadsbyggande utan att sänka kraven för militären?

Anf. 104 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt engagerat mig i detta med övningsområden under många år. Det hänger nämligen så tätt ihop, detta med fullt uppfyllda förband, materiel och övningar. Utan de tre komponenterna får man ingen militär förmåga.

Under dessa tioårsperioder har det flera gånger varit fall uppe där det har varit väldigt nära ögat, om man säger så. Jag tänker exempelvis på ett fall i Blekinge där det fanns planer på en vindkraftspark och annat som hade gjort att man tog bort möjligheten för flygvapnet och marinen att öva. Det finns få ställen kvar; en gång i tiden hade vi mängder med övningsområden i Sverige, men de har minskat. Därför är det väldigt viktigt att vara rädd om de här områdena, för ska man ha en militär förmåga måste man kunna öva – och då måste det få bullra.

Jag har inget emot att titta över om det finns saker och ting i lagstiftningen som kan göras med samexistens, utan det låter som någonting man kan titta på. Men det får inte på något sätt hindra våra möjligheter att öva. Det var det jag ville skicka med nu. Det finns orter som har all anledning att vara glada för de satsningar som görs och välkomna dem. De behövs och är nödvändiga för att bygga upp den militära förmågan. Men då går det ju inte att så att säga applådera detta ena dagen och sedan vara med i grupper som försöker förhindra det genom att inte ge de tillstånd som behövs och göra processen längre. Det gäller alltså att det hänger ihop politiskt och att vi förstår att det måste gå hand i hand med att skapa möjligheter för övning.

Anf. 105 LARS THOMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Oscarsson missförstår vad jag säger – jag är den förste att erkänna att det måste gå hand i hand.

Det handlar inte om att begränsa möjligheten till övning, och det handlar inte om att begränsa tillståndsmöjligheterna för Försvarsmakten över huvud taget. Det är grundläggande; det är därför Försvarsmakten finns, och det är därför man har fått ett miljöprovningstillstånd. Det handlar i stället om att hitta lagändringar som gör det möjligt att samexistera med bostäder och annan verksamhet trots att tillståndet finns. Det är ju det som är det centrala. Om man inte lyckas med det kommer Uppsala i precis samma läge som stora delar av Gotland nu är i.

Jag är glad att Oscarsson öppnar för att se över bullerreglerna, vilket det i praktiken handlar om. Jag ser ju att man mycket väl skulle kunna hitta en lösning där man bara tar hänsyn till inomhusmiljön i de bullerutsatta områdena – påverkansområdena – eller där man tar rygg på det resonemang vi har kring buller från trafik. Där pratar man ju om en tyst sida och en bullrig sida. Båda de ingångarna skulle lösa samexistensfrågan, för i praktiken upplever folk inga problem. Folk är vana vid att det bullrar. Detta leder till motsatt problem: Det skapar en stor irritation gentemot Försvarsmakten, som kommer i dålig dager och försämrar sin förmåga att rekrytera personal. Det är alltså ett vinn-vinnförhållande om vi kan lösa de här frågorna.

Jag avslutar med att fråga en gång till: Innebär detta att Kristdemokraterna är beredda att ta ett initiativ och följa upp den här diskussionen? Som jag ser det behöver detta faktiskt lösas rätt akut.

Anf. 106 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det tycks som att vi är överens i väldigt mycket, och det är ju bra. Vi är överens om vikten av övning, övningsfält och att det måste få skjutas. Det måste få bullra, och man måste få testa. Om den onda dag som vi hoppas aldrig ska komma ändå skulle komma måste det nämligen fungera, och därför måste alla försvarsslag få öva. Det var det som var så viktigt med Aurora, och det är därför vi måste ha den typen av övningar gång efter annan.

Detta gäller även det civila försvaret – det måste öva. Där har vi mycket att lära av Finland, där man involverar näringslivet och hittar möjligheter att kroka arm och bygga upp ett totalförsvar. Det är viktiga steg att ta.

Jag är absolut för samexistens, och det gäller att hitta modeller som gör att man inte längre fram kommer i ett sådant läge att någon kan stämna Försvarsmakten. Det är juridiska frågor, och jag tror att det finns all anledning att titta på det. Det vi kan vara helt säkra på är nämligen att det nu, som en följd av försvarsbeslutet, kommer att behövas utökade övningstillstånd för Försvarsmakten runt om i Sveriges land.

Anf. 107 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Jag får väl börja med att ge följande lugnande besked till alla försvarspolitiskt intresserade: Liberalernas försvarspolitiska gigant Allan Widman är kvar i Skåne på grund av vädret. Detta är alltså inte en permanent kupp från min sida utan snarare ett fredligt inhopp under ordnade omständigheter.

Fru talman! Det är många frågor här som berör Försvarsmaktens personal, och det är frågor som har avgörande betydelse för hur vi ska klara av den förmågehöjning vi fattade beslut om i denna kammare strax innan jul. Liksom tidigare talare vill jag ta upp tre angelägna frågor från betänkandet.

Den första frågan handlar om arbetsvillkor för det pliktråd som har inrättats efter att totalförsvarsplikten nu är tillämpad på den militära grundutbildningen. Vi har förstått att de första åren har varit besvärliga för rådet. De har suttit i lokaler som har saknat arbetsutrustning, flyttat runt med sin verksamhet, saknat de tillfälliga övernattningsrum de behöver och så vidare. Vänsterpartiet har förtjänstfullt lyft denna viktiga fråga i sin motion,

och Liberalerna anser att det är beklagligt att man inte har lyckats samla en majoritet av utskottet bakom motionen.

Den andra frågan rör reservofficerarnas rätt till ledighet för tjänstgöring i det militära försvaret, fru talman. Denna rätt föreligger för till exempel tidvis tjänstgörande soldater, gruppbefäl och värnpliktiga – men alltså inte för reservofficerare, som de facto är anställda i Försvarsmakten. Den 15 december förra året beslutade vi att volymen utbildade soldater ska dubbleras fram till nästa försvarsbeslut, och om den målsättningen ska nås kommer alla tillgängliga personalkategorier i försvaret att behövas. Om reservofficerare då saknar rätt till ledighet från sina civila yrken när de ska tjänstgöra försvinner stora delar av poängen med just det beslutet. Att kamraren mest sannolikt gör detta till ett tillkännagivande framstår som självklart. Moderaterna ska ha en eloge för att de har lyft upp frågan.

Den tredje frågan som vi från Liberalerna vill lyfta fram gäller civil personal i internationella insatser.

Sedan snart tio år tillbaka gäller en särskild lag till stöd för militär personal som gör internationell insats, den så kallade veteranlagen. Den ger militära veteraner och deras nära anhöriga rätt till stöd, hjälp och information före, under och efter en insats.

Ingen ifrågasätter i dag att soldater och officerare ska få dessa rättigheter när de för Sveriges räkning utsätter sig för stora risker. Men de sjuksköterskor, poliser, räddningsmän och annan civil personal som jobbar bredvid den militära personalen eller inom ramen för en civil insats saknar rätt till motsvarande stöd.

Frågan har utretts, men den sittande regeringen har inte visat några tecken på att vilja förverkliga förslagen. Vi tycker att det är beklagligt. Detta trots att riskerna för civila ofta är minst lika stora som för militär personal. Många gånger är utsattheten kanske till och med större genom att de civila insatserna normalt är mindre och saknar infrastruktur i form av väl skyddade camper.

Låt mig ta ett konkret exempel. Vi menar att det inte ska vara någon skillnad i stöd om du är utsänd av FBA till den särskilda observatörsmissionen i östra Ukraina och tillbringar nio månader i låt oss säga Kramatorsk jämfört med om du är en del av Försvarsmaktens mission i Mali.

Vi liberaler är stolta över att ha medverkat till skydd och stöd för soldater och officerare. Men nu måste samma rättigheter omfatta även de civila som är utsända av våra statliga myndigheter i missioner runt om i världen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7.

Anf. 108 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Om det är någonting som hittills har präglat 2020-talet är det pandemi och politisk instabilitet. Det är två delar som vi konstant har att förhålla oss till.

I Ryssland sitter oppositionspolitikern Navalnyj fängslad efter att ha återvänt efter förra årets giftattack.

I Myanmar har den demokratiskt valda ledningen på nytt avsatts och tillfångatagits av militären.

Efter ännu ett odemokratiskt val i Belarus har vi sett hur demonstranter bemötts med våld, oacceptabelt våld, och hur situationen i landet utvecklats i en än mer problematisk riktning.

I USA pågår just nu riks rätt mot den tidigare presidenten efter att han med bland annat ogrundade anklagelser om valfusk uppviglat till det som ledde till en stormning av Kapitolium, hjärtat av den amerikanska demokratin.

Samtidigt har alla länder ställts inför en gigantisk utmaning i och med den pandemi som förra året tog över världen och som har vänt upp och ned på såväl vår vardag som våra politiska processer.

I flera år har vi försvarspolitiker talat om att vi befinner oss i en orolig tid och ett oroligt omvärldsläge. Tyvärr har det bara blivit mer och mer sant. Att stå rustade inför kriser, såväl civila som militära, är därför av yttersta vikt för att kunna säkra vår demokrati och vårt välmående.

Därför var det totalförsvarsbeslut som vi beslutade om här i kammaren strax före jul så otroligt viktigt. Det innebär en historisk förstärkning till försvaret och en stor utbyggnad av verksamheten. Det är en förstärkning som – tyvärr – verkligen behövs.

Fru talman! I somras besökte vi socialdemokrater i försvarsutskottet jägarbataljonen i Arvidsjaur. Under besöket fick vi bland annat träffa en grupp rekryter som var i slutet av sin första överlevnadsövning. Trots att de var mitt i en tuff övning och inte hade fått mat på ett par dagar imponerade de på oss med sin entusiasm och sin skärpa. Flera av dem, bland andra en ung tjej, berättade att de egentligen aldrig hade tänkt på militär grundutbildning som ett alternativ och att de nog inte hade hamnat där om det inte varit för värnplikten och att de kallats till mönstring.

Nu inte bara fyller vi platserna på grundutbildningen, utan vi når fler än dem som även annars hade intresserat sig för Försvarsmakten och grundutbildningen. Och vi har betydligt fler krigsplacerbara soldater och sjömän i slutet av varje utbildningsår än vi hade under de år då plikten var vilande.

Vi talar ofta om de utmaningar vi står inför. Men vi får också konstatera att de senaste årens politiska beslut har gett en positiv förändring, inte minst när det gäller Försvarsmaktens personalförsörjning.

I takt med etableringen av den återaktiverade värnplikten ser vi exempelvis en kraftig ökning av antalet sökande till officersprogrammet. För ett par dagar sedan presenterade Försvarshögskolan årets siffror. Från att ha legat på runt 500 har det de senaste tre åren skett en stor ökning. När ansökan stängde den 31 januari i år hade 1 007 personer sökt. Det innebär att vi för första gången har över 1 000 sökande till officersprogrammet.

Glädjande nog har kvinnor stått för en ganska stor del av ökningen. I år är det 264 kvinnliga sökande jämfört med 70 sökande både 2017 och 2018. År 2015 var 13 procent av de registrerade på officersprogrammet kvinnor. År 2020 var det 25 procent. Det är en tydlig ökning på kort tid.

Att den återinförda värnplikten har haft stor betydelse för hela personalförsörjningssystemet är tydligt. Förra året kom ungefär hälften av de sökande till officersprogrammet direkt från värnpliktsutbildningen, och Försvarshögskolan har själv konstaterat att den återinförda värnplikten ser ut att vara en av förklaringarna till den stora ökningen.

Sedan värnplikten återinfördes har andelen kvinnor på grundutbildningen ökat något. Det är dock fortfarande en alldeles för liten del. De senaste två åren har andelen kvinnor legat på ungefär 17 procent.

Kallelsen till mönstring påverkas utöver av den bedömda förmågan till stor del av den sökandes intresse av att göra värnplikten, alltså av individen som fyller i mönstringsunderlaget.

Tyvärr ser vi fortfarande ett klart lägre intresse bland kvinnor än bland män. Men att intresset är lägre bland kvinnor är ju inte helt överraskande med tanke på att värnplikten tidigare varit manligt betingad. I generationer har våra pappor och våra mor- och farfäder kallats till mönstring medan det för kvinnor inte ens var möjligt att söka till värnpliktsutbildningen förrän 1980 – och då endast inom några få områden. Först så sent som 1989 fick kvinnor tillträde till alla tjänster och alla delar inom Försvarsmakten. Ända fram till 1994 krävdes det att kvinnor avsåg att söka till officersutbildningen för att de skulle få göra värnplikt. Och det är först nu med den återaktiverade plikten som kvinnor blir kallade till mönstring och värnplikt på samma villkor som män.

Därmed är det kanske inte så förvånande att färre kvinnor tänker att militär utbildning är något för dem. Men även om det är fullt förståeligt är det problematiskt. Det är problematiskt för oss som vill ha en jämställd försvarsmakt, och det är problematiskt för dem av oss som vill att vi ska ha de allra bästa soldaterna och sjömännen. Här har vi ett jobb att göra.

Fru talman! Reservofficerare, alltså officerare som har sin huvudsakliga sysselsättning utanför Försvarsmakten men som vid behov kan gå in och lösa uppgifter, är oerhört viktiga för vår beredskap och för att Försvarsmakten ska kunna klara sina uppgifter och producera fullt bemannade krigsförband.

Att reservofficerare inte är berättigade till tjänstledighet från sitt ordinarie arbete för att tjänstgöra i Försvarsmakten på samma sätt som exempelvis tidvis tjänstgörande soldater är problematiskt, då det urholkar hela systemet med reservofficerare. Vi socialdemokrater håller med om att detta är oerhört problematiskt.

I regleringsbrevet för 2021 fick Försvarsmakten i uppdrag av regeringen att sammanställa behovet av olika personalkategorier utifrån ett tioårs-perspektiv. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att vi får en samlad bild av vilka behov och vilka utmaningar Försvarsmakten identifierar, för att vi också ska kunna hantera detta samlat.

Med det försvarsbeslut som togs före jul kommer en kraftig tillväxt, som också kommer att påverka personaluppfyllnaden. Detta är därmed en av de mest prioriterade frågorna att hantera för oss. När Försvarsmakten nu väl kommit in med sitt underlag vet vi också vilka knutar vi har att lösa upp och vilka politiska beslut som måste komma till.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till alla er som varje dag riskerar era egna liv för att upprätthålla svensk och internationell säkerhet. Försvarspolitik är på största allvar. Varje dag bidrar soldater och annan personal till att skapa säkerhet runt om i världen. De gör det genom att själva utsätta sig för stora risker och verka i tuffa miljöer.

Men det är inte bara ni som deltar i insatser som ska tackas utan även era familjer, vänner och andra närstående – alla ni som varje dag gör det möjligt för våra soldater att göra sina jobb, alla ni hemmahjältar som gör insatsen möjlig.

Det är vår uppgift att se till att de som deltar i en insats har största möjliga stöd på plats och bästa möjliga stöd när de kommer hem. Jag gläds

över att vi över blockgränsen är överens om hur viktiga veteranfrågorna är och att de måste fortsätta att utvecklas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 109 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag vill till att börja med fråga hur Socialdemokraterna ser på det, ska vi säga, nyvaknade intresset för beredskapslager, livsmedelslager, regionala befälhavare och läkemedelslager. Ni har ju tagit fram och belyst vikten av detta i *Motståndskraft* och till viss del även i *Värnkraft*. Det är den ena frågan.

Den andra fråga jag har är om Socialdemokraterna delar den uppfattning jag gav uttryck för i mitt anförande tidigare: att olika yrkesutbildningar kräver olika ämnen. Detta är en självklarhet. Delar ni den uppfattningen? Dessa två frågor är viktigast.

Sedan skulle jag gärna vilja ha en fundering av Socialdemokraterna. Vi pratade nyss om att vi lägger fram en treårsbudget, med de fördelar det innebär när det gäller att underlätta. Varje år sitter hundratals officerare och andra och räknar pengar för att lämna tillbaka pengar eller, som vi gjorde då, förbruka pengarna så fort som möjligt så att man inte ska få lägre anslag.

Det är helt orimligt att använda officerskåren på det viset. Hundratals officerare sitter och räknar, och inte bara under en dag. Detta förekom inte på den tiden jag jobbade; då lade man en halv dag på detta. Jag har inget emot ordning och reda, men jag vill ha svar på varför ni inte kan tycka att det är ett bra förslag och resonera om detta. Det förvånar mig väldigt mycket.

Det var de frågor jag hade. De första två är viktigast – om att olika yrkesutbildningar kräver olika ämnen och hur ni ser på detta.

Anf. 110 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Jag är lite osäker på exakt vad Roger Richtighoff syftar på i sina olika frågor. Jag är lite osäker på vad ledamoten syftar på när det gäller yrkesutbildning. Självklart ska man beroende på vilken yrkesutbildning man läser läsa olika saker. Du får gärna tydliggöra exakt vad du är ute efter, så ska jag gärna svara.

När det sedan gäller beredskapslager och så vidare tycker vi att detta är otroligt viktigt. Vi ser, inte minst under den pågående pandemin, hur viktiga dessa frågor är. Vi tycker att det finns olika modeller som är intressanta att se närmare på. Jag tänker att exempelvis den finska modellen med Försörjningsberedskapscentralen skulle kunna vara ganska intressant, men det finns olika vägar att gå. Men vi tycker absolut att detta är viktigt.

Slutligen är väl ordning och reda när det gäller ekonomin en av de viktigaste frågorna. Vi kämpar ständigt med att pengarna ska räcka. Det gäller inte bara inom Försvarsmakten utan i hela samhället. De skattepengar vi får in vill vi ska gå till det de är avsedda för, och vi ska använda dem på det mest effektiva sättet. Detta gäller som sagt Försvarsmakten precis som allt annat. Det är ju en av politikens stora utmaningar att hela tiden prioritera när det gäller resurserna. Denna fråga är alltså absolut prioriterad. Vi tycker självklart att det är viktigt att Försvarsmakten ser till att ha ordning och reda på pengarna.

Anf. 111 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Frågan om yrkesutbildningar var kopplad till det anförande jag höll förut. På officersskolorna införs nämligen nu ett snabbspår. Man läser normalt 180 poäng krigsvetenskap, förutom övningar och annat. Nu finns ett snabbspår in, så har man med sig 180 akademiska poäng i något annat kan man korta ned officersutbildningen. Krigsvetenskapen kortas ned, och dessa officerare skickas ut. Det är här jag menar att olika yrkesutbildningar kräver olika ämnen. En officer ska läsa krigsvetenskap och skaffa sina 180 poäng där. Det blir tre år och så ett år på förbandet, men det är en annan sak.

Det andra jag tog upp var om Socialdemokraterna anser att vi behöver beredskapslager. På Folk och Försvar hade vi minister Ygeman, som sa så här: "Tidigare hade Försvarsmakten mer egna resurser på området. I dag ska det civila försvaret även möta Försvarsmaktens behov. Den som endast ser tillbaka på ett civilt försvar så som det såg ut i svunnen tid, med livsmedelslager, regionala civilbefälhavare och skyddsmasker undrar kanske hur detta ska ske. Men ett modernt civilt försvar ska inte bygga på strukturerna från förr. Det skulle inte fungera, och skulle inte rusta oss för att möta dagens och morgondagens utmaningar."

Därför är det befriande och skönt att höra att man inte delar Ygemans uppfattning. Nu har han ju en annan befattning, tack och lov. Vi har haft uppfattningen att han pratar i nattmössan, och det tycker jag är styrkt i detta stycke.

Anf. 112 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! För att börja med den sista frågan om beredskapslager och Ygemans citat kan man rent generellt säga att det alltid finns mycket att ta med sig från tidigare erfarenheter. Men att tro att man ska bygga saker på exakt samma sätt som förr är väldigt sällan rimligt. Det är väl också detta som Ygeman väldigt tydligt sa i citatet. Därmed inte sagt att vi inte har stora behov av att ha beredskapslager och så vidare. Men att det skulle se ut exakt som tidigare – nej, så är det med största sannolikhet inte. Det är ganska lite i världen som ser ut och fungerar som tidigare. Detta måste fortfarande ske på det sätt som är det mest effektiva.

Okej, nu förstår jag att ledamoten är ute efter frågan om det förkortade officersprogrammet. Det är väl fantastiskt att vi har olika vägar att bli officer och att vi, som har sådan brist på officerare, kan ha snabbspår till yrket? Bedömningen har gjorts att den som har 180 poäng inom vissa ämnen kan gå en kortad utbildning. Det är inte så att man inte går någon utbildning alls, utan man går fortfarande en ettårig utbildning i exakt de ämnen som ledamoten efterfrågar. Men att det anses finnas en poäng i att ta till vara andra kunskaper som människor besitter är väl fantastiskt? Och om detta kan ge oss officerare i snabbare takt tycker jag inte att det finns några som helst problem med det.

Anf. 113 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna när Socialdemokraterna talar. Man talar varmt om veteraner, värnpliktiga, reservofficerare och så vidare, och det är väl gott så. Men när det kommer till att fatta beslut om att göra saker bättre blir det tunt. Då hänvisar man till utredningar, samlade

bilder och lite annat. Det är ju trots allt resultatet och verkstaden som räknas.

Fru talman! Jag lyfte fram en viktig del som handlade om villkoren för reservofficerare när de jobbar som instruktörer i frivilligorganisationerna. Socialdemokraterna brukar ju, vilket ni säkert alla känner igen, använda begreppet ”sjysta villkor”. Men här verkar det inte som att Socialdemokraterna tycker att det är så viktigt med sjysta villkor. Här får det tydligen vara olika villkor trots att man har samma arbetsuppgifter.

Jag frågade försvarsministern om detta med sjysta villkor var viktigt för Socialdemokraterna när det är LO-facken som tycker det, samma LO-fack som också stöder det socialdemokratiska partiet med pengar. Jag skulle gärna vilja höra Alexandra Völker svara: Varför tycker Socialdemokraterna inte att det är viktigt med sjysta villkor för reservofficerare när de tjänstgör som instruktörer i till exempel hemvärnet eller sjövärnsskåren?

Anf. 114 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Det är intressant när Moderaterna talar om verkstad kopplat till värnplikt och andra utmaningar inom Försvarsmakten. Vi kan bara konstatera att det nu har gått ungefär sex och ett halvt år sedan vi tog över Försvarsdepartementet från Moderaterna. Det första som gjordes var att man återinförde repetitionsplikt, så att vi skulle kunna börja öva med fulla förband. Därefter påbörjade man processen att återuppliva värnplikten, vilket ju på sätt och vis har räddat vår personalförsörjning. Före det hade vi i princip ett förlorat decennium med tomma stolar på utbildningsplatserna, vilket är ett av skälen till att vi nu har så stora problem med personalförsörjningen. Om det är något vi har levererat är det verkstad.

Dessutom har vi under den här perioden sett historiska tillskott till försvaret. Jag vet att oppositionen gärna vill ta åt sig äran, men det enda jag kan konstatera är att det krävdes en socialdemokratisk finansminister och en socialdemokratisk försvarsminister för att få till de anslagen.

Självklart är det viktigt för oss med sjysta villkor. Det gäller inom alla sektorer. Det gäller även inom Försvarsmakten. Jag vet att det finns många delar som skulle behöva förbättras när det gäller reservofficerare. Men vi socialdemokrater är också väldigt tydliga med att vi tycker att det är viktigt med den svenska modellen och arbetsmarknadens parter. Väldigt mycket av det som har berörts i debatten här i dag är ju sådant som gäller Försvarsmakten som arbetsgivare och därför något som vi som politiker inte riktigt kan ge oss in på.

Anf. 115 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Det slår aldrig fel: När socialdemokrater ska försvara något som de inte är riktigt nöjda med är det alltid alliansregeringens fel.

Precis som jag framhöll i mitt anförande rustar vi inte svenskt försvar för att försvarsministern har bytt politisk färg utan för att omvärldsläget har förändrats. Behoven av att försvara Sverige och stärka vår försvarsförmåga har vuxit. Det tror jag att alla förstår.

Jag vet inte om Alexandra Völker missade det jag sa i mitt anförande: Det var väl tur att det var en alliansregering som satt, för under tre år efter 2008, då Ryssland hade invaderat Georgien, föreslog Socialdemokraterna nedskärningar i försvarsbudgeten med totalt 5 miljarder. Tack och lov att vi hade en moderat försvarsminister på den tiden!

Jag kan respektera att Alexandra Völker inte vill diskutera saker som har med parterna på arbetsmarknaden att göra. Då vill jag i stället fråga henne om miljötilstånd, som har varit uppe flera gånger i debatten här. Ett miljötilstånd för ett skjutfält eller ett militärt flygfält tar normalt mellan 5 och 20 år. Det är alldeles för lång tid. Det finns tillståndsansökningar som väntar på beslut hos regeringen som har legat där sedan 2012. De är alltså inne på sitt nionde år.

Tänker Socialdemokraterna agera i enlighet med det som Försvarsmakten har hemställt och underlätta och snabba på processerna? Jag hade en interpellationsdebatt om detta med förra miljö- och klimatministern, Isabella Lövin. Där var väl intresset lite svalt, om jag så säger. Men nu ställer jag frågan till en socialdemokrat och ser om jag får något annat som svar.

Anf. 116 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Nu blir jag lite nyfiken: Jag är mycket väl medveten om den omvärldsförsämring som har skett de senaste åren, men jag har svårt att se vad exakt det var som skedde på de två månaderna som gick mellan att vi hade en borgerlig försvarsminister och att vi fick en socialdemokratisk försvarsminister som började leverera nya politiska förslag. Att säga att det bara handlar om omvärldsläget är att göra det ganska enkelt för sig.

Jag vill också betona att om vi hade haft en socialdemokratisk försvarsminister hade vi inte avskaffat värnplikten. Vi kan absolut ha en diskussion om vilka beslut som skulle ha tagits och inte om vi hade haft ett annat styre.

Detta med miljötilstånd är väl en av de eviga och – som så mycket annat – komplicerade frågor som vi har att hantera. Det är ju olika faktorer som vi hela tiden måste väga mot varandra. Bara här i dag har vi ju hört ganska många exempel på olika aspekter och olika intressen som måste vägas in. Det handlar om medborgares intressen, exempelvis när det gäller bostäder, och om vilken miljö vi lever i. Det handlar om att se till att vi växer upp i en trygg miljö på alla möjliga sätt när det gäller både säkerhet och miljögifter. Dessa svåra avvägningar måste vi göra, och det är en ständig utmaning.

Det är inte så enkelt att säga att man bara ska få miljötilstånd. Vi måste ju också se till att vi hela tiden kan värna miljön. Men det är också jätteviktigt att Försvarsmakten har möjlighet att träna ordentligt.

Jag kan tyvärr inte ge ett enkelt och rakt svar på detta i dag, men det är absolut prioriterade frågor för regeringen.

Anf. 117 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Alexandra Völker. Den första gäller detta med civil överbefälhavare, som ju var en viktig del i Försvarsberedningens förslag för att stärka det civila försvaret. Det var vi överens om över alla partier. Men hur ser Socialdemokraterna egentligen på detta?

Nu pågår ju en pandemi, och det kommer tyvärr sannolikt större kriser i framtiden. Då måste vi vara väl rustade. En viktig del av förslaget var att det skulle vara sex områden, på samma sätt som sjukvårdsområdena, och att en av landshövdingarna skulle vara överbefälhavare och få samtliga resurser och kunna se över hur man kan lösa uppgiften. Är detta något som

Alexandra bedömer finns i byrålådan, och kommer det att bli allvar av detta förslag?

Nu kommer jag till den andra frågan. Det är ju viktigt med organisation. Vid en kris eller ett krig måste det vara tydliga beslutsgångar. Då pekade vi på vikten av att MSB kommer tillbaka under Försvarsdepartementet. Hur blir det med den saken?

Sedan undrar jag vad som egentligen var skälet till att ni inte ville vara med på att ge reservofficerare samma villkor som personalkategorin GSS/T har? Varför vill ni inte vara med på det tillkännagivandet? Det är en specifik fråga.

Likaså undrar jag om detta med ett fristående veterancentrum. Vore inte det ett lämpligt steg som en fortsättning på att stärka det viktiga arbetet med att bättre svara upp mot och hjälpa veteraner?

Anf. 118 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Det var många frågor där, och jag ska försöka besvara dem alla.

Vi står bakom tillkännagivandet. Vi har inte gått emot det, för vi håller helt med om detta. Det är en fråga som redan har uppmärksammats av departementet, och det är egentligen en del av den uppgift som Försvarsmakten fick i regleringsbrevet för det här året. Det handlar om att kartlägga behoven när det gäller personalförsörjning, och vi ser att detta sannolikt kommer att vara ett av behoven.

Vi hade ett särskilt yttrande – jag ser att Mikael Oscarsson bläddrar i sina papper – där vi förtydligar att vi önskar att man skulle hantera detta samlat i och med att det är något som är på gång. Men vi har inget emot frågan, och därför står vi också bakom tillkännagivandet.

När det gäller frågan om MSB och vilket departement det ska ligga under tror jag att ledamoten Oscarsson är väl medveten om att det är statsministern som utser regeringen och avgör hur den ska vara organiserad. Frågan om vilken myndighet som ska ligga under vilket departement får alltså riktas till statsministern och ingen annan.

Sedan gäller det hur vi ska organisera civilt försvar och civila befälhavare. Det känns som att det ligger lite utanför dagens debatt. Men på Folk och Försvars konferens fick vi en första genomgång av Barbro Holmbergs utredning. Den handlar just om styrningen av det civila försvaret. Jag tänker att det är en fråga som vi absolut kommer att få återkomma till.

Avslutningsvis tar jag upp frågan om ett fristående veterancentrum. Vi införde ett veterancentrum på Försvarsmakten för bara ett par år sedan. Jag tycker att det är bra att se hur det utvecklar sig innan man gör något annat.

Anf. 119 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är jättebra med förtydligandet, för det är en väldigt viktig del att reservofficerare får samma rättighet och att det blir verkstad. Det handlar om att praktiskt se till att det fungerar och att vi just kommer dithän att vi får uppfyllda förband. Det är en väldigt viktig del.

Ja, det stämmer att det är statsministern. Det var ju Stefan Löfven som ändrade på detta utan att egentligen ange något skäl. MSB och myndigheterna som fanns dessförinnan har i alla tider legat under Försvarsdepartementet av det enkla skälet att det ska vara en tydlig ordregivning. Det måste fungera i en kris och i värsta fall ett krig.

Men jag blir lite fundersam. Detta var något som vi var överens om i Försvarsberedningen. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig inte på något sätt, utan detta var något som Björn von Sydow och vi alla var eniga om. Det var liksom en viktig del att civila överbefälhavare kom på plats för att man skulle kunna återuppbygga ett civilt försvar.

Jag hoppas att Alexandra kan kolla upp detta lite mer och att hon kanske kan höra med statsministern på tu man hand om det var ett misstag som begicks när partikamraterna, med Björn von Sydow i spetsen, var med på detta och såg att det var en viktig del i att återskapa ett civilt försvar.

Jag skickar alltså med att detta är en viktig beställning när det gäller att återskapa ett civilt försvar.

Anf. 120 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Statsministern har angivit ganska tydliga skäl till att man valde att lägga Myndigheten för samhällsskydd och beredskap under Justitiedepartementet och inrikesministern. Det var just för att man inrättade posten inrikesminister. Man samlade därmed den civila krisberedskapen under ett och samma paraply. Jag kan se att det finns ganska många vinster med det, och det tror jag egentligen att ledamoten också kan göra.

Vi har samlat de civila krisorganisationerna. Vi har samlat de civila krismyndigheterna. Vi har därmed en tydlig krisberedskapsfunktion vid departementet som arbetar med detta inte bara när det är faktiska kriser utan också i icke-kristid, eller vad man ska säga.

Jag är lite osäker på om Mikael Oscarsson menar att detta skulle vara en av de viktigaste frågorna när det gäller det civila försvaret. Jag tror kanske inte att frågan om vilket departement som myndigheterna ligger under är den främsta frågan när det gäller civilt försvar.

Däremot, som jag sa tidigare, är en stor och viktig utredning på gång. Jag tror att vi alla väntar med spänning på att den ska publiceras och på att få läsa den ordentligt. När det gäller frågan om hur vi ska organisera vårt civila försvar och hur vi ska stå mer robusta när det kommer till samhällets kriser måste vi vara ordentligt förberedda och ha ett ordentligt underlag, för vi måste se att det verkligen fungerar på riktigt.

När vi inför civilt försvar på nytt – så får man väl nästan säga – måste det göras ordentligt. Det får inte hafsas fram, utan det måste faktiskt fungera över tid.

Anf. 121 ROGER RICHTHOFF (SD):

Fru talman! Jag begärde mer tid för att svara på frågorna. Jag vill alltid svara på frågor, och jag hade inte tid förut. Det gäller veterancentrum.

Vi som har varit ute i FN-tjänst ett antal gånger vet ungefär hur det fungerade då och vilka förbättringarna är i dag. Jag kom en gång tillbaka på en fredag, och på måndagen var jag i tjänst – punkt slut. Det har förbättrats väldigt mycket.

Vi har ett möte inbokad med ledningen för veterancentrumet. Vi kommer att lyssna, diskutera och sedan komma tillbaka med ett förslag som är genomarbetat. Vi kommer naturligtvis att hantera den frågan så att det blir så bra som möjligt. Jag har ingen annan uppfattning. Det behov som finns i dag fanns även förr, men vi gjorde ingenting åt det på den tiden. Vi kamrater hjälpte varandra. Det byggde på det då.

Prot. 2020/21:80
11 februari

-----
*Militära frågor och
frågor om Försvars-
maktens personal*

Nåväl, sedan tycker jag att det var ett lite häpnadsväckande svar från Socialdemokraterna. De tycker alltså på fullt allvar att man i en officersutbildning kan läsa 180 poäng i grekisk mytologi och då kapa utbildningen med två år. Det är inga problem. Det är till och med bra. Då får man andra aspekter på detta.

Korta ned rörmokarutbildningen och läkarutbildningen och lägg in grekisk mytologi! Det är ett fullständigt häpnadsväckande svar.

Officeren kräver krigsvetenskap, och där har vi 180 poäng. Sedan ska han ut och tjänstgöra. Vi ska inte ha några B-lag som utbildar våra soldater för den väpnade striden. Det kommer inte att bli bra.

Sedan var det Ygeman. Han har inte sagt exakt så. Men nu börjar vi ett samarbete med Finland, som byggde sina beredskapslager efter den svenska modellen. Det fungerar perfekt i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

Förskolan

§ 14 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU7
Förskolan
föredrogs.

Anf. 122 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Svensk förskola har äntligen börjat få den uppmärksamhet den förtjänar. Det är viktigt, eftersom den utgör den kunskapsingång som ska förbereda ett barn för resten av dess livslånga lärande.

Allt börjar med språket; det vet vi nu. Därför är det egentligen rätt otroligt att vi i Sverige fortfarande inte har rätt verktyg för att tidigt upptäcka och därmed också kunna stödja barn som behöver särskilda språkinsatser för att lära sig svenska.

Det är, med enkla ord, alltså vår plikt som samhälle att garantera att varje barn får en värdig chans. Därför föreslår vi moderater en obligatorisk språkförskola för alla barn som behöver det. Behovet kan upptäckas vid utökade treårskontroller på BVC. Och varje kommun ska, utifrån det behov som finns och de förutsättningar man har, kunna garantera en god språkkompletterande undervisning.

Fru talman! I internationella mätningar framgår det med all önskvärd tydlighet att förskolan har en positiv påverkan på barnets fortsatta skolgång. Tillgången till en förskola av god kvalitet som har höga pedagogiska ambitioner kan vara helt avgörande för att man ska kunna bryta det ärvda utanförskapet. Tack och lov har vi många fantastiska människor ute i Förskolesverige som varje dag gör en ovärderlig insats både för barnen och för Sverige.

Det är dock inte bra överallt. Vi får läsa om oseriösa aktörer, om brister i kvaliteten och om situationer som ibland till och med utgör en fara för små barns liv.

Det är inte rimligt att två av tre kommuner inte klarar av att granska verksamheten. Det är heller inte rimligt att när grova fel upptäcks vidtas inga åtgärder och fattas heller inte tydliga beslut. Många gånger följer man inte ens upp bristerna i verksamheten.

Fru talman! Jag menar att det är dags att ge Skolinspektionen ansvaret för hela tillståndsgivningen och tillsynen. Det ska gälla samtliga förskolor, inte bara vissa. Jag menar även att pedagogisk omsorg ska omfattas av detta. Nu är det bara 2 procent av barnen som går i pedagogisk omsorg, men om varje barn ska räknas, vilket man måste göra, är det ett problem att en särreglering som innefattar pedagogisk omsorg i dag är så otydlig och näst intill kravlös. Enligt den senaste kartläggningen framgår det till och med att man i en del kommuner omvandlar sin nuvarande förskoleverksamhet till pedagogisk omsorg för att slippa kraven och sänka kvaliteten. Det är direkt ovärdigt svensk förskola och får aldrig accepteras.

Fru talman! I dag hände något intressant på utbildningsutskottet. En statssekreterare besökte oss och svarade på frågor beträffande förskolans kvalitet och behovet av en förskoleutredning. Problembeskrivningarna var många och omfattande, men precis som vanligt var åtgärderna för få.

Vi har en enorm lärarbrist. Vi har brist på karriärsteg för de få lärare som vi har. Det är stora skillnader i kvaliteten, och tillgången till ändamålsenliga lokaler är för liten. Många barn i landets kommuner får till och med vänta olagligt länge på en förskoleplats. Och trots att lärarfacken, forskarna, förskoleorganisationer, förskoleuppror av olika slag och partier från höger till vänster är överens och efterfrågar en bred utredning av förskolan säger Socialdemokraterna nej.

För en likvärdig utbildning behöver vi en bred utredning av förutsättningar i svensk förskola. Det kräver också att politiken samlar sig bakom en enad linje och fattar ett gemensamt beslut för att detta ska bära över tid.

Jag vill därför uppmana Socialdemokraterna att vid votering ompröva sitt ställningstagande och rösta ja till reservation 1, som jag även yrkar bifall till, fru talman.

Anf. 123 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag valdes för första gången in i riksdagen i samband med valet 2018. Det var en mycket spännande och samtidigt utmanande första period, där det dröjde innan vi faktiskt fick en regering på plats.

Bara några månader senare, i mars 2019, stod jag för första gången i den här talarstolen för att debattera förskolan, samma ämne som vi diskuterar här i dag. Det jag kanske minns allra bäst är att samtliga ledamöter, oavsett partifärg, var tydliga med att förskolan var något viktigt och något som behöver prioriteras. Alla hade hört Förskoleupprorets krav, alla kände till barnens och personalens situation, alla ville agera.

Ett år gick, och i januari 2020 stod vi här igen och pratade om förskolan. Jag hade hunnit arbeta lite mer aktivt med frågan, gjort en del besök på förskolor och samtalat med personal i verkligheten och därmed landat i ett flertal nya förslag som gick helt i linje med vad branschen och förskolan efterfrågade.

Socialdemokraternas Roza Güclü Hedin noterade Sverigedemokraternas förslag och engagemang för förskolan och önskade mig och partiet välkomna in i debatten men var samtidigt väldigt tydlig med att förskolan

var någonting som regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet skulle lösa på egen hand, utan Sverigedemokraternas hjälp och förslag.

Precis som året innan sa alltså riksdagen nej till Sverigedemokraternas förslag om förbättrad matkvalitet, ökade möjligheter till heltidsanställning, slopat karensavdrag för förskolepersonal och att aktivt verka för att förbättra personalens och barnens arbets- och vistelsemiljö med mera. Regeringspartierna, som 2020 gick in på sitt sjätte år vid makten sedan valet 2014, hade inte några nya förslag och hade inte gjort något åt situationen som den såg ut när vi debatterade frågan i mars året innan.

Den socialdemokratiska ledamoten sa ju i talarstolen att regeringen skulle lösa situationen – då får man väl helt enkelt lita på det. I budgeten hade man däremot dragit ned på anslagen som var riktade till minskade barngrupper i förskolan. Hur går det ihop? Jag ställde såklart frågor om det vid flera tillfällen, både i förskoledebatten och till utbildningsministern vid riksdagens frågestund och som en skriftlig fråga. Alla svar bedyrade att så inte var fallet.

Ändå stod jag här med budgeten i handen och siffrorna markerade med överstrykningspenna: utgiftsområde 16, anslag 1:7 *Förskolan*. För 2019: 4 595 000 000, för 2020: 3 903 000 000. Det är en minskning med 692 miljoner för ett anslag som får användas för att ”stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan”.

Regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lovade i debatten att man skulle lösa detta trots minskningen av de ekonomiska medlen och trots att alla förslag från Sverigedemokraterna avslogs. Vi får väl lita på dem, tänkte vi återigen, eftersom man förutsätter att alla har förskolans bästa framför ögonen och inget annat.

Så gick ännu ett år, och nu står vi här igen i februari 2021. Vi kan notera att regeringspartierna inte heller nu har några nya förslag för förskolan och att det precis som vanligt har yrkats avslag på alla förslag från övriga partier. När det gäller satsningarna på minskade barngrupper i förskolan har anslaget fortfarande inte höjts sedan sänkningen med 692 miljoner. I år säger man nej till hela 22 förslag från oss sverigedemokrater, vilka alla syftar till att förbättra förskolans förutsättningar.

Inga nya förslag, sa jag. Faktum är att elva framträdande socialdemokrater faktiskt har lagt fram ett förslag om obligatorisk förskola från två års ålder. Inga nya *bra* förslag kanske är en lite mer korrekt beskrivning av situationen.

Fru talman! Låt mig här vara väldigt tydlig med att Sverigedemokraterna aldrig kommer att medverka till en rikstäckande, obligatorisk förskola vare sig det är från två, tre, fyra eller fem års ålder. Vi tror nämligen att barnens föräldrar vet som är bäst för deras barn, inte staten.

Däremot behöver insatser absolut göras i de områden där barn far illa, där barn lever i en destruktiv miljö med kriminalitet som en del av vardagen. I områden som av Polismyndigheten klassas som utsatta och särskilt utsatta behöver insatser göras för förskolan. Men varför ska barnen i norrländska Boden eller värmländska Hammarö gå i obligatorisk förskola för att regeringen misslyckats med sin integrationspolitik i landets utsatta områden? Det är direkt orimligt.

Låt mig därför än en gång vara mycket tydlig: Svensk förskola är fantastisk och någonting som vi ska vara mycket stolta över. Men en av de aspekter som gör att den är så fantastisk är att den är just frivillig. Vi ska

uppmåna, erbjuda och argumentera för den, men vi ska aldrig tvinga in någon i den. Vi ska genomföra insatser i de utsatta och särskilt utsatta områden som behöver dem och inte i hela landet.

Det kan förstås vara så att jag har missförstått hela situationen. När regeringspartierna säger att de ska lösa situationen i den svenska förskolan utan Sverigedemokraternas och andra partiers hjälp kanske man inte har siktat in sig på minskade grupper, förbättrad vistelsemiljö för barn och personal, lagstadgade utemiljöer och så vidare. Det kanske helt enkelt är någonting annat man har tänkt sig. Man kanske har tänkt att man ska avveckla dagbarnvårdare och pedagogisk omsorg eller plocka bort Pippi-böcker och Tintin. Det kanske är där fokus ligger.

Det är tydligt att regeringspartierna varken har lyckats eller ser ut att lyckas med uppgiften att lösa situationen i svensk förskola. Vackra ord i talarstolen leder ingenvart utan resulterar snarare i minskade anslag och ett negligierande av de problem och utmaningar som finns i verksamheten och som bara blir värre och värre.

Branschen ropar på hjälp, men ingen verkar bry sig. Faktum är att regeringen har styrt landet i nästan sju år, och man frågar sig om ni nu har makten varför ni inte gör något åt saken. Sverigedemokraterna anser därför att det är dags för ett rejält omtag för den svenska förskolan.

Det har nu gått mer än 50 år sedan den så kallade barnstugeutredningen gjordes, som var grunden till den förskola vi har i dag. Utvecklingen i förskolan befinner sig i otakt med de allt högre ambitionerna, samtidigt som allt färre i personalen är utbildade för sitt arbete och arbetssituationen blir alltmer pressad.

I enlighet med flertalet forskare och pedagoger anser vi sverigedemokrater att det är hög tid att regeringen tillsätter en utredning om den svenska förskolan med uppdraget att göra en grundläggande genomgång av önskvärda och faktiska förutsättningar för en förskola värd namnet över hela landet.

Av den anledningen, fru talman, hade jag tänkt yrka bifall till den gemensamma SD-KD-M-reservationen 1, men eftersom det gjordes av den moderata ledamoten i det föregående debattinlägget yrkar jag i stället bifall till Sverigedemokraternas reservation 5 om att stärka det svenska språket i förskolan. Självklart står vi bakom våra andra yrkanden, såväl de nya som de som de som i år bereds med ett förenklat förfarande.

Den som har hört mig tala om förskolan tidigare eller i talarstolen rent generellt kanske tycker att jag jämfört med i vanliga fall går ovanligt hårt åt regeringspartierna i dag, att jag inte brukar vara så kritisk, och det är nog sant. Som person tror jag på kompromisser, samtal och att komma överens för förskolans bästa och för samhällets bästa.

Jag kan ta som ett exempel att jag och Vänsterpartiets Daniel Riazat ofta är oense rent politiskt och att vi bygger vår argumentation på helt olika sakpolitik och helt olika ideologiska utgångspunkter. Jag kanske kommer att få en känga i nästa debattinlägg – det återstår att se – men om Vänsterpartiet presenterar ett förslag som är bra för den svenska förskolan, då kommer vi i Sverigedemokraterna att rösta för det, alternativt att fånga upp frågan och driva den utifrån vårt perspektiv om det är någonting vi vill ändra lite på. Oavsett vad jag och någon annan ledamot kommer överens om eller inte, eller vad våra partier anser om varandra, kan det aldrig vara viktigare än förskolans bästa.

Man kan få kalla mig naiv och blåögd, men när jag ställde mig i talarstolen för första gången för ungefär två år sedan trodde jag på riktigt att det fanns en vilja att göra situationen i förskolan bättre. Men jag är inte längre riktigt lika övertygad. Man är inte riktigt intresserad av att se om ett förslag är bra eller inte. Det handlar endast om vem som har lagt fram förslaget och vem som ska hållas borta från inflytande. Man är inte intresserad av att verka för en förbättrad förskola. Det handlar om att behålla makten och om att hålla oss andra borta från inflytande.

Tänk vad mycket vi skulle åstadkomma om vi i stället tittar på de förslag som lades fram, stryker över avsändare med en svart penna om det är så läskigt att man råkar tycka likadant som en sverigedemokrat, och bedömer helt sakligt om förslaget gynnar den svenska förskolan eller inte.

En sandlåda med hink och spade är något som vi absolut vill ha i förskolan, men det är ingenting vi vill ha i kammaren. Med detta tackar jag för mig och ber om ursäkt för att jag har dragit över min talartid.

Anf. 124 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation 8 från Vänsterpartiet.

Förskolan är både en förutsättning för jämställt föräldraskap och en pedagogisk verksamhet som är avgörande för barns utveckling. En väl fungerande, jämlik och likvärdig förskola är förutsättningen för ett väl fungerande samhälle.

Alla barn ska ha rätt till en förskola där den pedagogiska verksamheten håller högsta kvalitet. Stora förändringar har gjorts av förskolan de senaste åren, och samtidigt som den har fått allt större uppdrag i utbildningssystemet ser förutsättningarna olika ut runt om i landet. I många förskolor är barngrupperna för stora och antalet förskollärare och barnskötare för litet. På många håll är lokalerna små eller inte anpassade till förskoleverksamhet. Tillgången till en bra utomhusmiljö varierar också stort.

I vissa kommuner har alla barn rätt till åtminstone 30 timmars förskola, och i vissa kommuner har man rätt till 15, som är minimikravet i skollagen. Situationen blir inte lättare när en majoritet av landets kommuner, och jag menar en stor majoritet, genomför nedskärningar inom hela utbildningsväsendet. Dessutom är lagstiftningen om pedagogisk omsorg för otydlig, vilket leder till att kommuner har svårt att ställa krav på och följa upp dessa verksamheter.

Den ohållbara arbetsmiljön som många förskollärare och barnskötare vittnar om har lett till ökad ohälsa bland personalen. Förskolans personal är överrepresenterad bland personer med långvarig sjukskrivning. En stor andel av förskolans personal saknar dessutom förskollärarytbildning eller barnskötarytbildning, vilket gör att ett allt större ansvar läggs på dem som faktiskt har utbildning.

Trots alla problem som svensk skola står inför är det länge sedan som det gjordes en utredning om vilken roll vi vill att förskolan ska fylla i samhället och som starten på det livslånga lärandet. Lärarförbundet, Kommunal, förskoleforskare och initiativ som exempelvis Förskoleupproret har uppmärksammat behovet av en förändring. Från flera håll har det föreslagits ett tillsättande av en statlig utredning om en jämlik och likvärdig förskola, liksom de två stora skolutredningar som har presenterats under de senaste åren. Vi instämmer i detta, och vi anser också att det behövs en stor

utredning som grundligt undersöker vilken typ av förskola vi behöver för att ge alla barn jämlika och likvärdiga förutsättningar för en bra start på livet. Personal ska ges goda förutsättningar att bedriva en högkvalitativ förskoleverksamhet. Vi tror dock i den här situationen att det är bättre att göra detta i form av ett utskottsinitiativ och ett utskottssamarbete snarare än i form av ett motionsbetänkande från allmänna motionstiden.

Fru talman! En lagändring från 2013 gjorde så att papperslösa barn fick en laglig rätt att gå i skolan och delta i skolans verksamhet. I detta inkluderades inte förskoleverksamheten. I förarbetena till lagändringen fanns förslag om rätten till förskoleverksamhet utifrån argumentationen att barn i förskoleåldern riskerar att bli ännu mer isolerade på grund av ett större behov av föräldrar för att röra sig utanför hemmet. Därmed såg man en ökad risk för att små barn som lever som papperslösa skulle osynliggöras än mer om de inte gavs möjlighet att gå i förskolan. Trots detta gavs inte papperslösa barn lagstadgad rätt att delta i förskoleverksamhet. En del papperslösa barn bereds ändå plats på förskola av enskilda verksamheter eller av kommuner.

Förskolan är en viktig plats för barns lärande och utveckling. Tidiga utbildningsinsatser är kostnadseffektiva. Ju yngre barnen är när insatserna sätts in, desto större kompensatorisk effekt har de. Därför är det viktigt att även papperslösas barn tidigt får tillgång till förskola. Vänsterpartiet menar att utvärderingen av den lagändring som gjordes 2013 bör inkludera just en översyn av papperslösa barns rätt till att gå i förskolan.

Fru talman! För Vänsterpartiet är det viktigt att just satsa på barnen när de är i den ålder de är i förskoleverksamheten. Vi har länge i Sverige kunnat skryta om vilken fantastisk förskoleverksamhet vi har. Men låt oss vara ärliga och säga att om det inte görs något grundligt åt de problem som vi ser inom förskolan i dag kommer vi inte längre att kunna skryta om den verksamheten. Vi är på väg dit, inte på grund av att förskollärarna eller barnskötarna inte gör allt de kan för att vi faktiskt ska kunna skryta om verksamheten utan för att vi går mot en förskola där redan i dag 30 procent av de anställda inte har någon som helst utbildning för att arbeta med barn. Vi förbiser de problem som finns när det kommer till att ha anpassade och tillräckligt stora lokaler för förskoleverksamhet. Så fort diskussionen om barngrupper kommer upp försöker vi visa att barngrupperna inte alls har blivit större, trots att det faktiskt är mätningarna som har förändrats under senaste åren, vilket gör att man inte ens kan jämföra med tidigare år.

Det jag och Vänsterpartiet menar är att det behövs ett krafttag och ett omtag om den svenska förskolan. Det behövs nya lagar, mer resurser, mindre nedskärningar och mindre av det som har varit hittills, att vi bortser och blundar för de problem som finns. Med det sagt vill jag tacka för mig.

Anf. 125 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Jag vill gärna fråga Daniel Riazat hur det kommer sig att ni trots att ni gjort ett utskottsinitiativ om den breda utredning som Moderaterna efterfrågar i kammaren säger nej till vårt förslag. Ni har en skrivelse som är under behandling i utbildningsutskottet som har nästan identiska meningar som i vår kommittémotion och vårt förslag.

Om Vänsterpartiet menar allvar med att man vill vidta den åtgärden, att den här typen av utredning behövs och att behovet är brådskande, hur kommer det sig då att man vill skjuta upp beslutsfattandet i den här frågan

flera veckor i stället för att vi tillsammans ska fatta beslut i den här kammaren?

Anf. 126 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan är ganska enkelt. Precis som Noria Manouchi förklarade finns det ett utskottsinitiativ från Vänsterpartiet om att tillsätta en stor utredning gällande en likvärdig och jämlik förskola.

Faktum är att beslutet om det utskottsinitiativet kommer att fattas före beslutet om motionsbetänkandet, eftersom beslutet om utskottsinitiativet fattas på tisdagen om två veckor och beslutet om motionen fattas på torsdagen om två veckor. Utskottsinitiativet kommer att komma upp före motionsbetänkandet.

I övrigt kan jag säga att jag kontaktade Moderaterna när jag skrev förslaget och lämnade in det. Jag har också varit i kontakt med din kollega i utbildningsutskottet som också tyckte att det var ett bra förslag som jag hade lagt fram.

Jag förklarade dessutom att jag tror att när vi ska ta ett krafttag och ett omtag om svensk förskola är det bättre att försöka få med sig så många partier som möjligt. Vi vet att det är mer möjligt när det gäller ett utskottsinitiativ än när det gäller motioner från den allmänna motionstiden.

Som Noria Manouchi också vet brukar det oftast vara så att partier röstar för gemensamma reservationer när de har motioner som är i enlighet med dem, det vill säga motioner som är lämnade under den allmänna motionstiden.

Det finns flera anledningar till varför vi agerar som vi gör. Dock har inte omröstningen varit än. Moderaterna vet inte exakt hur vi kommer att agera.

Mitt svar är enkelt. Jag vill att det ska vara en så bred överenskommelse som möjligt i utbildningsutskottet om den här frågan. Det visade sig inte bli det gällande er reservation.

Anf. 127 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Det stämmer absolut att vi inte vet hur Vänsterpartiet kommer att rösta på torsdag nästnästa vecka. Nu har vi ändå lagt fram förslaget i höstas under den allmänna motionstiden. I höstas skrev Moderaterna ett förslag som Vänsterpartiet i utskottet i varje fall säger nej till för att sedan under våren ta kontakt med oss och fråga om vi kan ställa oss bakom vårt eget förslag, fast underskrivet av Daniel Riazat.

Vi är absolut positiva till vårt förslag oavsett om Vänsterpartiet står med på det eller om något annat parti för den delen står med på det. Jag tycker dock att det är anmärkningsvärt att man under en pågående hantering av ett politiskt förslag i den här kammaren i stället vänder sig till utskottet för att på något sätt försöka kringgå den ordinarie ordningen med ett utskottsinitiativ. Jag tycker att det är lite för dåligt.

Det är nästan också lite genomskinligt. Nu vill Vänsterpartiet ta tag i frågan och visa framfötterna i förskolepolitiken. Men det räcker inte. Ni har dessutom redan sagt nej till detta i utskottet. Jag uppfattar dock att det finns en öppning. Daniel Riazat och hans parti kanske ändrar sin inställning till detta. Det enda som är klart är att vi i Moderaterna konsekvent kommer att säga ja till vårt förslag.

Anf. 128 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Om jag tolkar ledamoten Noria Manouchi rätt betyder det att Moderaterna kommer att gå med på Vänsterpartiets utskottsinitiativ på tisdagen, det vill säga innan motionsbetänkandet ska röstas om i kammaren.

Jag skulle också vilja be er att tänka noga inför just den omröstning som vi kommer att ha i utbildningsutskottet gällande förskoleutredningen. Anledningen är att det som vi alla vet är lätt för regeringen att låta bli att tillsätta olika slags utredningar och följa de tillkännagivanden som finns eller att på något sätt förhåla dem.

Om vi har ett enigt utskott med oss som kan gå med på att tillsätta en utredning blir det betydligt svårare för regeringen att inte tillsätta en sådan utredning. I det här fallet är vi helt överens om att det behöver tillsättas en utredning. Frågan är själva tillvägagångssättet.

Där menar jag att det är bättre att vi lägger prestige åt sidan och gör en bredare överenskommelse än att vi diskuterar formen på det sätt som vi nu har gjort.

Anf. 129 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Barnen är vår framtid. Den kärlek, bekräftelse och omsorg och det pedagogiska stödet i deras utveckling som vi ger dem som små, både i hemmen och genom barnomsorg och förskola, det får vi tillbaka i form av trygga och ansvarstagande ungdomar och vuxna.

Enligt professor Hugo Lagercrantz, som forskar på barnhjärnans utveckling, kan för stora barngrupper i förskolan utsätta barn för en stress som kan få allvarliga konsekvenser för barnens utveckling. Utöver försämrade anknytning riskerar stressen bland annat att leda till koncentrations- och försämrade inlärningsförmåga.

I Skolverkets genomgång av forskning relaterad till barngruppers storlek kan man läsa: Om en barngrupp blir för stor riskerar de positiva effekterna av att vistas i en grupp att bytas till sin motsats. Relationer kan bli svåra att överblicka för barnen, vilket kan skapa en känsla av anonymitet och otrygghet, något som i sin tur kan leda till ett aggressivt beteende eller andra yttringar såsom trötthet, nedstämdhet och håglöshet.

Skolverket har därför satt sina riktmärken för barngruppernas storlek till 6–12 barn för åldrarna 1–3 år och 9–15 barn för åldrarna 4–5 år. Förra året, år 2020, gjorde Lärarförbundet en enkät bland 1 525 förskollärare. Den visade att det var få förskollärare som arbetade i en barngrupp som låg inom Skolverkets riktmärken.

Tre fjärdedelar av förskollärarna arbetade i en grupp med de allra minsta barnen, 1–3 år, som var större än det rekommenderade riktmärket. Så mycket som en tredjedel av förskollärarna arbetade i en barngrupp med 16 barn eller fler.

Pedagoger som jobbar i förskolan vittnar om en ohållbar situation. I Förskoleupproret, som andra talare har nämnt tidigare här, berättar personalen om glappet mellan ambition och verklighet.

Fru talman! Den allvarliga utvecklingen med stora barngrupper måste brytas. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att det finns tid, och en famn att krypa upp i, för deras tvååring. Förskolepersonalen ska kunna känna sig trygga med att de ska få goda förutsättningar för att utföra sitt fantastiska arbete.

Kristdemokraterna föreslår därför en ny lag om att barn som är tre år och därunder inte ska behöva tillhöra grupper som är större än tolv barn. Staten behöver ta huvudansvaret för att säkra finansieringen, men även kommuner och föräldrar behöver bidra.

Kristdemokraterna föreslår därför en finansieringsmodell i tre delar.

För det första: en höjd maxtaxa. Vi är övertygade om att de flesta föräldrar är beredda att betala lite mer för att deras barn ska få en tryggare förskola med mindre barngrupper och fler vuxna. Sedan maxtaxan på förskolan infördes 2002 har inkomsttaket för föräldrar bara höjts obetydligt, samtidigt som barngruppernas storlek har ökat kraftigt. Vi föreslår därför att taket i maxtaxan höjs.

För det andra menar vi att kommunerna ska skjuta till lika mycket som föräldrarna och öka sina investeringar i förskolan.

För det tredje vill vi att också staten skjuter till 1,2 miljarder kronor om året. Den här reformen hade vi velat ha utförd till 2023, alltså redan om två år.

Fru talman! Kristdemokraterna vill se en mångfald av barnomsorgsformer. Varje barn är unikt, och föräldrarna är i de allra flesta fall de som bäst kan bedöma vad deras barn mår bra av. Därför är det viktigt att det i varje kommun finns en bred palett med både kommunala och privata alternativ och med olika pedagogiska inriktningar.

Kristdemokraterna värnar också om familjedaghemmen eller pedagogisk omsorg, som de nu kallas. Till skillnad från de överbefolkade förskolegrupperna brukar de flesta familjedaghem präglas av småskalighet och en hemlik närhet – och hög kontinuitet bland personalen, såklart.

I dag är det kommunerna som ansvarar för ägar- och tillståndsprövning och även för uppföljning av den pedagogiska omsorgen. Det har på senare tid kommit fram oseriösa exempel där det bedrivs pedagogisk omsorg utan vare sig pedagogik eller omsorg. Det är naturligtvis helt oacceptabelt. Kommunernas ägar- och tillståndsprövning och uppföljning av den här typen av skattefinansierad verksamhet för våra yngsta tycks vara milt sagt ojämn och i vissa fall helt bristfällig.

Därför, fru talman, vill Kristdemokraterna lägga över det ansvaret på Skolinspektionen. På så sätt skulle man få en likvärdig kvalitetsgranskning. Detta förslag framställer vi i vår reservation 11, som jag härmed yrkar bifall till.

För övrigt står vi naturligtvis bakom alla våra förslag och det gemensamma yrkandet tillsammans med Moderaterna om en utredning av förskolan.

Anf. 130 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Liberalerna vill också lyfta vikten av förskolans verksamhet. När jag lyssnar på några av utskottskollegorna vill jag ändå påminna om att vi har fått igenom ett antal satsningar i innevarande års budget, bland annat på Språklyftet, för att lyfta upp förskolans kvalitet, inte minst när det gäller språkutvecklingen inom förskolans uppdrag.

Vi har också mot bakgrund av det tillkännagivande vi gjorde redan förra mandatperioden drivit på i samverkan med januariavtalspartierna och regeringen för att obligatorisk förskola ska genomföras så småningom. Utredningen har genomförts, och i dag skickades den ut på remiss.

Jag delar inte synen i inlägget från Sverigedemokraterna att det här bara skulle röra sig om några barn i utsatta områden eller i förorter runt storstäderna, där deltagandet är lägre, även om glappet är störst i just utsatta områden när det gäller barn till nyanlända. Men vi har också sett i utredningen att problemet är mycket bredare än så och att det finns även i glesbygd, på landsbygd och så vidare. Deltagandet skulle kunna öka med rätt förutsättningar och tillgång till förskolans verksamhet.

Förskolan är oerhört viktig av olika skäl. Det gäller språkutveckling, och det gäller social utveckling. Vi ser också forskning som visar att om man har deltagit i förskolans verksamhet påverkar det hela skolgången, även resultatmässigt och betygsmässigt. Därför finns det olika skäl och motiv till att fortsätta att bidra till att fler får del av förskolans pedagogik.

Fru talman! Liberalerna vill särskilt i betänkandet om förskolan – om jag ska hålla mig till det betänkande vi nu debatterar – lyfta reservation 3, som vi yrkar bifall till. Det handlar om personalens kompetens. Vi är uppenbarligen det enda parti som har lyft upp detta. Vi har gjort det i skarpa motionsyrkanden när det gäller att ha högre ambitioner för den pedagogiska personalen. Men vi har tyvärr inte lyckats samla stöd för det kravet, nämligen att vi vill höja kompetensen bland förskolans personal.

Vi kan diskutera lokaler, och vi kan diskutera barngruppernas storlek, som är oerhört viktigt utifrån en kvalitetsaspekt. Men det är kommunerna och enskilda aktörer som är huvudmän för förskolorna. Vi vet att de ofta missköter sitt uppdrag, låter bli att satsa på mindre barngrupper och använder förskolan som ett dragspel, vilket är väldigt vanligt. Och det syns tyvärr mest i att barngruppernas storlek ökar.

Men, fru talman, det vi kan påverka från statens sida måste vi också göra mer aktivt. Det gäller tillgången på utbildade förskollärare och att vi har en bra förskollärarytbildning som har anknytning och koppling till det kommande arbetslivet.

Man måste också förstärka de blivande förskollärarnas utbildning när det gäller språkutveckling. Även där har vi sett i rapporter från Skolinpektionen och andra att det brister. Många av de förskollärare, även akademiskt utbildade, som kommer ut har inte tillräckligt med kompetens när det gäller flerspråkighet och så vidare.

Det finns ytterligare en sak som vi vill lyfta. Jag hörde det som har sagts när det gäller kompetensfrågan både från statssekreteraren i utbildningsutskottet i dag och i det som har belysts i utredningen. Där är det väldigt mycket fokus på de akademiskt utbildade, alltså förskollärarna. Det är även väldigt mycket fokus på barnskötarna.

Det Liberalerna vill lyfta, och det som också är motivet till yrkandet, fru talman, är att det finns en tredje kategori som vi absolut inte får glömma bort. Den har växt fram med 7 procent sedan 2014 och utgör i dag drygt en tredjedel av den totala personalstyrkan på landets förskolor. Det är den kategori som varken är barnskötare eller förskollärare, officiellt kallad övrigt eller personal som inte har en relevant utbildning för att arbeta med barn. Det ser jag som den absolut viktigaste utmaningen, eller problemet, att angripa på kort och lång sikt.

Vi ser dessutom att det här slår speciellt i särskilt utsatta och utsatta områden, i socioekonomiskt tuffare områden, där de barn finns som mest behöver tillgång till, och få möta, utbildade pedagoger. Det handlar om pedagoger som dels har en pedagogisk utbildning som är relevant för för-

skolans verksamhet och som dels har det svenska språket med sig. Där ser vi stora och omfattande brister. Därför måste vi ha högre ambitioner när det gäller den pedagogiska personalen.

Jag är oerhört besviken, och jag beklagar att det bara är Liberalerna som har ställt sig bakom detta vårt krav i utbildningsutskottets betänkande.

Vi måste fortbilda, vi måste vidareutbilda och vi måste införa ett nationellt språkrav för all pedagogisk utbildning inom förskolan om vi ska lyckas vända utanförskapet, förbättra integrationen och, inte minst, även ge barnen i de utsatta områdena en rejäl chans att få med sig ordförråd, kvalitet och den språkutveckling som förskolan faktiskt ska ge enligt läroplanen.

Med det, fru talman, hoppas jag att vi får en fortsatt bra debatt och att många av de reformer som är under process, inte minst den om obligatorisk språkförskola, så småningom resulterar i en proposition som vi kan ta ställning till redan under den här mandatperioden.

Anf. 131 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Precis som Roger Haddad säger är det lite skillnad mellan de utsatta områdena och dem som inte är utsatta. Om jag inte minns helt fel är det 82 procent i de utsatta områden och 87 procent i landet i övrigt.

Jag håller med i grund och botten om att vi ska göra vad vi kan för att försöka få fler barn att gå i förskolan; där är vi helt överens. Däremot ställer jag mig väldigt tveksam till att vi ska göra det tvingande. Precis som jag nämnde i mitt anförande ska vi göra vad vi kan för att lansera, införa och få folk att vilja söka sig dit. Men jag har väldigt svårt att se varför vi ska göra det tvingande.

Men det var egentligen inte det jag ville fråga Roger Haddad. Som jag nämnde i mitt anförande måste vi politiker också våga lyfta fram positiva förslag från våra politiska motståndare som vi tror gynnar vårt land och vårt samhälle. Faktum är att jag tänkte göra det lite grann.

Liberalernas Juno Blom gör ett jätteviktigt arbete mot hedersvåld. Hon har också helt rätt i att det är ett arbete som vi behöver börja med redan i förskolan. Det är en fråga som även vi sverigedemokrater jobbar med.

Inför dagens debatt hade vi sverigedemokrater först valt att ansluta oss till Liberalernas yrkande om att motverka hedersrelaterat våld. Tyvärr kände vi oss dock tvungna att backa från det eftersom yrkandet också visade sig innebära ett aktivt arbete med genuspedagogik och ett utsuddande av könsskillnader.

Min fråga till Liberalernas Roger Haddad är egentligen: Varför väljer Liberalerna att blanda ihop en så pass viktig fråga som kampen mot hedersvåld med att barn inte ska få utvecklas på den väg som faller sig naturlig för dem?

Anf. 132 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! När det gäller den första delen och det som utredaren Lotta Edholm har föreslagit om förskolan är det av juridiska skäl inte ett reellt och skarpt obligatorium utan en inskrivningsskyldighet för kommunerna. Sedan får man som vårdnadshavare i sista hand ta ställning till om man vill ha barnet i förskolan eller inte. Det återstår att se vad remissinstanserna säger och vad regeringen till slut väljer att lägga fram till riksdagen i form av en proposition.

När det gäller den andra frågan tycker jag ändå att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och jämställdhetsarbetet generellt hänger ihop. Anledningen till att vi betonar de delar som Michael Rubbestad lyfter upp är att vi inte är nöjda med nuvarande läroplan utan tycker att den behöver skärpas och förtydligas. Därför har Liberalerna i sin kommittémotion förtydligat och förfinat sina yrkanden. Jag beklagar att Sverigedemokraterna inte ställer sig bakom dem, men jag hör också att ni är beredda att fortsätta stödja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det är eftersatt. Kompetensen är eftersatt. Det görs vissa saker av Skolverket redan i dag, men det kan bli mycket bättre.

Anf. 133 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att Liberalerna inte är nöjda med hur läroplanen ser ut kopplat till genuspedagogiken och jämställdhetsarbetet. Det är klart att vi ska jobba med de frågorna, men vi måste jobba med dem på rätt sätt. Som ert yrkande var formulerat i dag kände vi att vi inte riktigt kunde ställa oss bakom det. Det lade inte fokus på vad ni ville förändra utan bara på att man skulle jobba vidare med genuspedagogik.

Det man gör i dag, det Skolverket rekommenderar att man ska jobba med, är att byta ut "han" och "hon" mot "hen" i sångerna. Man ska ta bort könskodade leksaker som bilar och dockor och i stället använda naturfärgat återbruksmaterial, och personalen ska undvika ord som "mamma" och "pappa".

Om Liberalerna ser över det här till nästa år och förändrar sitt yrkande är det inte alls osannolikt att vi kan få en samsyn här. Jag delar uppfattningen att arbetet mot hedersrelaterat våld är extremt viktigt och någonting som vi verkligen måste börja jobba med redan i förskolan. Är det så att vi är överens välkomnar jag även Liberalerna och Roger Haddad att följa upp Sverigedemokraternas yrkanden på området och också i andra utskott.

Anf. 134 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Vi har olika syn på förskolans uppdrag och inte minst när det kommer till jämställdhetspolitik generellt. Det är ingen hemlighet. Sedan råkar vi inta samma position när det gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det ser jag inga konstigheter med, även om vi är två olika partier och har två helt olika ideologiska grundsyner.

Jag tycker dock att det är lite överdrivet att säga att man inte ska få använda "mamma" eller "pappa". Man måste ändå modernisera regelverket och anpassa det så att det underlättar för förskolans personal och pedagoger att hantera situationer som kan uppstå.

Oavsett om jämställdhetsarbetet handlar om genuspedagogik eller om hedersrelaterat våld och förtryck tycker jag att det viktigaste är att budskapet till verksamheten är att vi måste börja med detta mycket tidigare. Vi ser fortfarande att detta är ett problem i gymnasieskolan och att det är ett problem i samhället. Vi har till och med förskolor, som vi har kritiserat hårt, som har koppling till våldsbejakande extremism. Vi har grundskolor som har könsuppdelad undervisning. Allt som de tror på och bygger sin skolverksamhet på strider mot grundläggande värderingar om demokrati och jämställdhet. Därför är det viktigt för oss att betona detta.

Anf. 135 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! Det är nästan exakt ett år sedan vi upptäckte de första fallen av coronasmittade i Sverige. Under ett år har vi levt under en pandemi som har vänt livet upp och ned och inneburit att människor sett sina livsverk gå i kras och förlorat sina jobb. Och, förstås, värst av allt: Alldeles för många liv har stulits alldeles för tidigt. Men otaliga liv har också kunnat räddas tack vare vår välfärdsstat och våra välfärdshjältar, som har visat sig vara grunden för vår nationella säkerhet.

Den senaste tiden har det blivit smärtsamt tydligt vilka yrkesgrupper som är oumbärliga för att samhället ska fungera, för att inte allt ska kollapsa. Förskolepersonalen, som våra barnskötare och förskollärare, är definitivt en sådan yrkeskategori. Det är inte utan att jag blir berörd. Förskolepersonalen ser till att våra barn känner sig trygga även i de mörkaste av tider. De ser till att vårt samhälle kan stå pall, inte minst genom att vårdpersonal och andra inom samhällsviktiga yrken kan fortsätta gå till jobbet. Jag kan bara känna en enorm tacksamhet.

Fru talman! Låt mig också säga att jag känner en stor stolthet över den svenska förskolan och den resa Sverige har gjort i utbyggnaden av den allmänna förskolan – från vad som en gång var daghem med fokus på omsorg till vad som i dag är förskolans pedagogiska och stimulerande miljöer, från att Barnstugeutredningen 1968 lanserade begreppet förskola till att förskolan i dag är en integrerad del av utbildningsväsendet och skolsystemet med sin egen läroplan.

Vad Sverige har åstadkommit genom utbyggnaden av förskolan är förutsättningen för kvinnors och mäns jämlika deltagande på arbetsmarknaden. Det innebär möjlighet för föräldrar att dela på försörjning och det obetalda hem- och omsorgsarbetet – och förstås barnets bästa, dess lärande och utveckling.

I dag är förskolan fortsatt helt avgörande för att nå jämställdhet på arbetsmarknaden men också för bygget av vårt jämlika samhälle. Jämlikhetskommissionen som tillsattes av regeringen lämnade sitt betänkande i augusti 2020 och pekade där särskilt på att förskolan långsiktigt bidrar till barnens utbildningsnivå och minskar beroendet av transfereringssystem. Forskning visar att barn som gått i en förskola av hög kvalitet från tidig ålder blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens än barn som inte har gått i förskolan. Detta gäller särskilt barn som kommer från tuffa uppväxtvillkor.

Jag är stolt över den resa som förskolan har gjort. Jag är stolt över den grund som förskolan är i vårt välfärdssamhälle, som möjliggörare av jämställdhet och jämlikhet. Jag är stolt över det internationellt sett rekordhög anseende förskolan har bland föräldrar i Sverige.

Men vi måste fortsätta utveckla förskolan så att alla barn får ta del av en verksamhet som stimulerar till lärande och utveckling och där behörig och kunnig personal har tid att se varje barn. Redan före krisen hade många förskolor det ansträngt, med höga sjuktal och stress. Antalet barn som går i förskolan har ökat kraftigt, men trots det har barngruppernas storlek bara minskat något de senaste åren.

Att den socialdemokratiskt ledda regeringen har ökat statsbidragen till förskolan för att barngrupperna ska bli mindre och återinfört riktmärken för barngruppernas storlek har gett effekt. Men det är uppenbart att mer behöver göras. Vi måste fortsätta stärka både våra förskolor och dem som

dagligen ger våra barn omsorg, trygghet och lärande. Det är så vi lägger grunden till ett starkt och hållbart samhälle.

Sedan 2014 har regeringen, ledd av Stefan Löfven, investerat över 1 miljard per år för minskade barngrupper och satsat särskilt på förskolor med störst utmaningar. Regeringen har infört en ny läroplan för förskolan för höjd kvalitet och med särskilt fokus på språkutveckling, jämställdhet och personalens uppdrag. Den har satsat 80 miljoner årligen på barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Det är för övrigt en fördubbling jämfört med den förra regeringens satsningar.

För 2021 gör vi särskilda satsningar på mer resurser till förskolor i socioekonomiskt utsatta områden. Men framför allt ger vi den breda välfärden ett styrkebesked i form av ökade resurser. För 2021 ökar vi de generella statsbidragen till kommuner och regioner med 22 ½ miljard, eftersom vi vet att 40 procent av kommunernas budget går till utbildning.

Vi har nu möjliggjort för fler grupper att omfattas av VAL, vidareutbildning av lärare, för att fler ska bli behöriga förskollärare. Vi satsar också på kompetens- och vidareutbildning för förskollärare och rektorer. Vi har inrättat ett nationellt professionsprogram och har dessutom stärkt förskolans pedagogiska ledarskap. Förskolechefer blir nu rektorer. Sedan 2014 har regeringen också byggt ut förskollärarytbildningen med 800 nybörjarplatser per år.

Vi ska inte ha personal som sliter ut sig, tyngda av strama budgetar. Barngrupperna måste fortsätta bli mindre, och attraktiviteten för att jobba i förskolan måste öka. Det är avgörande att vi åtgärdar personalbristen och ser till att kvaliteten på alla förskolor i hela landet är likvärdig. Det senare handlar inte minst om att satsa på förskolor i socioekonomiskt utsatta områden och att se till att alla barn, oavsett klassbakgrund, har tillgång till förskola.

Även om närmare 94 procent av dagens 3–5-åringar går i förskola är barn till arbetslösa och nyanlända starkt överrepresenterade bland de 23 000 barn i samma ålderskategori som inte är inskrivna i förskolan. Det riskerar att cementera klassamhället och försvåra skolans kompensatoriska uppdrag. Därför är det glädjande att regeringen, inom ramen för januariavtalet, har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan och till hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas. Det är förslag som regeringen nu har mottagit och arbetar vidare med.

Därutöver har regeringen tillsatt en utredning med syfte att ge förslag på åtgärder för stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg.

Fru talman! Samhällets orättvisor är många, och det är näst intill överväldigande att ta sig an allt det som behöver göras för att bygga det rättvisa, jämlika och hållbara Sverige som vi drömmer om. Så var börjar vi? Mitt svar är att det alltid måste börja med barnen.

Med en rejäl förskola bygger vi Sverige som kunskapsnation. På det sättet säkrar vi föräldrarnas möjligheter att arbeta och, viktigast av allt, barnens rätt att lära sig så mycket de bara kan. Genom att satsa på våra barn satsar vi på morgondagens trygga, fria och jämlika medborgare.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 136 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Samtidigt som Socialdemokraterna säger att man vill satsa mer på personal säger Förskolesverige att det inte räcker. Samtidigt som man säger att man satsar på kompetensutveckling säger Förskolesverige att det inte är nog. S säger att man satsar på att minska barngrupperna, och Förskolesverige säger att de fortfarande är för stora. Man säger att man vill höja kvaliteten. Men den är för låg, och framför allt är det en enorm skillnad mellan olika delar av landet. Man säger att man vill satsa på språkutveckling. Ändå är det för många barn som börjar skolan och inte kan det svenska språket.

Det samlade Förskolesverige efterfrågar samma sak: en bred utredning som kan svara på hur vi i Sverige ska få en god och likvärdig förskola. Ändå har vi i Sveriges riksdag precis bevittnat att Socialdemokraterna yrkar avslag på detta.

Min fråga till ledamoten är varför Socialdemokraterna vägrar att gå hela Förskolesverige – fackorganisationer, förskoleuppror, förskoleorganisationer och politiska partier från höger till vänster – till mötes. Varför säger Socialdemokraterna nej till det som Förskolesverige efterfrågar mest?

Anf. 137 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Fru talman! Förskolans roll i att bygga ett jämlikt samhälle är avgörande. Det är avgörande att vi satsar på barnen i tidig ålder genom att ha en likvärdig förskola. Det är så vi bygger trygga och fria medborgare.

Att det jämlika samhället och jämlikheten nu är ett engagemang för Moderaterna förvånar mig något. Men jag välkomnar Moderaterna till det engagemanget.

Förskolan ska hålla hög kvalitet alldeles oavsett om det är en fristående eller kommunal huvudman, oavsett om förskolan ligger i glesbygd eller tätort, oavsett socioekonomiskt område och var i Sverige den ligger.

Det kan absolut finnas skäl för att tillsätta en utredning av likvärdigheten. Men jag konstaterar att det, tack vare den S-ledda regeringen och januariavtalet, händer otroligt mycket kring förskolan. Jag har i mitt anförande räknat upp de satsningar vi gör på personalen, på att attrahera personal till förskolan och på att behålla personal i förskolan. Det handlar om fler utbildningsplatser för förskollärare, möjlighet till kompetensutveckling och möjlighet till vidareutbildning. Mycket har skett. Genom januariavtalet har vi även tillsatt två utredningar, som också har bäring på likvärdigheten.

Men det finns utmaningar med personalbrist, med att nå alla barn och med att barngrupperna på flera håll i landet är stora. Just därför är satsningarna som regeringen gör så viktiga. Det är handling och inte ord som behövs. Därför behöver vi fortsätta på den inslagna vägen. Låt oss gärna göra det tillsammans!

Anf. 138 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Det Aylin Fazelian säger stämmer; det händer otroligt mycket i Förskolesverige. Det har det gjort under lång tid. Under decennier har det skett enorma förändringar i Förskolesverige.

Det som dock inte har skett och som nu behöver ske är att man tar ett samlat grepp och ser över alla de tillägg av uppdrag som har strösslats över förskolan och förskollärarna. Man behöver ta det greppet. Man behöver formulera hur vi i Sverige ska uppnå en fullgod och likvärdig förskola. Förskolesverige menar nämligen att den inte är det i dag och att det som regeringen gör inte räcker. Då räcker det inte att, som Socialdemokraterna gör, slå sig för bröstet och säga att man förändrar Förskolesverige.

Just de förändringarna måste inkluderas i en utredning. Förändringarna har under lång tid varit för många, utan att det har tagits ett helhetsgrepp. Det saknas i dag, och det efterfrågas.

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick något svar från ledamoten om Socialdemokraternas inställning till en utredning. Jag skulle vilja få ett ja eller ett nej. Kommer Socialdemokraterna att ompröva sin inställning till yrkandet? Kommer Socialdemokraterna att gå Förskolesverige till mötes i den enda sak som alla samlas kring och efterfrågar från Socialdemokraterna och den här riksdagen?

Anf. 139 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Fru talman! Den S-ledda regeringen, ledd av statsminister Stefan Löfven, har gjort gedigna och omfattande ambitionshöjningar på förskolans område. Samtidigt står vi inför många utmaningar, inte minst gäller det personalbristen och barngruppernas storlek. Det har att göra med bland annat ökade behov inom förskolan. Allt fler barn skrivs in på förskolan, vilket är positivt. Men det finns ett ökat behov av mer personal på grund av de pensionsavgångar som väntar.

Det är därför viktigt att vi fortsätter på den inslagna väg som vi nu har gått in på med alla de satsningar som jag räknade upp inom de områden som utgör utmaningar. Vi har bland annat höjt statsbidraget för att minska barngrupperna. Vi har möjliggjort för fler att bli barnskötare eller förskollärare och för fler att vilja stanna kvar inom förskolans värld. Det här är inte bara ord, utan det är handling.

Vi ser dessutom till att stötta kommuner och regioner genom en historisk budget på 22 ½ miljard kronor i generella statsbidrag. Vi vet ju att 40 procent av kommunernas budget går till förskolan. Vi gör alltså reella och strukturella omtag. Förskolan får nu reella resurstillskott. Jag är övertygad om att dessa strukturreformer och resurser kommer att göra skillnad.

Jag är öppen för att mer behöver göras för förskolan och är ödmjuk inför det faktum att vi står inför många utmaningar. Men jag kan inte riktigt ta det Moderaterna säger på allvar. Samtidigt som man slår sig för bröstet och talar om jämlikhet vill man till exempel ta bort delar av likvärdighetsbidraget till skolan.

Anf. 140 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Coronapandemin har påverkat hela samhället, inte minst förskolan. Många barn och personal har på grund av den nya pandemin under en tid varit borta. Under rådande omständigheter och under en tuff tid har många i personalen i förskolan runt om i hela landet gjort ett fantastiskt arbete. För detta förtjänar samtliga rektorer, förskollärare, barnskötare och annan personal i förskolan ett stort tack.

Fru talman! Att det finns tillräckligt med personal i förskolan är helt avgörande för barnen. Därför vill vi i Centerpartiet se ett nytt nationellt riktmärke för antalet barn per utbildad personal. Vi står inför stora utmaningar med bland annat barngrupper och brist på utbildad personal, vilket vi hört om tidigare i debatten. Det är viktigt för föräldrarna som lämnar sina barn till förskolan men framför allt också för barnen som befinner sig i förskolan att platsen och utbildningen är bra.

I dag finns det riktmärken för storleken på barngrupper. Det har tagits upp tidigare. Men Centerpartiet ser ett behov av att man kopplar antalet barn per utbildad personal. I slutändan är personalen viktig. Roger Haddad pekade i sitt anförande på behovet av satsningar på personalen. Det är frågor som även Centerpartiet tycker är viktiga.

Det behöver finnas bättre möjligheter än i dag för dem som arbetar i förskolan att kunna vidareutbilda sig. Det gäller barnskötaren som har ett antal högskolepoäng på en förskolläraryt utbildning att fullfölja den. Det gäller även dem som arbetar men inte har någon utbildning att kunna läsa till barnskötare. Det är en nyckel för att vi ska nå längre fram på området.

Därutöver är det viktigt att skapa en attraktivitet för yrket så att fler vill arbeta i förskolan. Man måste se till att det finns goda karriärvägar och möjlighet för såväl förskolerektorer som förskollärare och barnskötare att kompetensutvecklas.

Fru talman! Vi vet att förskolan lägger en god grund för framtiden. Det råder inga tvivel om det. Forskning visar att de som har gått i förskola tenderar att få en ljusare framtid och lyckas bättre i skolan vad gäller studieresultat. De barn som gynnas mest av detta är de barn som förskolan tyvärr har svårast att nå. Av barn mellan tre och fem år går 23 000 inte i förskolan. Utrikes födda barn och barn från familjer med låga inkomster är kraftigt överrepresenterade i denna grupp.

Vi i Centerpartiet är stolta över den satsning som nu görs inom ramen för januariavtalet för mer uppsökande verksamhet så att man kan fånga upp och få fler att vilja delta i förskolans verksamhet. Men ytterligare insatser lär behövas. Nyligen presenterades en utredning om detta. Just i dag skickades den ut på remiss, och jag ser med spänning fram emot att läsa de remissvar som gäller språkförskola. Det handlar om att få fler att gå i förskola, men det finns också andra intressanta förslag.

Rätten till förskola varierar kraftigt beroende på om föräldrarna arbetar eller inte och var i landet man bor. Barn till föräldrar som har försörjningsstöd har inte rätt till förskola lika många timmar som barn vars föräldrar jobbar. För att nå de mest utsatta bör antalet timmar på sikt öka. Det är Centerpartiets bestämda uppfattning. Barn i utsatta familjer ska självklart ha samma möjlighet till en bra start och ha samma förutsättningar som andra barn.

Fru talman! Centerpartiet vill skapa förutsättningar för en integrationsförskola. Det ska finnas en möjlighet för föräldrar att gå på sfi medan barnen går på förskola. Det här är en insats som ger barnen en bra start i skolan och i Sverige, och det ger samtidigt föräldrarna förutsättningar att lära sig språket. Det skapar incitament för dem att delta i den verksamhet som finns. Detta skulle gynna både barn och föräldrar.

Fru talman! Många i kammaren har i dag lyft fram många vällovliga ambitioner för förskolan. Jag vill poängtera att det inte bara handlar om vad som behöver göras med förskolan och de ambitioner som finns, utan det måste också finansieras.

Centerpartiet tycker att maxtaxan och den reglering som finns för den behöver ses över. På så vis skapas och frigörs ytterligare resurser för förskolan så att vi kan stärka kvaliteten i verksamheterna. Vi tenderar ibland att vara väldigt duktiga från inte minst statens sida att ålägga nya uppgifter men inte tillskjuta pengar. Vi behöver därför ha med också detta fokus. Därför vill vi se över maxtaxan. En viss höjning skulle öppna för bättre möjligheter för verksamheterna. Det skulle samtidigt leda till intäktsökningar för kommunerna. På så vis skapas bättre förutsättningar för att utveckla förskolan så att vi har en förskola att lita på.

Anf. 141 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Varje dag går över en halv miljon barn till förskolan. De allra flesta möts av en trygg miljö där de lär sig i leken och i samspelet med andra barn, under ledning av kompetenta förskollärare och barnskötare. En bra förskola lägger grunden till en bra skolgång.

Tyvärr ser vi alarmerande skillnader i barns tillgång till förskolans pedagogik. Dessa skillnader är tätt sammankopplade med klass och migrationsbakgrund. Vi ser att många av de barn som allra bäst skulle behöva förskolans pedagogik och möjlighet till språkträning inte nås av den.

Vi i Miljöpartiet är oroade över att den stora skolsegregationen börjar redan i förskolan. Vi vill se till att kommunerna får ett ansvar att jobba uppsökande och aktivt uppmuntra fler barn att komma till förskolan. Detta är särskilt viktigt för de barn som nyligen flyttat till Sverige.

Vi tycker att utredaren Lotta Edholms förslag om så kallad direktinskrivning i förskolan är klokt. Direktinskrivning i förskolan innebär att föräldrar inte bara får möjlighet att söka en plats i förskolan utan att kommunen aktivt placerar barnen vid tre års ålder. De får då en plats på en specifik förskola, och föräldrarna får möjlighet att tacka ja eller nej till platsen. Vi tror att det skulle sänka tröskeln och öka nyfikenheten hos föräldrar som i dag inte placerar sina barn i förskolan.

Eftersom vi vet hur viktig förskolan är särskilt för de barn som inte lär sig svenska hemma är det med bestörtning vi tar del av Sverigedemokraternas förslag att helt ta bort möjligheten för vissa barn att gå i förskolan. Att just barn till arbetslösa är de som pekas ut i Sverigedemokraternas förslag är så fel det bara kan bli. I dag är det så att arbetslösheten ökar mest i de grupper där förskolans fördelar har som störst betydelse. Detta stärker min bild att Sverigedemokraterna agerar för en försämrad integration i Sverige, med målet att skapa de problem som man lever på att måla upp. Att straffa barnen för att föräldrarna förlorat sina arbeten under pandemin är faktiskt förfärligt.

Fru talman! En annan sak som oroar oss är att segregationen förstärks när vi ser till utbildningsnivån på förskolans personal. Precis som när det gäller skolan ser vi nu att de barn som har störst behov av tillgång till välutbildad personal är de som inte får det. Det är alltså precis samma mönster som det vi ser i skolan, och det är inget annat än ett svek att vi har en sådan ojämlikhet i skolsystemet.

För Miljöpartiet är en jämlik förskola oerhört viktig. Därför gick vi till val på en jämlikhetsatsning på förskolan. På samma sätt som vi har gjort en historiskt stor satsning på grundskolan genom likvärdighetsbidraget vill vi göra samma sak för förskolan, det vill säga ge mer pengar till alla förskolor men mest pengar till de förskolor som behöver det som mest.

En jämlikhetsatsning är central för att stärka kvaliteten i undervisningen men också för att få en arbetsmiljö som är hållbar för förskolans personal. Sjukskrivningar på grund av stressrelaterade sjukdomar ökar i samhället, och en grupp med höga sjukskrivningstal är våra barnskötare. Vi i Miljöpartiet vill säkerställa att fler vill och orkar arbeta som barnskötare och att färre far illa på jobbet. Det är viktigt att vi värnar den kompetens som finns hos både förskollärare och barnskötare. Vi vill höja barnskötarnas status genom att göra barnskötare till en skyddad yrkestitel.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag passa på att rikta ett varmt och innerligt tack till all personal ute i förskolan – förskollärare, barnskötare och annan personal som finns där för våra barn. Inte minst har de varje dag under den här pandemin sett till att våra barn har varit trygga och att deras föräldrar har kunnat gå till jobbet i hemtjänsten, på sjukhus och i kollektivtrafiken. På så sätt har vårt samhälle kunnat rulla under den här svåra tiden. Att vi har kunnat hålla förskolan öppen har varit en ovärderlig del i vårt samhälles gemensamma hantering av den här krisen. Ni som varje dag gör ert allra bästa för att våra barn ska utvecklas i förskolan är centrala i bygget av vår gemensamma framtid – tack för det!

Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2020/21:91 Uppskjuten tillämpning av kravet att upprätta redovisning i Esef-format

Skrivelse

2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

EU-dokument

COM(2021) 50 GRÖNBOK OM ÅLDRANDE Främja solidaritet och ansvar mellan generationerna

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:82 En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag

2020/21:3859 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

2020/21:3860 av Ulla Andersson m.fl. (V)

Följande interpellationer hade framställts:

-----

den 10 februari

2020/21:434 Arbetet med Norrbottniabanan

av *Patrik Jönsson* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:435 Försäljning av tågbiljetter

av *Maria Stockhaus* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:436 Förskolor med koppling till extremism

av *Roger Haddad* (L)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:437 Unga och egenägd bostad

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:438 Analys av omvårdnadsbidraget

av *Linda Lindberg* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:439 Stöd till krisande branscher

av *Kjell Jansson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:440 Brottslighet som drabbar näringslivet

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:441 Stärkt miljöhänsyn i skogsbruket

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:442 Subventionerade anställningar

av *Magnus Persson* (SD)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:443 Långtidssjuka i covid-19

av *Lotta Olsson* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:444 En nationell kampanj för vaccination

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:445 Handläggningstiderna i förrättningsverksamheten

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:446 Bredbandsutbyggnaden

av *Maria Stockhaus* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:447 Dumpade gifttunnor i Östersjön

av *Lars Beckman* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:448 Underhållet av våra vägar

av *Sofia Westergren* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:449 Ökad matproduktion och lantbrukarnas villkor
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)
2020/21:450 Kulturstöd till kultur- och idrottsarrangörer
av *Ida Drougge* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 februari

2020/21:1715 Svenska kraftnäts syn på energifrågan
av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2020/21:1716 EU:s investeringsavtal med Kina
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Anna Hallberg (S)
2020/21:1717 Stöd till hotellbranschen
av *Tobias Andersson* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)
2020/21:1718 Industrispionage
av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2020/21:1719 Barn i skyddat boende
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)
2020/21:1720 Elpriserna
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2020/21:1721 Dialog före gränsstängningar
av *Linda Modig* (C)
till statsrådet Anna Hallberg (S)
2020/21:1722 Attacker mot kyrkor och kristendomen
av *Staffan Eklöf* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2020/21:1723 Romernas svåra situation i EU-länder under pandemin
av *Maria Nilsson* (L)
till statsrådet Märta Stenevi (MP)
2020/21:1724 Elförsörjningen i Sverige
av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2020/21:1725 Tydligare regler och ansvar för avfallshantering
av *Yasmine Eriksson* (SD)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)
2020/21:1726 Allmän vaccinering
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1727 Förberedelser för en tredje våg av covid-19

av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1728 Handelsavtalet med Storbritannien

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:1729 Åtgärder för fossilfri energi

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1730 Importen av kolkraft

av *Boriana Åberg* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:1731 Brottsligheten mot företagare

av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1732 Internationellt arbete mot techjättarnas inskränkningar

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1733 Bondeprotester i Indien

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1734 FN-principen Responsibility to Protect

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1735 Arbetsmiljöverkets förslag till ny regelstruktur

av *Ciczie Weidby* (V)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1736 Isolering av demenssjuka med covid-19

av *Ann-Britt Åsebol* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1737 Respekt för svensk tryck- och yttrandefrihet

av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1738 Sveriges elbehov och energitillförsel

av *Katarina Brännström* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1739 Weserdomen och vattenrening

av *Betty Malmberg* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:1740 Metoo inom akademien

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:1741 Hanteringen av pensionstillägget

av *Katarina Brännström* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:1742 Gensaxens betydelse för växtförädling

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1743 Svenska Spel och riskerna för spelmissbruk

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:1744 Statsbidragen inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning

av *Johan Hultberg* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:1745 Turkiets agerande i Cypern

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1746 Hastigheten på tågen mellan Göteborg och Borås

av *Jan Ericson* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1747 En upprustning av vägnätet

av *Sofia Westergren* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1748 Fritidskort

av *Pia Steensland* (KD)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:1749 Brist på platser i verksamhetsförlagd utbildning

av *Pia Steensland* (KD)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:1750 Det nordiska samarbetet mot psykisk ohälsa

av *Cassandra Sundin* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1751 Kompensationsstöd till friluftsrörelsen

av *Cassandra Sundin* (SD)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:1752 Anställning av obehöriga lärare

av *Patrick Reslow* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:1753 Anonyma mejl från kinesiska ambassaden

av *Lotta Olsson* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1754 Utvärderingen av de regionala skyddsombudens verksamhet

av *Såila Quicklund* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1755 Fusk inom LSS

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:1756 Tillkännagivande om kreditrestriktioner

av *Jakob Forssmed* (KD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1757 Likvärdigt stöd till elever med stora behov

av *Gudrun Brunegård* (KD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 februari

2020/21:1496 Sanktioner mot arbetsgivare som nekar anställda att jobba hemifrån under pandemin

av *Ciczie Weidby* (V)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1517 Riktlinjer för vaccinering av personal

av *Ulrika Jörgensen* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1518 Vilseledande information om bristningar

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1521 Olaga intrång på lantbruk

av *Kristina Yngwe* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1520 Svenska småföretag som drabbas av utländska stödligor

av *Alexander Christiansson* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1519 Socialt skyddsnät för småföretagare

av *Alexander Christiansson* (SD)

till statsrådet Ardan Shekarabi (S)

2020/21:1564 Vaccinering av prioriterade äldre

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1563 Ett jämlikt föräldraskap

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1526 Demokrati och politisk intolerans

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1542 Arbetsvillkoren för omsorgspersonal

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1560 Åtgärder mot korruption vid Myndigheten för press, radio och tv

av *Björn Söder* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1544 Statligt lån till arrangörer av paketresor

av *Angelica Lundberg* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1524 Arbetslösheten

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1522 Grön konsumtion

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:1535 En viltvårdsmyndighet
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1536 Våldtäkt mot barn
av *Alexandra Anstrell* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1539 Sexuell exploatering av barn
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1545 Antalet poliser per capita
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1541 Personer som är säkerhetshot
av *Ellen Juntti* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1532 OSSE som aktör för att stoppa den ryska aggressionen gentemot Ukraina
av *Margareta Cederfelt* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1543 Hedersrelaterat våld under pandemin
av *Emma Ahlström Köster* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1527 Socialjouren och tillgången till uppgifter om barn
av *Ellen Juntti* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1534 Sprängningar i Stockholm
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1540 Kvinnors utsatthet
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1538 Åtgärder mot rån och bedrägerier
av *Alexandra Anstrell* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1533 Lärdomar från Israel avseende vaccinationer
av *Jörgen Berglund* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1537 Ekonomisk standard
av *Lars Beckman* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1530 Sveriges stöd till Rysslands demokratirörelse
av *Jörgen Berglund* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1566 Åtgärder mot Ryssland
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1650 Rysslands sätt att hantera oppositionsledaren
av *Sara Gille* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1547 Antisemitismen i Sverige

av *Björn Söder* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1549 Missförhållanden på Sis ungdomshem

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1531 Skolverkets bidrag till ideella läsxhjälpföreningar

av *Kristina Axén Olin* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:1578 En handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

av *Clara Aranda* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1550 Internationella stödligor

av *Lars Andersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1577 Underhåll av infrastruktur

av *Björn Söder* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1569 Utökad statistik om och uppföljning av förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1573 Ultraljud för att granska förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1582 Bygglärlingar

av *Lotta Olsson* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1588 EU:s klassning om hållbarhet och kollektivtrafiken

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1570 Förskrivning av antidepressiva läkemedel till äldre människor

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1551 Utredningar av neuropsykiatriska funktionshinder

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1568 Information om förlossningsskador

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1580 Sveriges kapacitet att kartlägga spridningen av virusmutationer

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1598 Licensjakt på gråsäl

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1565 Ungdomsarbetslösheten
av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1555 Antalet skolbränder i Sverige
av *Jörgen Berglund* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1584 Coronarestriktioner på restauranger
av *Lotta Olsson* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1571 Regeringens formulering av coronastrategin
av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1607 Revideringen av covid-19-strategin på regeringens hemsida
av *Björn Söder* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1608 Redogörelse för uppdaterad text om den svenska coronastrategin
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1567 Militärkuppen i Myanmar
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1594 Militärkuppen i Myanmar
av *Fredrik Malm* (L)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1595 Militärkuppen i Myanmar
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1632 Militärkuppen i Myanmar
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1574 Krav på Iran efter kidnappning
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1557 Respekt för nationell kompetens inom lönesättning
av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1556 Gemensamma minimilöner i EU
av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1548 Palestinsk antisemitism
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1553 Stöd från Försvarsmakten till polisen
av *Pål Jonson* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1581 Hanteringen av uttjänta vindkraftverk
av *Lotta Olsson* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1552 Hinder för svensk livsmedelsexport

av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet *Anna Hallberg* (S)

2020/21:1575 Elförsörjningen i Sverige

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:1562 Kriminella artister

av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kultur- och demokratiminister *Amanda Lind* (MP)

2020/21:1572 Turkiska övergrepp i Afrin

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:1583 Likvärdiga förutsättningar för Sveriges flygplatser

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:1554 Handeln med djur och konsumentköplagen

av *Sofia Westergren* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:1586 Skydd av djur i samband med försäljning

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:1587 Djurköpare och djurens bästa

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:1579 Handläggningstider för fastighetsbildning

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2020/21:1576 Förlorad hemvist till följd av studier utomlands

av *Fredrik Christensson* (C)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:1558 Åtgärder för att säkerställa vaccinationsleveranser till Sverige

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1559 Tidsplanen för vaccination mot covid-19

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1604 Övergångsregler för solceller

av *Betty Malmberg* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:1609 Utsatta EU-medborgares rätt till vård

av *Christina Høj Larsen* (V)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1593 Användning av snabbtester för covid-19

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1615 Erdoğans angrepp på den akademiska forskningens frihet

av *Amineh Kakabaveh* (-)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:1623 Tillsyn över fristående förskolor
av *Patrick Reslow* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:1589 Polisanställdas utsatthet relaterad till tjänsten
av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1619 Krögarnas överlevnad i Karlstad, Värmland och hela Sverige
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1600 Långsiktiga spelregler för hästnäringen
av *Per Åsling* (C)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1612 Arbetsmiljön under coronatider
av *Saila Quicklund* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1592 Fusk och slarv inom välfärdssystemet
av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2020/21:1591 Oanmälda och anmälda kontroller av småskaliga slakterier
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1596 En säker strömförsörjning till hushållen
av *Anne-Li Sjölund* (C)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1611 Tiggeriförbud
av *Christina Høj Larsen* (V)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1620 IVO:s nya observationer
av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1603 Krisåtgärdernas faktiska storlek
av *Tobias Andersson* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1614 Framtidens specialistutbildningar för sjuksköterskor
av *Gudrun Brunegård* (KD)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:1599 Utredningar av bidragsbrott
av *Katarina Brännström* (M)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2020/21:1613 Snuspolitik baserad på fakta
av *Åsa Coenraads* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1602 Brinnande soptippar
av *Lotta Olsson* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1621 Svenska studenters möjligheter att studera i Storbritannien
av *Patrick Reslow* (SD)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:1622 Stöd till Libanon

av *Mats Nordberg* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1625 Utrikesministerns besök i Moskva

av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1617 Uppluckring av omedelbarhetsprincipen

av *Katja Nyberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1618 Vaccinfusk

av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1605 Konsekvenser av nya säkerhetskrav i näringslivet

av *Katarina Brännström* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1601 Hybrit och kvotplikt på stål

av *Betty Malmberg* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1606 Barns möjligheter till inflytande hos socialtjänsten

av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1590 Återinförda skatter

av *Kjell Jansson* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1616 Fyrspårsavtalet

av *Monika Lövgren* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1597 Medel till nya isbrytare

av *Jimmy Ståhl* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 18.55.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.52,
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 94 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 124 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	4
§ 6 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning.....	5
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU15.....	5
Anf. 1 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	5
Anf. 2 MALIN DANIELSSON (L)	6
Anf. 3 SANNE LENNSTRÖM (S)	7
(Beslut fattades under § 11.)	7
§ 7 Hyresrätt m.m.....	7
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU7.....	7
Anf. 4 OLA MÖLLER (S)	7
Anf. 5 DAVID JOSEFSSON (M)	9
Anf. 6 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	11
Anf. 7 OLA MÖLLER (S) replik.....	12
Anf. 8 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	12
Anf. 9 OLA MÖLLER (S) replik.....	13
Anf. 10 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	13
Anf. 11 OLA JOHANSSON (C).....	14
Anf. 12 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	16
Anf. 13 OLA MÖLLER (S) replik.....	19
Anf. 14 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	19
Anf. 15 OLA MÖLLER (S) replik.....	20
Anf. 16 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	20
Anf. 17 OLA JOHANSSON (C) replik.....	21
Anf. 18 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	21
Anf. 19 OLA JOHANSSON (C) replik.....	22
Anf. 20 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	22
Anf. 21 LARRY SÖDER (KD).....	23
Anf. 22 MALIN DANIELSSON (L)	25
Anf. 23 MATS BERGLUND (MP)	26
Anf. 24 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	28
Anf. 25 MATS BERGLUND (MP) replik	28
Anf. 26 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	28
Anf. 27 MATS BERGLUND (MP) replik	29
Anf. 28 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	29
Anf. 29 MATS BERGLUND (MP) replik	30
Anf. 30 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	30
Anf. 31 MATS BERGLUND (MP) replik	31
Anf. 32 MALIN DANIELSSON (L)	31
(Beslut fattades under § 11.)	31
§ 8 Associationsrätt	31
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU8.....	31
Anf. 33 OLA MÖLLER (S)	31
(forts. § 10).....	33

Ajournering	33	Prot. 2020/21:80
Återupptaget sammanträde	33	11 februari
§ 9 Statsministerns frågestund	33	-----
<i>Informationskampanj om och tidsplan för vaccinationen</i>	33	
Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M)	33	
Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	34	
Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M)	34	
Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	35	
<i>Regeringens energipolitik</i>	35	
Anf. 38 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	35	
Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	35	
Anf. 40 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	35	
Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	36	
<i>Utbetalningen av stöd till restaurangbranschen</i>	36	
Anf. 42 ANNIE LÖÖF (C).....	36	
Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37	
Anf. 44 ANNIE LÖÖF (C).....	37	
Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37	
<i>Januariavtalet och de fackliga rättigheterna</i>	38	
Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	38	
Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	38	
Anf. 48 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	39	
Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39	
<i>En nationell standard för medicinska journaler</i>	39	
Anf. 50 EBBA BUSCH (KD).....	39	
Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40	
Anf. 52 EBBA BUSCH (KD).....	40	
Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41	
<i>Sveriges ekonomi och nedstängningen av Ringhals 1</i>	41	
Anf. 54 MARIA NILSSON (L).....	41	
Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41	
Anf. 56 MARIA NILSSON (L).....	41	
Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42	
<i>Åtgärder mot oseriösa arbetsgivare</i>	42	
Anf. 58 ANNA JOHANSSON (S).....	42	
Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42	
<i>Korrekt information om det svenska energisystemet</i>	42	
Anf. 60 KAROLINA SKOG (MP).....	42	
Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43	
<i>Det kommunala självstyret</i>	43	
Anf. 62 NORIA MANOUCHI (M).....	43	
Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43	
<i>Välfärden och invandringen</i>	44	
Anf. 64 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD).....	44	
Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44	
<i>Kriminella nätverks utnyttjande av krogbranschen</i>	45	
Anf. 66 HANNES HERVIEU (C).....	45	
Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45	
<i>Jämlik tillgång till vaccin</i>	45	
Anf. 68 KARIN RÅGSJÖ (V).....	45	

Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46
<i>Reglerna för arbetskraftsinvandring</i>	46
Anf. 70 HANS EKLIND (KD)	46
Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46
<i>Språkkrav för förskolepersonal</i>	47
Anf. 72 ROGER HADDAD (L).....	47
Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	47
<i>Attacker mot kyrkor</i>	47
Anf. 74 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	47
Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	47
<i>Företagares otrygga situation</i>	48
Anf. 76 DAVID JOSEFSSON (M)	48
Anf. 77 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	48
<i>Pensionerna och invandringen</i>	48
Anf. 78 LINDA LINDBERG (SD)	48
Anf. 79 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	49
<i>Försenade vaccinleveranser</i>	49
Anf. 80 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	49
Anf. 81 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	49
<i>Polsk dom mot Förintelseforskare</i>	50
Anf. 82 LAWEN REDAR (S).....	50
Anf. 83 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	50
<i>EU-medel till infrastrukturinvesteringar</i>	50
Anf. 84 HELENA ANTONI (M)	50
Anf. 85 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	51
§ 10 (forts. från § 8) Associationsrätt (forts. CU8).....	51
Anf. 86 DAVID JOSEFSSON (M)	51
(forts. § 12).....	53
Ajournering	53
Återupptaget sammanträde	53
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	53
CU15 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning	53
CU7 Hyresrätt m.m.	54
§ 12 (forts. från § 10) Associationsrätt (forts. CU8).....	56
Anf. 87 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	56
Anf. 88 OLA MÖLLER (S) replik.....	58
Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	58
Anf. 90 OLA MÖLLER (S) replik.....	59
Anf. 91 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	59
Anf. 92 CATARINA DEREMAR (C)	60
Anf. 93 LARRY SÖDER (KD).....	61
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)	62
§ 13 Militära frågor och frågor om Försvarsmaktens personal	62
Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU8	62
Anf. 94 JÖRGEN BERGLUND (M)	62
Anf. 95 ROGER RICHTHOFF (SD)	64
Anf. 96 LARS THOMSSON (C)	66
Anf. 97 HANNA GUNNARSSON (V)	69
Anf. 98 MIKAEL OSCARSSON (KD)	71

Anf. 99	ROGER RICHTHOFF (SD) replik	72
Anf. 100	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	73
Anf. 101	ROGER RICHTHOFF (SD) replik	73
Anf. 102	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	74
Anf. 103	LARS THOMSSON (C) replik	74
Anf. 104	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	75
Anf. 105	LARS THOMSSON (C) replik	75
Anf. 106	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	76
Anf. 107	MARIA NILSSON (L).....	76
Anf. 108	ALEXANDRA VÖLKER (S)	77
Anf. 109	ROGER RICHTHOFF (SD) replik	80
Anf. 110	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	80
Anf. 111	ROGER RICHTHOFF (SD) replik	81
Anf. 112	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	81
Anf. 113	JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	81
Anf. 114	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	82
Anf. 115	JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	82
Anf. 116	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	83
Anf. 117	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	83
Anf. 118	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	84
Anf. 119	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	84
Anf. 120	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	85
Anf. 121	ROGER RICHTHOFF (SD).....	85
	(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	86
§ 14	Förskolan.....	86
	Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:Ubu7	86
Anf. 122	NORIA MANOUCHI (M)	86
Anf. 123	MICHAEL RUBBESTAD (SD)	87
Anf. 124	DANIEL RIAZAT (V).....	90
Anf. 125	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	91
Anf. 126	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	92
Anf. 127	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	92
Anf. 128	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	93
Anf. 129	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	93
Anf. 130	ROGER HADDAD (L).....	94
Anf. 131	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	96
Anf. 132	ROGER HADDAD (L) replik.....	96
Anf. 133	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	97
Anf. 134	ROGER HADDAD (L) replik.....	97
Anf. 135	AYLIN FAZELIAN (S)	98
Anf. 136	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	100
Anf. 137	AYLIN FAZELIAN (S) replik	100
Anf. 138	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	100
Anf. 139	AYLIN FAZELIAN (S) replik	101
Anf. 140	FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	101
Anf. 141	KAROLINA SKOG (MP).....	103
	(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	104
§ 15	Bordläggning.....	104
§ 16	Anmälan om interpellationer.....	105
§ 17	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	106

Prot. 2020/21:80
11 februari
-----

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor 109
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 18.55. 115